

Verneområdestyret
Setesdal Vesthei,
Ryfylkeheiane og
Frafjordheiane

Forvaltingsplan for Hovden landskapsvernområde, Vidmyr naturreservat og Lislevatn naturreservat

**Forvaltingsplan for verneområda Hovden landskapsvernombordet,
Vidmyr naturreservat og Lislevatn naturreservat i Bykle kommune**

Ansvarleg utgjevar:

Verneområdestyret for Setesdal Vesthei, Ryfylkeheiane og Frafjordheiane (SVR)

Prosjektleiing:

Forvaltningssekretariatet for verneområdestyret for SVR

Utarbeiding:

Tekst: Jorunn Haugen / Alf Odden / Kart og Layout: Jorunn Haugen/Rune Roalkvam

Oppdragsgjever:

Miljødirektoratet

Tilgjengeleg:

www.svr.no / post@svr.no

Grafisk design:

Naturinform SA, 4230 Sand

Trykk:

Lasertrykk as

Trykt 2019

Foto framside: Vidmyr. Foto: Jørn Trygve Haug

Foto bakside: Rødstilk. Foto: Rune Roalkvam

Innhold

Forord	5
1 Innleiing	6
1.1 Verneforskrifter, forvaltingsplan og forvaltingsstypesmakt	9
1.1.1 Verneforskrifter	9
1.1.2 Forvaltingsplan	8
1.1.3 Forvaltingsstypesmakt	8
2 Kunnskapsstatus	9
2.1 Generelt om verneområda	9
2.1.1 Naturtilhøve	9
2.1.1.1 Berggrunn og kvartærgeologi	9
2.1.1.2 Planteliv	10
2.1.1.3 Dyreliv	11
2.1.2 Historisk bruk og kulturminne	14
2.2 Hovden landskapsvernombjørde	15
2.2.1 Områdeskildring	15
2.2.1.1 Landskap og inngrep	15
2.2.1.2 Bruken av Hovden landskapsvernombjørde i dag	16
2.2.2 Verneverdiar og trugsmål	17
2.3 Vidmyr naturreservat	18
2.3.1 Områdeskildring	18
2.3.1.1 Landskap og inngrep	18
2.3.1.2 Bruken av Vidmyr naturreservat i dag	18
2.3.2 Verneverdiar og trugsmål	19
2.4 Lislevatn naturreservat	20
2.4.1 Områdeskildring	20
2.4.1.1 Landskap og inngrep	20
2.4.1.2 Bruken av Lislevatn naturreservat i dag	20
2.4.2 Verneverdiar og trugsmål	20
2.5 Overvaking og kartleggingsbehov	21
2.6 Forvaltingsmål og bevaringsmål	22
2.6.1 Overordna forvaltingsmål	22
2.6.2 Bevaringsmål	22
3 Forvalting av Hovden landskapsvern område, Vidmyr naturreservat og Lislevatn naturreservat	24
3.1 Landbruk, kulturlandskap og kulturminner	24
3.1.1 Forvaltingsmål	24
3.1.2 Retningslinjer for brukarinteresser - landbruk og kulturlandskap	25
3.1.2.1 Hovden landskapsvernombjørde	25
3.1.2.2 Vidmyr naturreservat	26
3.1.2.3 Lislevatn naturreservat	27
3.2 Bygningar og installasjoner	28
3.2.1 Forvaltingsmål	28
3.2.2 Retningslinjer for brukarinteresser – bygningar og installasjoner	28
3.2.2.1 Hovden landskapsvernombjørde	28
3.2.2.2 Vidmyr naturreservat	29
3.2.2.3 Lislevatn naturreservat	29

3.3	Motorferdsel	29
3.3.1	Forvaltingsmål	29
3.3.2	Retningslinjer for brukarinteresser – motorferdsel	30
3.3.2.1	Hovden landskapsvernområde	30
3.3.2.2	Vidmyr naturreservat	31
3.3.2.3	Lislevatn naturreservat	31
3.4	Jakt, fiske, ferdsel og turisme	32
3.4.1	Forvaltingsmål	32
3.4.2	Retningslinjer for brukarinteresser – jakt, fiske, friluftsliv og turisme	32
3.4.2.1	Hovden landskapsvernområde	32
3.4.2.2	Vidmyr naturreservat	33
3.4.2.3	Lislevatn naturreservat	34
3.5	Søknads- og sakshandsamingsrutinar	34
3.5.1	Motorferdselsaker	35
3.5.1.1	Søknadsrutinar i motorferdselsaker	35
3.5.1.2	Sakshandsamingsrutinar i motorferdselsaker	36
3.5.1.3	Varighet, omfang og vilkår for motorferdselsløyve	36
3.5.2	Ferdsel og større arrangement	37
3.5.2.1	Søknadsrutinar for organisert ferdsel og større arrangement	37
3.5.2.2	Sakshandsamingsrutinar for organisert ferdsel og større arrangement.	37
3.5.3	Byggesaker	38
3.5.3.1	Søknadsrutinar i byggesaker	38
3.5.3.2	Sakshandsamingsrutinar i byggesaker	39
3.5.4	Informasjon om vedtak fatta av verneområdestyret	39
3.5.5	Klagesaker	39
4	Tilrettelegging og informasjon, skjøtsel og oppsyn	40
4.1	Tilrettelegging og informasjon	40
4.2	Skjøtsel	41
4.2.1	Oversyn over planlagde tiltak i Vidmyr naturreservat 2017-2026	41
4.3	Oppsyn	41
5	Litteratur	42
6	Vedlegg	43
6.1	Temakart	43
6.1.1	Temakart for merka sommarløyper og kvista vinterløyper innanfor verneområda	43
6.1.2	Temakart for skiløypenetett på Hovden	44
6.1.3	Temakart for bygningar og andre installasjoner innanfor verneområda	45
6.2	Oversyn over bygningar og skiløyper i verneområda	47
6.3	Verneforskrifter	48
6.3.1	Forskrift om vern av Hovden landskapsvernområde, Bykle kommune, Aust-Agder	48
6.3.2	Forskrift om fredning av Vidmyr naturreservat, Bykle kommune, Aust-Agder fylke	50
6.3.3	Forskrift om fredning for Lislevatn naturreservat i Bykle kommune, Aust-Agder	51
6.4	Utdrag av Forvaltningsplan for SVR, kapittel 2.3. Bygningar og installasjoner og kapittel 2.4 Motorferdsel	54

Forord

Denne forvaltingsplanen er utarbeidd av Verneområdestyret for Setesdal Vesthei, Ryfylkeheiane og Frafjordheiiane, og omfattar Hovden landskapsvernområde, Vidmyr naturreservat og Lislevatn naturreservat. Bakgrunnen for planarbeidet var behovet for ein felles samordna forvaltingsplan for desse tre verneområda som ligg i nærleiken av kvarandre. Planen tek i hovudsak utgangspunkt i verneføreskriftene for dei tre verneområda og eksisterande forvaltingsplan for SVR, samt forvaltingspraksisen verneområdestyret har etablert sidan det vart konstituert 15. mars 2011.

Mykje av det daglege arbeidet med forvaltingsplanen blir lagt til prosjektmedarbeidar Jorunn Haugen, mens resten av forvaltingssekretariatet har fungert som styringsgruppe. Oppstartsmelding for planarbeidet vart sendt 17.02.2016. Våren 2016 vart det gjennomført opne informasjonsmøte i Bykle kommune. Etter ei fagleg gjennomgang i Miljødirektoratet gav dei klarsignal til at planutkastet kunne sendast ut på høring 29.08.2016. AU godkjente høringsutkastet 19.09.2016 og planen vart sendt ut på høring.

Det kom inn til saman sju skriftlege uttaler til høringsutkastet. Desse vart gjennomgått og utgjorde grunnlaget for det endelige planutkastet som vart godkjent av verneområdestyret 16.06.2017. Forvaltingsplanen for Hovden landskapsvernområde, Vidmyr naturreservat og Lislevatn naturreservat vart endelig godkjent av Miljødirektoratet 28.12.2018.

Målsettinga for denne forvaltingsplanen er at den skal vere eit praktisk hjelpemiddel i den daglege forvaltinga, og at den skal fungere som eit opplagsverk både for søkerar og forvaltinga. Den overordna målsettinga med forvaltingsplanen er å ta vare på verneverdiane, både gjennom å verne dei mot uønskte inngrep og gjennom å legge til rette for aktivitet som fremmer verneverdiane. Ein skal også take vare på verneverdiane som særleg er knytt til viktige myr- og våtmarksområder, eineståande naturlandskap og eit rikt plante- og dyreliv. Innanfor desse rammene skal forvaltingsplanen gje klare og påreknelege vilkår for gjennomføring av verksemd knytt til landbruk, kraftproduksjon, motorferdsel, friluftsliv, turisme og lokal næringsutvikling.

Forvaltingsplanen skal gi rammer for ei heilskapleg og pårekneleg forvalting den kommande tiårs perioden (2017-2027). Gjennom å utarbeide klare reglar for forvaltingspraksis og sakshandsaming, håpar ein både å bidra til å dempe konfliktar og å sikre at ein unngår tilfeldige avgjersler som kan skade verneverdiane.

For verneområdestyret for Setesdal Vesthei, Ryfylkeheiane og Frafjordheiiane

Bjørn Laugaland
Styreleiar

Vidmyr. Foto Jørn Trygve Haug

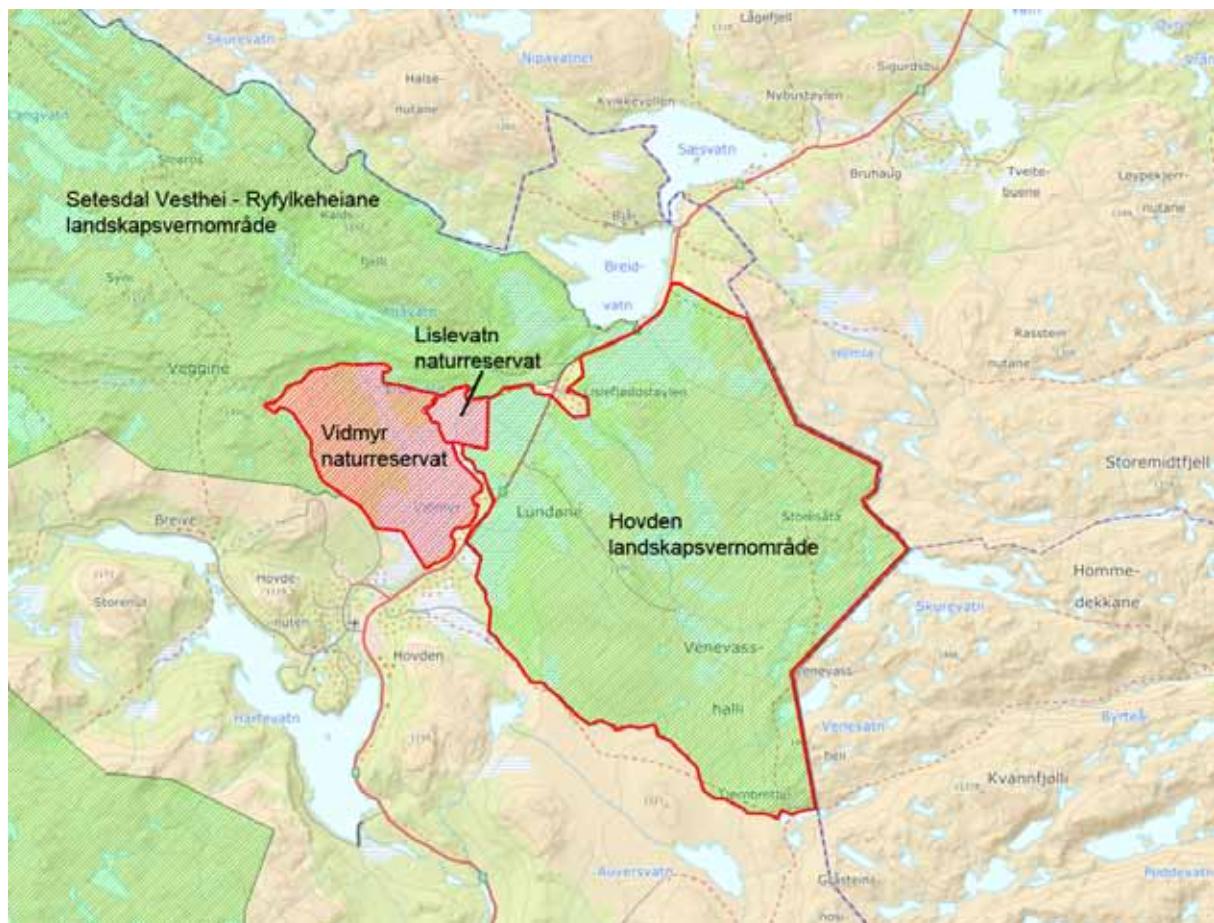

1 Innleiing

Hovden landskapsvernområde, Vidmyr naturreservat og Lislevatn naturreservat ligg i Bykle kommune, på aust- og vestsida av Rv 9 nord for Hovden sentrum (figur 1; tabell 1). Landskapsvernområde som vernetype er forklara som natur- eller kulturlandskap med stor økologisk og kulturell verdi, samt opplevingsverdi. Naturreservat er den strengaste form for områdevern etter naturmangfaldloven og inneheld truga, sjeldan eller sårbar natur. Vernet av dei tre områda på Hovden blei realisert i tidsrommet 1982-1986. Dei viktigaste verneverdiane frå verneforskriftene er eineståande landskap, og viktige myr- og våtmarksområder.

I dag er det ein del aktivitet i områda. Eit nettverk av skiløyper og stiar, samt alpinbakke og jakt trekker mange folk ut i naturen, både lokale og «hyttefolk». Hovden er eit populært reisemål og Bykle kommune har om lag 2600 hytter/ferieleilegheiter, med størst tyngde nord for Berdalsbru. Dei tre verneområda er derfor viktige i samband med reiselivet, samtidig som ein skal ta vare på verneførmåla. Føremålet med denne forvaltingsplanen er å gi ei oversikteleg og heilskapleg ramme for forvaltninga av Hovden landskapsvernområde, Vidmyr naturreservat og Lislevatn naturreservat. Forvaltningsplanen har også som føremål å fungere som ein guide for søkerar innanfor verneområdet og for forvaltninga.

Verneområda vart oppretta i medhald av lov om naturvern (naturvernlova) frå 19. juni 1970, men denne blei oppheva då lov om Forvalting av naturens mangfold (naturmangfaldlova) frå 19. juni

Figur 1: Kart over Hovden landskapsvernområde, Vidmyr naturreservat og Lislevatn naturreservat.

Verneområde	Verna	Kommune	Ant gnr./bnr.	Areal (km2)
Hovden landskapsvernombord	1986	Bykle	12	59
Vidmyr naturreservat	1986	Bykle	4	9,7
Lislevatn naturreservat	1982	Bykle	5	1,1

Tabell 1: Eigedomstilhøve, areal, lokalisering og vernetidspunkt for dei tre verneområda.

2009 blei vedteken. Verneforskriftene som vart oppretta etter naturvernlova gjeld framleis, og dei skal forvaltast i tråd med intensjonen på vernetidspunktet. Føresegner i naturmangfaldlova vil likevel supplere og utfylle eldre verneforskrifter. Vern av eit areal som landskapsvernombord er heimla i naturmangfaldlova §36, der det heiter at:

«Som landskapsvernombord kan vernes natur- eller kulturlandskap av økologisk, kulturell eller opplevelsesmessig verdi, eller som er identitetsskapende. Til landskapet regnes også kulturminner som bidrar til landskapets egenart. I et landskapsvernombord må det ikke settes i verk tiltak som alene eller sammen med andre tiltak kan endre det vernede landskapets sær preg eller karakter vesentlig...»

Vern av eit areal som naturreservat er heimla i Naturmangfaldlova §37, der det står at:

«Som naturreservat kan vernes områder som a) inneholder truet, sjeldent eller sårbar natur, b) representerer en bestemt type natur, c) på annen måte har særlig betydning for biologisk mangfold, d) utgjør en spesiell geologisk forekomst, eller e) har særskilt naturvitenskapelig verdi...»

«I et naturreservat må ingen foreta noe som forringar verneverdiene angitt i verneformålet...»

1.1 Verneforskrifter, forvaltingsplan og forvaltingsstyremakt

1.1.1 Verneforskrifter

Eit verneområde etter naturmangfaldlova blir oppretta ved at det ved kongeleg resolusjon blir vedteke grenser og verneforskrift for eit avgrensa område. Verneforskriftene er bygd opp etter ein standard mal, men med lokale tilpassingar.

Nyare verneforskrifter er bygd opp slik at det først er eit generelt forbod mot alle inngrep og tiltak som kan skade eller redusere verneverdiene innafor eit område. Deretter kjem generelle unntak frå forbodet, og egne føresegner som seier kva det kan søkast om dispensasjon til. Vidare er verneforskrifta delt inn i kapittel om landskap, planteliv, dyreliv, bygningar, ferdsel og motorferdsel. I tillegg er det generelle kapittel om forvalting, skjøtsel, oppsyn og vidare.

Grunneigarane har framleis eigedomsretten og vernet endrar ikkje grunneigar sine rettar som følgjer av anna lovverk, så framt det ikkje er særskilt regulert i verneforskriftene. Grunneigar har til dømes framleis rett til å nekta motorferdsel eller andre tiltak på sin eigedom.

I verneområda gjeld ulike lovverk ved sidan av kvarandre. Verneforskriftene etter Naturmangfaldlova, går normalt føre anna lovverk. Tiltak som er heimla i til dømes plan- og bygningslova, fjellova, allmenningslova, friluftslova, viltlova, lakse- og innlandsfiskelova, friluftslova og vidare må i tillegg vere heimla i verneforskrifta eller vedtak fatta med heimel i verneforskrifta. Spesielt for landskapsvernombord gjeld at eldre reguleringsplanar godkjent etter plan- og bygningslova § 27-2 gjeld

framfor verneforskrifta, men reguleringsplanar vedtatt etter 1.juni 2009 må vike for naturmangfaldlova.

Verneforskriftene for dei tre verneområda på Hovden er frå 1980-talet og er relativt lite detaljerte. Verneforskriftene regulerer ikkje alle tilhøve, som til dømes motorferdsel, i like stor grad som nyare verneforskrifter. Derfor må forklaringane til retningslinjene i verneføreskriftene utdjupast nærmare i forvaltingsplanen.

1.1.2 Forvaltingsplan

Føremålet med denne forvaltingsplanen er å gi ei oversiktteleg og heilskapleg ramme for forvaltninga av Hovden landskapsvernombord, Vidmyr naturreservat og Lislevatn naturreservat. Ein prøver å ta vare på verneverdiane gjennom å utvikle ein forvaltningspraksis som skal hindre uønskte inngrep og som kan føre til ein aktivitet som vil fremje verneverdiane i området. Forvaltningsplanen har også som føremål å fungere som ein guide for søkjarar innanfor verneområdet og for forvaltninga.

1.1.3 Forvaltingsstyremakt

Forvaltingsansvaret for Hovden landskapsvernombord, Vidmyr naturreservat og Lislevatn naturreservat vart hausten 2015 overført frå Fylkesmannen i Aust- Agder til verneområdestyret for Setesdal Vesthei, Ryfylkeheiane og Frafjordheiane. Alle tre verneområda ligg i Bykle kommune og grensar til Setesdal Vesthei - Ryfylkeheiane landskapsvernombord. Verneområdestyret har forvaltningsmynde for til saman 17 verneområder, derav 7 er landskapsvernombord, 2 er biotopvernombord og 8 er naturreservat. Verneområdestyret vart første gong konstituert 15.mars 2011, og har sitt mynde forankra i den nye forvaltingsmodellen for nasjonalparkar og store verneområde som vart vedtatt av Miljøverndepartementet i 2009.

Verneområdestyret har normalt møte fire gonger i året, og eitt av dei skal haldast saman med fagleg rådgjevande utval. Verneområdestyret handsamar i hovudsak saker som omfattar større inngrep eller saker av prinsipiell karakter. Verneområdestyret har oppnemnt eit arbeidsutval med fem medlemer. Dette utvalet har styreleiar, nestleiar og tre andre styrerrepresentantar. Verneområdestyret har delegert til arbeidsutvalet å handsame saker der tiltaka er heimla i verneforskrifter og forvaltingsplanar. Arbeidsutvalet har møte når det er behov for det, normalt om lag ein gong kvar månad.

Verneområdestyret har også ein administrasjon, eller eit forvaltingssekretariat, samansett av tre verneområdeforvaltarar. Dei viktigaste oppgåvene til verneområdeforvaltarane er å førebu saker for styret og arbeidsutvalet. Verneområdeforvaltarane har dessutan fått delegert mynde til å fatte vedtak i ordinære saker innanfor tema som ferdsel og motorferdsel samt kurante saker etter verneføreskrift og §48 i naturmangfaldlova. Det er stasjonert verneområdeforvaltarar i kvart fylke, ein i Valle i Aust-Agder, ein i Sirdal i Vest-Agder og ein i Suldal i Rogaland. Forvaltingsknutepunktet ligg i Valle, og fylkesmannen i Aust- og Vest - Agder er koordinerande fylkesmann. Dei tre verneområdeforvaltarane er formelt tilsette hos kvar sin fylkesmann, men verneområdestyret har instruksjonsmynde, og avgjer kva for arbeidsoppgåver som skal gjennomførast.

Fordi forvaltinga av verneområda krev samhandling mellom mange aktørar, har verneområdestyret oppnemnt eit fagleg, rådgjevande utval. Det rådgjevande utvalet er samansett av representantar for dei ymse interessene i området, som bl.a. grunneigarar, offentlege organ, som det særleg vedkjem (fjellstyre, villreinnemnd), kraftprodusentar, reiseliv og friviljuge organisasjonar.

For å sikre at forvaltinga av verneområda blir godt integrert i den kommunale forvaltinga, har verneområdestyret oppnemnt eit administrativt kontaktutval, med representantar frå administrativt nivå i dei ulike kommunane og fylkeskommunane. Administrativt kontaktutval har møte ei eller to gonger i året, og drøftar aktuelle saker og samarbeidsrutinar. Medlemer i administrativt kontaktutval er dessutan forvaltingssekretariatet sine kontaktpersonar ute i kommunane og fylkeskommunane.

2 Kunnskapsstatus

I dette delkapittelet vart det nemnt ulike verneverdiar for verneområda, som naturtilhøve og historisk bruk. Omtalen vil også innehalde ei kort beskriving av sjølve område og dagens bruk, samt ei vurdering av dei viktigaste verneverdiane og eventuelle trugsmål mot desse. Forvaltings- og bevaringsmål avsluttar delkapittelet.

2.1 Generelt om verneområda

2.1.1 Naturtilhøve

2.1.1.1 Berggrunn og kvartærgеologi

Bergrunnen rundt Lislevatn og Vidmyr er samansett av omdanna vulkanske og sedimentære bergartar (metarhyolitt, kvartsporfyr og metasandstein). Dei er såkalla sure bergartar, rike på kvarts og feltspat. Dei vart danna i grunnfjellstida for over 1000 millionar år sidan. Nord og vest i Vidmyr naturreservat, langs Skykkjebekken, er det lag i bergrunnen med meir næringsrik metabasalt.

I Hovden landskapsvernombordet er dei høgste fjella, som til dømes Venevasshei (1214 moh.), danna av grovkorna granitt. Ved Bukkenuten (1184 moh.) og den karakteristiske Galten (1145 moh.) er det gangbergartar av granitt og pegmatitt. Førekomst av konglomerat og omdanna sandstein fortel oss at store delar av viddeområdet (Galteflotti - Breidvatn) er tidlegare sediment.

Områda rundt Lislevatn er flate og viddeprega og høyrer til ei gamal utjamna viddeoverflate som har sitt opphav i tertærtaida – før istidene. Lislevatn ligg på 852 moh. I Hovden landskapsvernombordet finn ein eit av dei få områda i Aust-Agder med karakteristisk viddepreg. Aust for Galteflotti ligg Venevasshallet, ein markert brattkant mot dei høgare fjella i aust som når heilt opp i 1450 m høgde. Vidmyr naturreservat ligg i ein austskråning av fjellpartiet Stemtjønnutane – Storenos, og strekkjer seg ned til Otra og Lislevatn. Høgda over havet er frå 850 til 1200 meter over havet. Områda langs vassdraget i dalbotnen er relativt flate, men elles stig terrenget i reservatet jamt oppover mot fjellområda vestafor.

Området er generelt dominert av botnmorene med store areal med myrdanning (torv) i overflata med mellom anna velutvikla strengmyrer og bakkemyrer. I nordaust av Lislevatn dannar Otra eit elvedelta av sand og grus. Einskilde stader, mellom anna i Hovden landskapsvernombordet, finst karakteristiske avsetjingar og landskapsformer danna under isavsmeltinga. Her kan ein finne haugar og ryggar av morene, såkalla «dødislandskap» (søraust for Hyttenuten) som fortel om rørslene til isen under siste istid. Sand- og grusrystningar danna av smeltevatn i tunnelar under isen finst og i dette området. Næringsinnhaldet i jordsmonnet varierer frå fattig til ekstremt rikt. På tørr mark

vert det vanlegvis danna jernpodsolprofil. Belta med rikare vegetasjon heng saman med fordelinga av næringsrike bergartar i området. Vidmyr og myrområda nordaustover er av dei største samanhengande areala med myr i regionen. Dei velutvikla myrkompleksa har strengmyrer, låge vollar av torv som demmer opp myra og bakkemyrer med rik mose og grasvegetasjon.

2.1.1.2 Planteliv

Hovden har eit typisk innlandsklima med kalde vintrar og varme somrar. Hovden skil seg floristisk ut på grunn av møtet mellom artar frå ei rekkje plantekjønnsfysiske element.

I Hovden landskapsvernområde varierer vegetasjonen frå rike bjørkeskogar og myrer til rabbar og heier ettersom høgda aukar. Langsmed bekkane er det rike næringstilhøve i jordsmonnet. Søterot, Bykles kommuneblom, finn ein mykje av i dette området. I 2012 blei det gjennomført ei kartlegging av vegetasjonen i Vidmyr naturreservat (Aune & Svalheim 2012). Ein indikatorart på ekstremrikyr, Brudespore (*Gymnadenia conopsea*), blei funnen under kartlegginga. Andre indikatorartar som Svarttopp (*Bartsia alpina*), Skavgras (*Equisetum hyemale*), Gulstarr (*Carex flava*) og Jåblom (*Parnassia palustris*) blei registrera og reknast med som rikmyrsartar. På heiene finst fattigare vegetasjonstypar med låge buskar av einer og vier, og på rabbane er det lågtkrypande buskar. Ei registrering på kvitkurle (*Pseudorchis albida*) i Lisllevatn naturreservat er å finne i artsdatabanken. Orkideen vert i dag kategorisera som nært trua, men med tanke på kor lenge sidan observasjonen vart gjort (1933), er det nødvendig med oppdatert informasjon om denne plantearten framleis er i området.

Av omsyn til dei urørde og rike til ekstremrike myrene, har Vidmyr internasjonal verneverdi. Delar av myra har vorte nytta til myrlått som var med å gi ein særmerkt vegetasjon.

Jåblom (*Parnassia palustris*). Foto: Rune Roalkvam

Vegetasjonen rundt Lislevatn er prega av fattig næringsinnhald i jordsmonnet. Det er middels rik til fattig sumpskog i store delar av reservatet. Eit tilsig av meir næringsrikt vatn frå nordvest gjer at vatnet har høg pH (lite surt). Busksjiktet av bjørk og vierartar gir godt skjul for fuglane. Tjern-, sump- og myrvegetasjonen på austsida av reservatet gir eit stort mangfald av naturtypar. Vassvegetasjonen er dominert av elvesnelle.

2.1.1.3 Dyreliv

I Hovden landskapsvernområde finst det stadeigen aure, og det er sett ut aure i ein skilde vatn. I Lislevatn finst to fiskeartar: stadeigen aure (oppført som opphavleg stamme) og ørekyte som uheldigvis vart introdusert rundt 1980.

I Hovden landskapsvernområde finn ein den einaste førekomensten av fjelljo i Agder. Dette er samstundes den sørlegaste lokaliteten ein av arten i Noreg. Lappsporv er ein annan art som er å finne i dette området og som ikkje er så vanleg å sjå i Aust-Agder.

Lislevatn naturreservat skil seg markbart ut og er eit unikt fugleområde for Agder. Her kan ein mellom anna få sjå enkeltbekkasin (*Gallinago gallinago*), heipiplerke (*Anthus pratensis*), blåstrupe (*Luscinia svecica*), lauvsongar (*Phylloscopus trochilus*) og sivsporv (*Emberiza schoeniclus*) (tabell 2). Storlommen (*Gavia arctica*) opptrer årleg i Lislevatn. Myrsnipe (*Calidris alpina*) og symjesnipe (*Phalaropus lobatus*) er begge fåtalege hekkefuglar. Svartand (*Melanitta nigra*), småspove (*Numenius phaeopus*), gluttsnipe (*Tringa nebularia*) og grønstilk (*Tringa glareola*) vert stadig observert, særleg i trekktida, medan sjeldsynte fuglar som myrhauk (*Circus cyaneus*), trane (*Grus grus*), fjellmyrløpar (*Calidris falcinellus*), brushane (*Calidris pugnax*), sotsnipe (*Tringa erythropus*) og viersporv (*Emberiza rustica*) er observert ein sjeldan gong. År om anna hekkar tårnfalk (*Falco tinnunculus*), dvergfalk (*Falco columbarius*) og jordugle (*Asio flammeus*) i reservatet. Stundom er det og mogleg å sjå fjellvåk (*Buteo lagopus*) og kongeørn (*Aquila chrysaetos*) jakte i verneområda. I tillegg kan den sjeldne dobbeltbekkasinen (*Gallinago media*) halde til innanfor dei verna områda. Fuglelivet i dei tre verneområda er ikkje kartlagt systematisk. Ein veit ikkje korleis myrslått i Vidmyr naturreservat har påverka artssamansetnaden eller tettleiken historisk sett (Fylkesmannen i Aust-Agder 2012).

Frå øvst svarttopp (*Bartsia alpina*), brudepore (*Gymnadenia conopsea*) og gulstarr (*Carex flava*). Foto; Rune Roalkvam og Tigereente (CC) (gulstarr)..

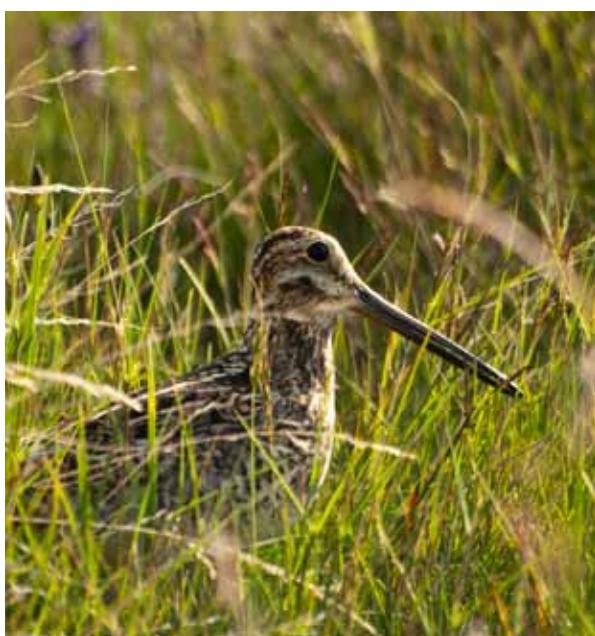

Norsk namn	Latinsk namn	Status	Hovden landskapsvern- område	Vidmyr naturreservat	Lislevatn naturreservat
Bergirisk	<i>Carduelis flavirostris</i>	NT	X	X	
Blåstrupe	<i>Luscinia svecica</i>	NT	X	X	X
Brushane	<i>Philomachus pugnax</i>	EN	X		X
Dobbeltbekkasin	<i>Gallinago media</i>	NT	X	X	
Fiskemåke	<i>Larus canus</i>	NT	X	X	X
Fiskeørn	<i>Pandion haliaetus</i>	NT			X
Fjellrype	<i>Lagopus muta</i>	NT	X		
Gauk	<i>Cuculus canorus</i>	NT	X	X	X
Gulsporv	<i>Emberiza citrinella</i>	NT	X		
Hønsehauk	<i>Accipiter gentilis</i>		NT	X	
Jaktfalk	<i>Falco rusticolus</i>	NT	X		
Knekkand	<i>Anas querquedula</i>	EN			
Lappspurv	<i>Calcarius lapponicus</i>	VU	X	X	
Lirype	<i>Lagopus lagopus</i>	NT	X	X	X
Myrhauk	<i>Circus cyaneus</i>	EN	X		X
Sandsvale	<i>Riparia riparia</i>	NT	X		
Sanglerke	<i>Alauda arvensis</i>	VU	X	X	
Sivhauk	<i>Circus aeruginosus</i>	VU			X
Sivsporv	<i>Emberiza schoeniclus</i>	NT	X	X	X
Storspove	<i>Numenius arquata</i>	VU	X		
Stær	<i>Sturnus vulgaris</i>	NT	X		
Svartand	<i>Melanitta nigra</i>	NT	X		X
Taksvale	<i>Delichon urbicum</i>	NT	X		X
Tyrkerdue	<i>Streptopelia decaocto</i>	NT	X		
Vaktel	<i>Coturnix coturnix</i>	NT	X		
Vipe	<i>Vanellus vanellus</i>	EN	X	X	X

Tabell 2: Fuglar i verneområda som er oppført på den nasjonale raudliste 2015 (artsdatabanken.no).

Av dei store pattedyra er villrein stadig å sjå i alle dei tre verneområda. Til tider kan det samle seg store flokker på fleire hundre dyr i Hovden landskapsvernombordet. Reinen i Aust-Agder er delt inn i to stammar: stamma i Setesdal-Ryfylke villreinområde (vesthei-) og Setesdal Austhei villreinområde. Austheia har likevel viktige vinterbeiteområde for dyr både vest- og austheia. Rett nord for Hovden er det eit svært viktig trekkområde for utvekslinga av villrein mellom dei to områda.

Rådyr finst og i alle dei tre verneområda om sommaren, og yngling er påvist. Elg finst til tider, særleg om sommaren i Lislevatn naturreservat, medan minken her har fast tilhald gjennom heile året. Ingen av dei store rovdyra har lenger fast tilhald i området, men streifande individ av jerv og gaupe opptrer regelmessig i Bykleheiane. Ulike artar flaggermus, hare, bever, røyskatt og snømus opptrer i alle tre verneområda. Lemen og andre smågnagarar er kjende for sine sykliske «bestandssvingingar», og opptrer til tider i hopetal i verneområda. Ein må og rekne med at artar som markmus, fjellrotte og raudrev held til eller kan treffast på i området.

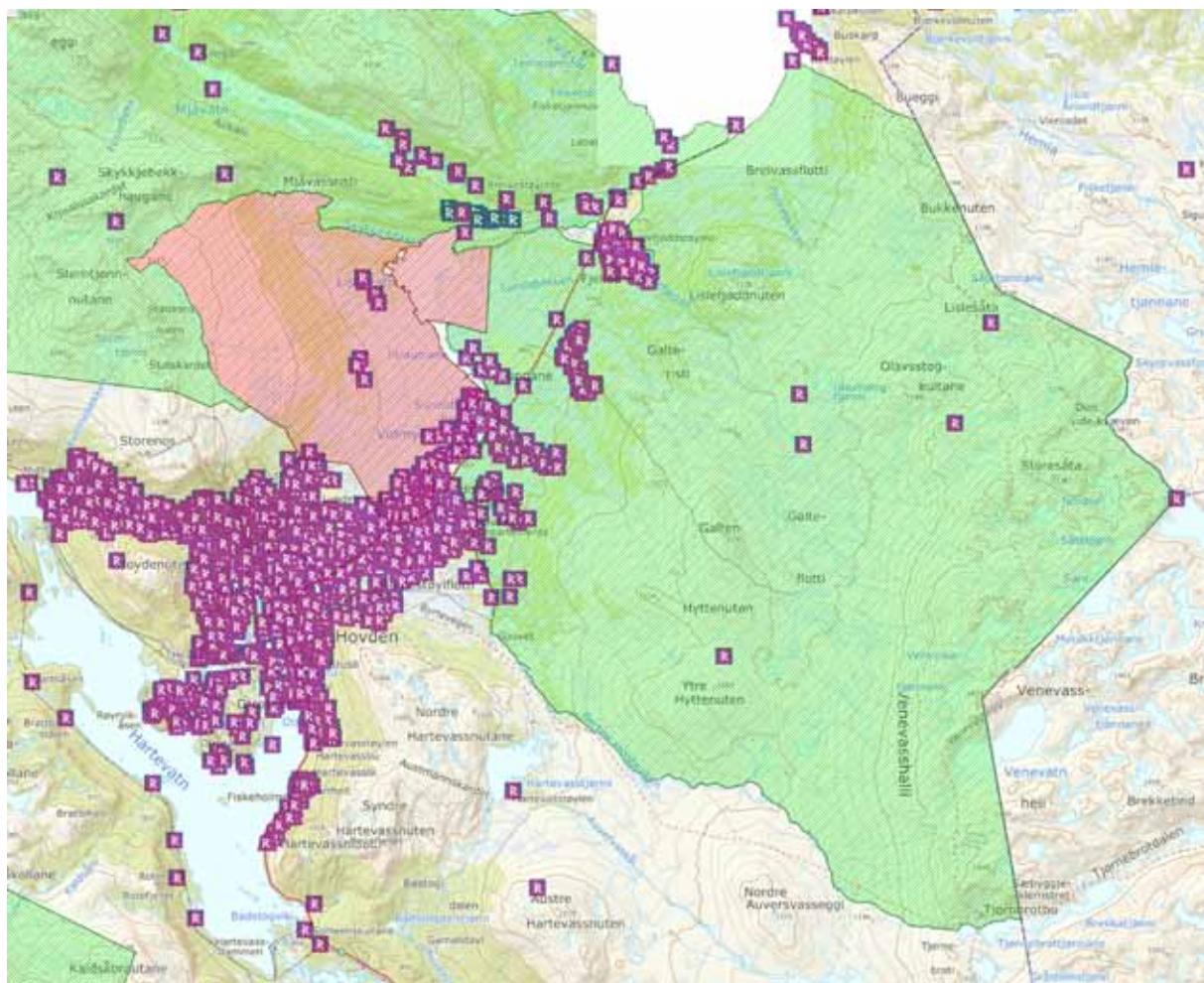
Blåstrupe (øvst), enkeltbekkasin og heipiplerke hekkar i verneområda. Foto Rune Roalkvam og Axel Kristinsson (enkeltbekkasin, CC.).

2.1.2 Historisk bruk og kulturminne

Det finst spor som tyder på at Ryfylke- og Setesdalsheiane vart tatt i bruk av menneske for om lag 7000 år sidan. Det var nok først og fremst reinen som fekk folk til å trekke fra låglandet og opp i høgfjellet. Det er spor etter buplassar nokre stader inne på heia med restar av skraper, knivar og bor av flint, kvarts og bergkrystall. Jakt og fangst har alltid vore viktig for menneska i Bykle. Sjølv om reinjaka nok har vore den viktigaste med tanke på mat, så har også jakt, og særleg fangst, på rype vore viktig. Det var særleg jegerar frå inn- og utland som jakta med gevær. Bygdefolket fanga stort sett med snare, og dreiv med dette som ei viktig næring til opp mot 1950-åra. Den dag i dag vert det jakta og fanga i alle tre verneområda etter gjeldande føresegner.

Tamreindrifta i Bykle heldt på frå 1820 til 1978, med kortare opphold. I starten vart drifta styrt av samar som kom frå Helgeland og Jämtland og Västerbotten i Sverige. Nokre få år etter hundreårskiftet tok bygdefolket sjølv over drifta, men med hjelp av samar i heile reindriftstida. I Hovden landskapsvernombord finst det framleis spor etter denne drifta. Mellom anna ligg det to hytter som opphavleg vart nytta under tamreindrifta. Desse to er hytta ved Auversvatn og Hemlehytta. I 1979 fekk reinen i Setesdal Austhei status som villrein.

Myrslått vart drive på dei fleste større myrene i området som ikkje var for langt unna støylane. På Vidmyr vart det neppe slått etter krigen, men på Lundane ved Lislevatn vart det slått heilt fram til

Figur 2: Kart over kulturminner i Hovden landskapsvernombord, Vidmyr naturreservat og Lislevatn naturreservat (Miljøstatus.no).

overgangen mellom 1950- og 1960-talet. Sjølve slåtten vart utført med handkraft, og det var helst «stuttor» som vart nytta då det var mykje stein og kvist på utmarksslåttane. Slåtten tok til rundt midten av juli og holdt på ut månaden. Høyet blei samla anten i høybuer eller sett i stakk og blei lagra her til vinteren kom (Fylkesmannen i Aust-Agder 2006).

Frå vikingtida og fram til midten av mellomalderen var det ein stor jernindustri på Hovden og var det eit av dei viktigaste jernproduksjonsområda i Sør-Noreg. Denne bruken av området har ført til at det i dag er mange kulturminne i området, som kolgroper og jernvinneanlegg (figur 2). I Hovden landskapsvernombordet finn ein automatisk freda kulturminne, derav ca. 50 kolgroper og 15 jernvinneanlegg. I Vidmyr naturreservat finn ein også 55 kolgroper og 8 jernvinneanlegg. Jernindustrien førte og til at mykje ved blei hoggen ned og dette har nok hatt påverknad på korleis landskapet ser ut i dag (Bjåen 2009). Det er også ein del kolframstillingsanlegg som er automatisk freda. Til saman finn ein ca. 130 automatisk freda kulturminne i Hovden landskapsvernombordet og ca. 145 i Vidmyr naturreservat.

2.2 Hovden landskapsvernombordet

Hovden landskapsvernombordet ligg i Bykle kommune og dekker eit areal på 59 km² som er i privat eige. Verneområdet blei fastsatt ved kongeleg resolusjon av 5. september 1986 i medhald av lov om naturvern av 19. juni 1970 nr. 63 § 5, jfr. § 6 og §§ 21, 22 og 23. Verneføremålet er «å ta vare på eit vakkert naturlandskap som er eineståande i sitt slag i fylket. I verneområdet finn ein store, samanhengande myrområde, som til saman inneheld eit vidt spekter av myrtypar, og ein finn særmerkte spor frå siste istid som til dømes terrassar, daudisgropar og morenar. Både myrene og lausavsetningane er av stort verd for undervisning og forsking». Denne verneforskrifta kan skilje seg noko frå dei to andre verneområda ved at ein har sterkare vektlegging på verdiar som er knytt til landskapet. Myr- og våtmarksområder ein viktig del av verneforskriftene i alle dei tre verneområda.

2.2.1 Områdeskildring

Hovden landskapsvernombordet ligg i hovudsak aust for Rv 9 og grensar til Lislevatn naturreservat og Setesdal Vesthei - Ryfylkeheiane landskapsverneområdet i vest. Ein del av verneområdet ligg og på vestsida av Rv 9. Sjølve riksvegen er ikkje ein del av verneområdet. Mesteparten av den austlege avgrensinga av verneområdet følgjer fylkesgrensa mellom Aust-Agder og Telemark (Vinje og Tokke kommune). Verneområdet omfattar til saman heile eller delar av 12 gards- og bruksnummer.

2.2.1.1 Landskap og inngrep

I Naturtyper i Norge (NiN) tilhøyrer Hovden landskapsvernombordet hovudtypen Ås- og fjelltopplandskap. Områda under tregrensa tilhøyrer undergruppa Småkupert åslandskap, mens område over tregrensa tilhøyrer Småkupert høgfjellslandskap.

Verneområdet er eit av få område i Aust-Agder som har eit karakteristisk viddepreg. Aust for Galteflotti ligg Venevasshallet, ein markert brattkant mot dei høgare fjella i aust som når heilt opp i 1450 moh. (Fylkesmannen i Aust-Agder 2006).

Det er nokre inngrep i verneområdet. Ein veg går frå Rv 9 ved Lundane og austover inn i Hovden landskapsvernombordet til Galten. Langs denne vegen er det 7 hytter. Det er også 6 hytter nordover langs Rv 9 til verne- og fylkesgrensa, mens verneområdegrensa trekt rundt og utanfor Fjellbø hyt-

Oversyn over Hovden landskapsvernområde. Foto: Jørn Trygve Haug.

tegend. Lengst søraust i verneområdet ligg Aust Agder Turistforening sin hytte Tjørnbrotbu med 23 overnatningsplassar. Her står det ei hovudhytte, ei sikringshytt og eit uthus. Den 9 km lange turistløypa frå Hovden går med unnatak av dei to siste kilometrane rett på sørsida av vernegrensa. Så og si heile den 15 km lange turistløypa frå Bjåen går inne i verneområdet. Til saman finnes det 20 hytter/bygg i Hovden landskapsvernområde

2.2.1.2 Bruken av Hovden landskapsvernområde i dag

Det er ein del bruk og arrangement i verneområde. Det blir preparert fire skiløyper i området (Auversvatn, Galten, Lundane og Lislefjødd skiløype) kvar vintersesong. På dagar med godt vær blir desse løypene brukt av mange hundre menneske. Under arrangement som Hovden Tour og Vintergolf Hovden blir det preparert opp midlertidige løyper. Bruken av løypa blir regulert av omsyn til villreinen. Noko som er nytt for vinteren 2015/2016 er bygging av snøigloar ved skiløypa til Auversvatn. Bygginga av desse blei satt i gong i januar og skal være tilgjengeleg i helgane og feriane fram til påske. Tilbodet har vore populært, både blant hyttefolk og lokale, og blir truleg bygde opp att dei kommande sesongane. Den nye ordninga med å bygge igloar ved skiløypa til Auversvatn ser ut til å fungere bra, og denne ordninga vil truleg bli vidareført.

Det blir gjennomført rypetaksering på hausten og fuglehundkurs om sommaren. Det er jaktprøver for fuglehund om hausten og vinteren i alle dei tre verneområda.

Om sommaren er det ein del turgåarar som ferdast til Galten. Dette er eit populært utkikspunkt på Hovden kor ein kan sjå heile verneområdet. Eit nytt informasjonskilt for Hovden landskapsvernombordet som kjem i 2016 skal ha informasjon om kvifor området er verna, kulturminne i området og historisk bruk (særleg tamreindrifta). Det er eit ønske i frå grunneigarane at ein informerer turistar om jakt ved å sette opp midlertidige/sesongskilt under jaktsesongen. Slik kan ein ta omsyn og hindre unødige forstyrningar. Det blir drive små- og storviltjakt i verneområdet. Dette skaper menneskeleg ferdsel, samt motorferdsel i enkelte tilfeller ved henting av elgslakt.

Tjørnbrottbu er ei av dei mest brukte turisthyttene i Aust-Agder, med totalt 994 besøk i 2015, inkludert 119 dokumenterte dagsbesøk. I tillegg må ein rekne med mange turgåarar som ikkje registerar seg.

Det er mykje motorferdsel i verneområdet. Skiløypene preparerast mest kvar dag med løpe-maskin, og det er noko motorferdsel til turisthytta Tjørnbrottbu. Ettersom det er få private hytter i området, og fleire av desse ligg nær veg, er det lite av denne forma for motorferdsel.

Fylkesmannen i Aust og Vest Agder har i tillegg gitt løyve til motorferdsel i samband med preparering av skiløyper til Hovdentour, preparering av vintergolfbane, og transport til snøigloane. Ein finn reguleringsanlegg og anna tiltak tilhøyrande vasskraft i Hovden landskapsvernombordet. Grunnvassmålingar blir utført ved Galten og vegen opp dit kan brukast i denne samanheng.

2.2.2 Verneverdiar og trugsmål

Ein kan seie at verneverdiene i Hovden landskapsvernombordet er særleg knytte til to tilhøve. Det eine er det unike høgfjellslandskapet ein finn i store delar av landskapsvernombordet, mens det andre er knytt til viktige myrområde. Sjølv om det ikkje er nemnt i verneføremålet, er dette området og svært viktig som vinterbeiteområde for villreinstamma i Setesdal Austhei, og eit svært viktig utvekslingsområde mellom villreinområda i Setesdal Austhei og Setesdal-Ryfylke.

Det er ikkje mogleg å identifisere store trugsmål mot verneverdiene som er knytt til høgfjellslandskapet. Når det gjeld verneverdiene knytt til myrområda så kan dei være truga av eksisterande planar om nydyrkning og framføring av landbruksveg. I Hovden landskapsvernombordet har det gått føre seg ein del planting av grantre. I dag har desse trea blitt fjerna og det er ønskeleg å ha tilsyn med eventuell ny ettervekst.

Verneverdiene knytt til funksjonsområda for villrein er sterkt truga. Mellom anna er utvekslinga mellom villreinområda i Setesdal Austhei og Setesdal-Ryfylke svært sporadisk og står i fare for å gå ut av bruk. Dette skyldast særleg biltrafikken på Rv 9, men også den intensive bruken av skiløypene i området kan er truleg ein medverkande årsak.

Sjølv om verneverdiene bundne til landskapet er godt kjende, er det lite vitkapeleg dokumentasjon. Det er ikkje gjennomført systematiske registreringar av landskapstypar i Hovden landskapsvernombordet, og det er heller ikkje gjennomført verdivurderingar av dei viktigaste lokalitetane. Det er registrert ei rekke automatisk freda kulturminne i verneområda. Mesteparten av desse er kulturminne frå tidlegare kolgroper og jernutvinningsanlegg. Truslar mot desse kan vere nydyrkning og nye landbruksveger.

Det er ein auka interesse for å bruke truger på vinteren. Her kan ein bruke skiløypene eller ein kan også følgje løypene ved sidan av. Eigne løyper for trugegåarar er truleg uaktuelt med det første. Kiting og bruk av fatbikes er døme på aktivitetar som stadig blir meir populære og aktuelle for

Hovden som ein turistdestinasjon. Korleis utøving av slike aktivitetar skal balanserast i høve til verneverdiar og vereføremål vil bli omtala nærmare i dokumentet Besøksstrategi for SVR. Geocaching er ein aktivitet som aukar i popularitet. Aktiviteten kan samanliknas med orientering, men ein finn fram poster ved hjelp av GPS i staden for kart og kompass. To punkt i Hovden landskapsvernområde har blitt registrera på nettsida deira og kan det kan fort kome fleire postar i området etter kvart. Felles for alle desse nye aktivitetane er at dei vil medføre auka ferdsel som kan medføre auka forstyrring av villrein og anna dyreliv.

2.3 Vidmyr naturreservat

Vidmyr naturreservat ligg i Bykle kommune og har eit areal på 9,7 km². I medhald av lov om naturvern av 19. juni 1970 nr. 63 § 8, jfr. § 10 og §§ 21, 22 og 23, blei Vidmyr naturreservat freda ved kgl. res. av 5. september 1986. Føremålet med Vidmyr naturreservat er «å ta vare på eit stort, representativt myrområde med godt utvikla bakke- og strengmyrer som har ein rik flora med eit stort innslag av arter som er plantogeografisk interessante».

Vidmyr naturreservat er i denne forvaltingsplanen det verneområdet som har mest informasjon og kartlegging tilknytt til seg. Fylkesmannen i Aust-Agder har gjeve ut ein skjøtselsplan, i tillegg har Bioforsk publiserte ein rapport som omhandla kartlegging av vegetasjonen i området og prioritering av områder for skjøtsel. Skjøtselsplanen og kartleggingsrapporten fokuserer på gamle slåtte- og beitemyer der skjøtsel av slike områder er viktig for å bevare mange av dei særegne planteartane som ein finn i området.

2.3.1 Områdeskildring

Vidmyr naturreservat ligg på vestsida av Rv 9, nord for Hovden i Bykle kommune og inkluderer fire gards- og bruksnummer. Verneområdet grensar til Lislevatn naturreservat i nord-aust. I vest og nord grensar området også til Setesdal Vesthei - Ryfylkeheiane landskapsverneområde.

2.3.1.1 Landskap og inngrep

I følgje Naturtyper i Norge (NiN) tilhørar Vidmyr naturreservat hovudtypen Slettelandskap og undergruppa Skog- og forfjellsvidde.

Vidmyr naturreservat ligg i ei austskråning av fjellpartiet Stemtjønnutane – Storenos, og strekkjer seg ned til Otra og Lislevatn. Høgda over havet er frå 850 til 1200 moh. Områda langs vassdraget i dalbotnen er relativt flate, men elles stig terrenget i reservatet jamt oppover mot fjellområda vestafor (Fylkesmannen i Aust-Agder 2006). Saman med myrområda lenger nordaust i Hovden landskapsvernområde er Vidmyr del av dei største samanhengande areala med myr i regionen (Fylkesmannen i Aust-Agder 2012).

Sør for naturreservatet ligg Lundebuteigen, eit grøfta jordstykke som er fulldyrka. Dette området blei teke unna vernet på grunn av jordbruksinteresser. Nokre av dei rikaste myrområda på heile Hovden ligg rundt Lundebuteigen (Fylkesmannen i Aust-Agder 2012).

2.3.1.2 Bruken av Vidmyr naturreservat i dag

I Vidmyr naturreservat ligg det tre hytter, i tillegg ligg delar av målehuset/lukehuset til demninga sør i Lislevatn inne i verneområdet.

Vidmyr naturreservat grensar til DNT Sør sin turistløype mellom Hovden fjellstove og Sloaros. Her er det mykje ferdsel i barmarkssesongen. Innanfor vernegrensene er det berre nokre mindre

brukte stiar frå folk og sau på beite. Nord i reservatet kan det i tillegg være ferdsel frå folk som fiskar i Lislevatn, men denne aktiviteten er redusert dei siste åra. Om vinteren blir det preparert ei skiløype søraust på Vidmyr og langs Otra. Deler av Storenos 1 (Stemtjønnuten) og Nos løypenett ligg òg innanfor verneområdet i sørvest/vest. Denne bruken er tillate gjennom verneforskrifta (punkt V.6). Bruken av løypa blir regulert av omsyn til villreinen. Det blir gjennomført rypetaksering på hausten og jaktprøver for fuglehund om hausten og vinteren.

I 2014 blei det satt i gong skjøtsel på Vidmyr. Fem mål blei slege med to-hjuls traktor og fem nye mål blei slege i 2015. I 2016 skal desse ti måla bli slege igjen. I dag går det nokre sauér på beite i området, men beitetettleiken er ikkje stor. Grunneigarane jaktar elg og rein i området, i tillegg til rype.

2.3.2 Verneverdiar og trugsmål

Verneverdiane i Vidmyr naturreservat er knytt til viktige myrområde som har ein rik flora med fleire indikatorartar. Dei fleste jordvassmyrane i Noreg har i tidlegare tider blitt utnytta til slått i større eller mindre grad. Med moderne driftsmetodar forsvann denne praksisen gradvis og eksisterte berre nokon få stader fram til 1950- og 60-talet. Attgroinga av slåttemyr og mangel på tradisjonell hevd fører til redusert artsmangfold og endring av naturtypen. Slåttemyrar er også utsett for drenering, dyrking, gjødsling, inngrep og utbygging. Barmarksøyring som aukar tråkk, i tillegg til høgt beitepress kan skade førekommstane av slåttemyr. Likevel, det er attgroing og mangel på hevd som er den største trusselfaktoren innanfor Vidmyr naturreservat (Fylkesmannen

Frå Vidmyr naturreservat. Foto: Jørn Trygve Haug.

i Aust-Agder 2012). Ein finn to naturtypar som står på den nasjonale raudlista for naturtypar fra 2011 på Vidmyr; Slåttemyrflater som er satt som trua (EN) og Open myrflate som er nær trua (NT). Slåttemyr er ein av seks naturtypar i forskrift om utvalde naturtypar etter naturmangfaldlova (§ 52), fastsett ved kongeleg resolusjon av 12. mai 2011 og 7. mai 2015. Forskrifta har som føremål å ta vare på mangfaldet av naturtypar i deira naturlege utbreiingsområde. Ordninga med utvalde naturtypar skal gjere det enklare for kommunar, grunneigarar og rettshavarar, ved at staten samordnar si prioritering av natur utanfor verneområde. Slåttemyr er omfatta av nasjonal handlingsplan for slåttemark (Fylkesmannen i Aust-Agder 2012).

Det er store verneverdiar knytt til kulturminne som kolgroper og jernutvinningsanlegg innanfor Vidmyr reservat sjølv om dette ikkje er ein del av verneføremålet. Desse kulturminna er likevel automatiskt freda med heimel i Lov om kulturminne. Det er mogleg at delar av Vidmyr naturreservat blir eit referanseområde for kulturminne.

2.4 Lislevatn naturreservat

Lislevatn naturreservat ligg i Bykle kommune og har eit areal på 1,1 km², derav ca. 0,57 km² vassareal. 7. mai 1982 vart Lislevatn naturreservat freda ved Kronprinsregentens res. i medhald av lov om naturvern av 19. juni 1970 nr. 63 § 8, jfr. § 10 og §§ 21, 22 og 23 med eit føremål om «å bevare eit viktig våtmarksområde med tilhøyrande plantesamfunn, fugleliv og anna dyreliv som naturleg er knytt til området».

2.4.1 Områdeskildring

Lislevatn naturreservat ligg på vestsida av Rv 9, nord for Hovden. Området grensar til Hovden landskapsvernombjørde i aust og Vidmyr naturreservat i vest, i tillegg til Setesdal Vesthei - Ryfylkeheiane landskapsvernombjørde i nord.

2.4.1.1 Landskap og inngrep

I følgje Naturtyper i Norge (NiN) tilhørar Lislevatn naturreservat hovudtypen Slettelandskap og undergruppa Skog- og forfjellsvidde.

Områda rundt Lislevatn er flate og viddeprega, og høyrer til ei gammal utjamna viddeoverflate som har sitt opphav i tertiærtida – før istidene. Lislevatn ligg på 852 moh (Fylkesmannen i Aust-Agder 2006).

Det ligg to hytter vest ved for Lislevatn kor vernegrensa er trekt utanom hyttetomtene (Fylkesmannen i Aust-Agder 2012). Ein finn tiltak tilhøyrande vasskraft i Lislevatn naturreservat. Tunnelinntak nord i reservatet og målehus/lukehus i sør, samt ein anleggsveg som fører til huset (figur 3).

2.4.1.2 Bruken av Lislevatn naturreservat i dag

Ein finn tiltak tilhøyrande vasskraft i Lislevatn naturreservat. Tunnelinntak nord i reservatet og målehus/lukehus i sør, samt ein anleggsveg som fører til huset. Nord i reservatet er det noko ferdsel frå fiskarar i Lislevatn, men dette har minka dei siste åra (Fylkesmannen i Aust-Agder 2012). Det har vorte prøvd å fiske opp ein del ørekyte i vatnet for å kontrollere mengda. Her kan det bli bruka båt med motor for å drive skjøtsel og fiske av grunneigarane. Det er ein sti rundt vatnet som blir brukt av turgåarar og området er svært interessant for alle som har interesse for fuglelivet.

Frå Vidmyr mot Lislevatn. Foto: Jorunn Haugen.

2.4.2 Verneverdiar og trugsmål

Verneverdiane i Lislevatn naturreservat er spesielt knytt til dyre- og fuglelivet, samt vegetasjonen i vatn og på land. Verneområdet skil seg merkbart ut og er eit unikt fugleområde for Agder (Fylkesmannen i Aust-Agder 2012). Området er også eit viktig trekkområde for villreinen, men er ikkje nemnt som ein verneverdi i verneforskrifta.

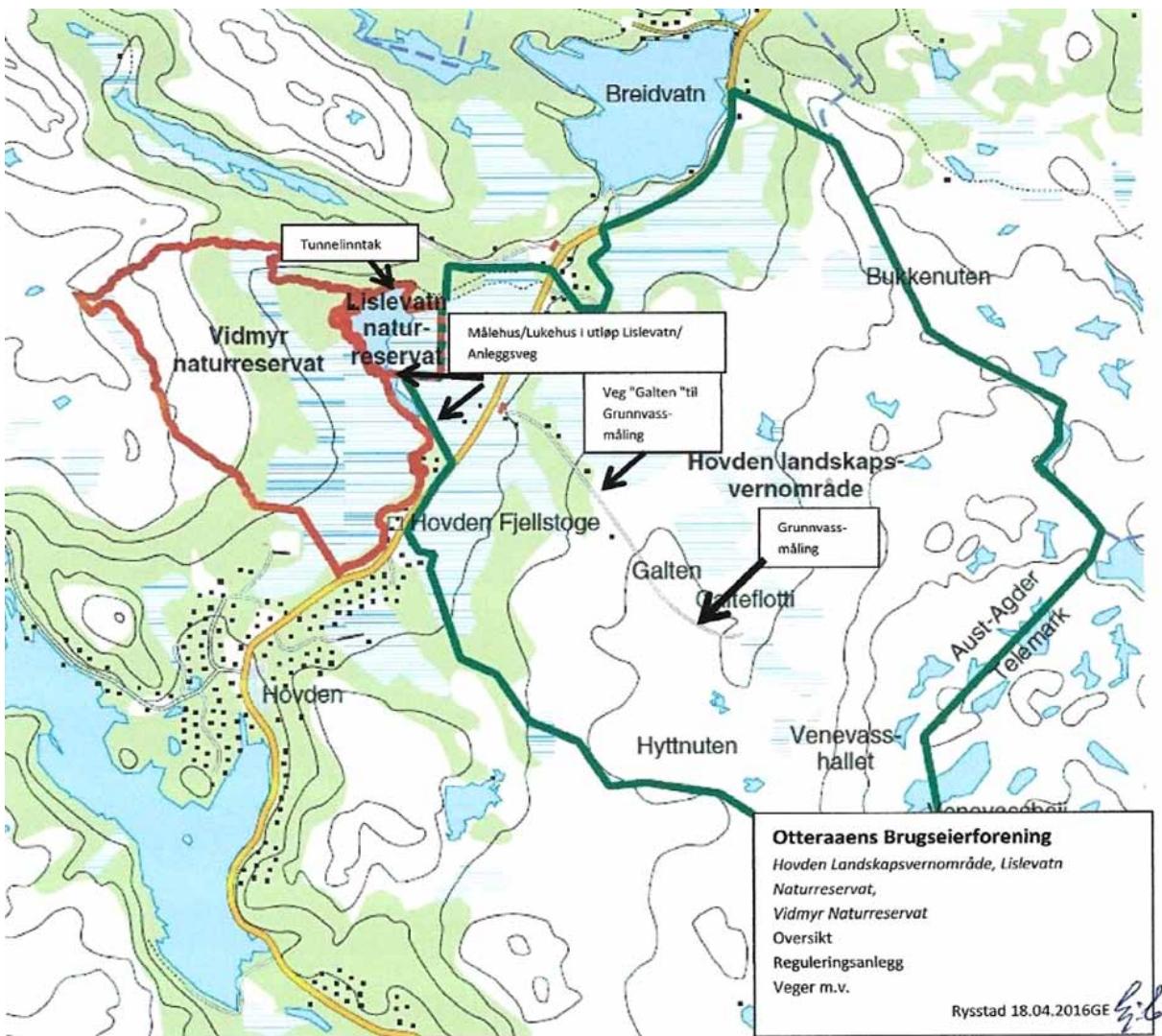
Lislevatn naturreservat er lite i areal, men har eit rikt plantesamfunn, fugleliv og anna dyreliv som er bunden til våtmarksområdet. På 1950-talet var tilstanden god for Noregs våtmarker i store delar av landet. Sidan den gong har tilstanden blitt därlegare, der årsaka er endra arealbruk gjennom grøfting og tørrlegging av slike områder. Samtidig er fleire av dei mest trua naturtypane i Noreg bunden til våtmarker (Miljødirektoratet 2016). Fersel og forstyrningar vil kunne vere eit trugsmål i høve til hekkande fuglearter, men med tanke på at ferdsla er såpass avgrensa innanfor verneområdet er det lite sannsynleg i dette tilfellet.

2.5 Overvaking og kartleggingsbehov

Med utgangspunkt i verneverdiane som er lista opp i verneføreskriftene er det nokre tema som har behov for kartlegging (tabell 3). Verneverdiane knytte til landskapet i Hovden landskapsvernombjørde er ikkje kartlagde og manglar verdivurdering. Det same gjeld fuglelivet og våtmarksområdet.

Tema	Område	Tidspunkt
Systematisk kartlegging av landskapstypar	Hovden landskapsvernombjørde	2018-2020
Systematisk kartlegging av fuglelivet	Vidmyr/Lislevatn naturreservat	2018-2020

Tabell 3: Skjematiske oversikt over overvakings- og kartleggingsbehov.

Figur 3: Oversikt over reguleringsanlegg og tiltak tilhøyrande Otra Kraft/Otteraaens Brugseierforening ved eller i Hovden landskapsvernombord, Vidmyr naturreservat og Lislevatn naturreservat.

råde i Lislevatn naturreservat. Alle nye kartleggingar må gjennomførast etter ny NiN-standard.

2.6 Forvaltingsmål og bevaringsmål

2.6.1 Overordna forvaltingsmål

Forvaltingsmål er langsigchte og/eller strategiske mål for overordna tema som verneområdeforvaltinga ønsker å arbeide med for å styrke verneformålet. Verneområdestyret har utarbeida to overordna forvaltingsmål for kvar av dei tre verneområda. Desse forvaltingsmåla tek utgangspunkt i dei viktigaste verneverdiane i dei ulike verneområda.

2.6.2 Bevaringsmål

Eit bevaringsmål er ei kort beskriving av ei ønska tilstand for ein naturtype eller anna kartobjekt. Til dømes ein bestemt lokalitet. Kartobjektet som det skal knytast bevaringsmål til kallast eit bevaringsmålsobjekt. Ofte er slike kartobjekt allereie etablert, til dømes i Miljødirektoratet sin Naturbase eller Artsdatabanken sin Naturtypebase. Konkrete tilstandsvariablar og overvakingsmetodar for å halde kontroll med utviklinga blir òg bestemt.

Forvaltingsmål for Hovden landskapsvernområde:

1. Bevare området sitt særprega landskap, gjennom å hindre tiltak og verksemd som vesentleg endrar landskapets art og karakter, samt å bidra til skjøtsel og tilrettelegging der det er naudsynt for å ta vare på verneverdiar knytt til landskapet eller særskilte element i landskapet.
2. Sikre villreinen sitt leveområde mot skadelege inngrep og forstyrringar gjennom ein forvaltingspraksis som tek særleg omsyn til viktige beiteområde, trekkvegar og kalvingsområde. Forvaltinga av villreinen sitt leveområde skal vere kunnskapsbasert og heilsakapleg slik at ein sikrar tilgang og trekk til viktige funksjonsområde. Målsettinga er at inngrep og forstyrringar skal haldast på eit slik nivå at villreinen kan ta i bruk alle delane av verneområda som er ein del av artens sitt naturleg leveområde.

Forvaltingsmål for Vidmyr naturreservat:

1. Ta vare på lokalitetar med rik flora og lokalitetar med særleg sjeldne artar, gjennom å hindre inngrep eller verksemd som trugar desse lokalitetane, samt å bidra til skjøtsel og tilrettelegging der det er naudsynt for å ta vare på desse verneverdiane.
2. Sikre villreinen sitt leveområde mot skadelege inngrep og forstyrringar gjennom ein forvaltingspraksis som tek særleg omsyn til viktige beiteområde, trekkvegar og kalvingsområde.

Forvaltingsmål for Lislevatn naturreservat:

1. Bevare viktige trekk- og hekkelokalitetar for fugl og lokalitetar med særleg sjeldne artar, gjennom å hindre inngrep eller verksemd som skapar forstyrring eller på anna måte trugar desse lokalitetane, samt å bidra til tilrettelegging der det er naudsynt for å ta vare på desse verneverdiane.
2. Ta vare på lokalitetar med rik flora, gjennom å hindre inngrep eller verksemd som trugar desse lokalitetane, samt å bidra til skjøtsel og tilrettelegging der det er naudsynt for å ta vare på desse verneverdiane.

I løpet av forvaltningsplanens tiårs periode kan det bli aktuelt å utbareide bevaringsmål for særlege verdifulle arter knytt til slåttemark. Alle bevaringsmål med tilhørende tilstandsvariablar og overvakingsmetodar vil fortløpende bli registrert i Miljødirektoratet sin database NatStat.

3 Forvalting av Hovden landskapsvern-område, Vidmyr naturreservat og Lislevatn naturreservat

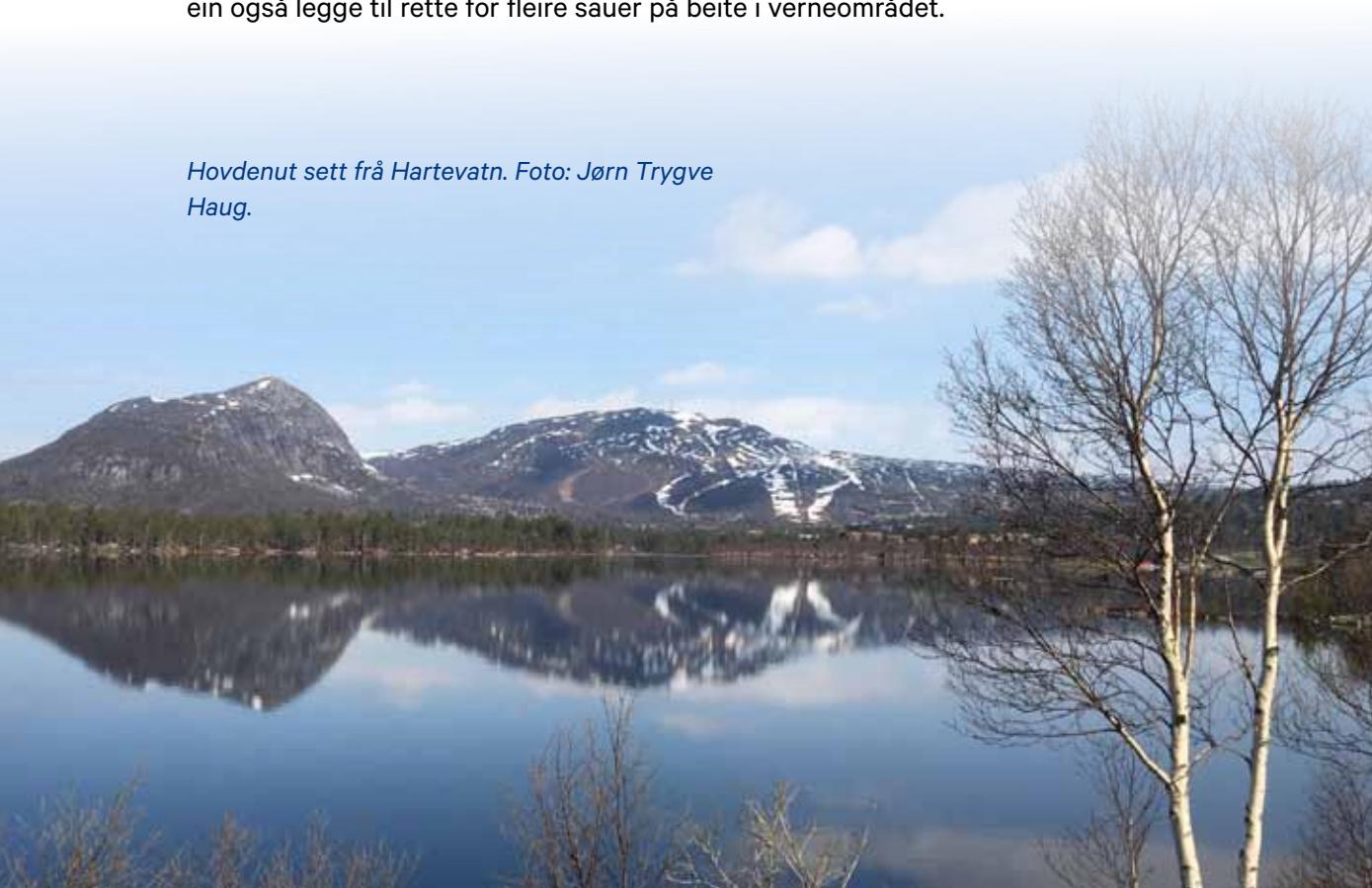
Dette kapittelet tek føre seg målsettingar, retningslinjer og tiltak i høve til forvaltinga av Hovden landskapsvernombjøde, Vidmyr naturreservat og Lislevatn naturreservat. Forvaltinga av verneområda vil skje innanfor rammene av verneforskriftene, Klima- og miljødepartementet sin rettleiar til naturmangfaldlova (kap. 2) og Miljødirektoratet sitt rundskriv om forvalting av verneforskrifter. Tekstboksane i dette kapitlet inneheld utdrag frå verneforskriftene i dei tre verneområda.

3.1 Landbruk, kulturlandskap og kulturminner

3.1.1 Forvaltingsmål

- Ta vare på verneverdiane knytt til landskap og kulturminne i Hovden landskapsvernombjøde gjennom ein restriktiv forvaltingspraksis i høve til nydyrkning, nye bygningar og landbruksvegar, samt andre tekniske inngrep.
- Legge til rette for naudsante tiltak innanfor landbruket når slike tiltak er rekningssvarande og kan skje utan negativ innverknad på verneverdiar og verneføremål
- Legge til rette for ein aktiv beitebruk der dette ikkje kjem i konflikt med villreinstamma eller andre verneverdiar.
- Følgje opp skjøtselplanen for Vidmyr naturreservat. Målet er å hindre attgroing og ta vare på kulturlandskapet ved aktiv skjøtsel innanfor rammene som er gitt i skjøtselplanen. Med dette kan ein også legge til rette for fleire sauar på beite i verneområdet.

Hovdenut sett frå Hartevatn. Foto: Jørn Trygve Haug.

3.1.2 Retningslinjer for brukarinteresser - landbruk og kulturlandskap

3.1.2.1 Hovden landskapsvernombområde

For Hovden landskapsvernombområde gjeld følgjande reglar innanfor landbruk og kulturlandskap:

IV. 2. Endring av samansettningen av treslag ved skogkultur er forbode.

V. Reglane i pkt. IV er ikkje til hinder for:

- 3. Skogs- og jordbruksdrift herunder nydyrkning etter dei lovane og føreseggnene som gjeld. Jfr. likevel punkt VI, 1.

VI. 1. Nydyrkning av kote 900 kan berre skje etter plan godkjent av forvalningsstyresmakta. Bygningar knytte til jordbruksdrift kan oppførast når utforming og plassering er godkjent av forvalningsstyresmakta. Forvalningsstyresmakta kan gje løyve til framføring av landbruksvegar når dette er naudsynt for drifta av landbruksareala, og når vegane ikkje bryt med landskapsbiletet.

Planting av gran og anna treslag som endrar arts samansettningen i verneområde er forbode og eksisterande granfelt kan bli fjerna. Samtidig kan der være nødvendig å drive skjøtsel i gamle hogstfelt for å hindre at uønskte treslag gror opp att. Verneområdestyret tolkar verneforskrifta slik at nydyrkning over 900 moh ikkje er tillate. Eventuell dispensasjon for nydyrkning i verneområdet under 900 moh. må skje etter en godkjent plan. Det er ønskelig at vernereglane ikkje skal vere til hinder for dagens landbruksdrift, der mesteparten av verksemdaer å finne ved Galten og Lundane.

Når det gjeld bygningar i samband med landbruk viser ein til 2.3, «Stølshus og driftehytter», samt «Løer, naust/båthus o.l.» i forvaltingsplanen for verneområda i Setesdal vesthei, Ryfylkeheiane og Frafjordheiane. Her er det utarbeida retningslinjer for ulike bygningstypar og byggetiltak innanfor verneområdet. Grunneigar som søker om ulike byggetiltak i forhold til landbruksbygg må drive eit aktivt jordbruk. Det kan bli aktuelt med å etablere landbruksveger dersom det er heilt nødvendig for drifta, tiltaket er rekningssvarande og kan gjennomførast utan vesentleg endring av landskapsbilete. Her visast det til kapittel 2.3, «Mindre byggetiltak», «Landbruksvegar» i forvaltingsplanen til SVR. Desse retningslinjene finn du i vedlegg 6.3.

Fjelljo. Foto: Rune Roalkvam

3.1.2.2. Vidmyr naturreservat

For Vidmyr naturreservat gjeld følgjande reglar innanfor landbruk og kulturlandskap jfr. Kap. V:

1. Vegetasjonen, også daude buskar og tre, er freda mot skade og øydeleggjing utover det som følger av vanleg fri ferdsel eller tiltak i medhald av punkta V og VI. Det er forbode å fjerne planter eller plantedelar frå reservatet. Nye planteartar må ikkje innførast. Treslag-skifte er forbode.

3. Det må ikkje setjast i verk tiltak som kan endre dei naturlege vekstvilkåra, som til dømes oppføring av bygningar, anlegg og faste innretningar, jordkablar og kloakkleidningar, bygging av vegar, drenering og annan form for tørrleggjing, uttak, oppfylling, planering og lagring av masse, utføring av kloakk eller konsentrerte forureiningstilførsler, plassering av avfall, gjødsling og bruk av kjemiske plantevernmidlar.

Reglane i pkt. IV er ikkje til hinder for:

- 3. Tradisjonell beiting.

Forvalningsstyresmakta, eller det organ forvalningsstyresmakta avgjer, kan gjennomføre skjøtselstiltak for å fremja føremålet med fredinga. Det kan utarbeidast skjøtselsplan som skal innehalde nærmere retningsliner for gjennomføring av skjøtselstiltaka.

Med treslagsskifte meinas det at ein forandrar på den allereie eksisterande artssamansetninga av tre i eit område, ved å fjerne og plante nye treslag. Planting av til dømes gran er ikkje lovleg i Vidmyr naturreservat. Med tradisjonelt beite meinast det utmarksbeite for sau, geit, storfe og hest. Det er ønskeleg å fortsette med å sette slike husdyr på beite innanfor verneområdet, då dette er med på å vedlikehalde slåttmarka og bidra til skjøtsel av området. Ein skjøtselsplan for Vidmyr naturreservat blei utarbeida i 2012, og det er sett i verk skjøtselstiltak i tråd med planen.

Fjellvåk. Foto: Rune Roalkvam

3.1.2.3 Lislevatn naturreservat

For Lislevatn naturreservat gjeld følgjande reglar innanfor landbruk og kulturlandskap:

IV.

1. Vegetasjon i vann og på land er fredet mot skade og ødeleggelse utover det som følger av tillatt ferdsel eller tiltak i medhold av punktene V-VII. Nye plantearter må ikke innføres.

3. Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre de naturgitte forhold, herunder oppføring av bygninger, anlegg og faste innretninger, framføring av luftledninger, jordkabler og kloakkledninger, bygging av veier, drenering og annen form for tørrlegging, uttak, oppfylling, planering og lagring av masse, ny utføring av kloakk eller andre konsentrerte forurensningstilførsler, henleggelse av avfall, gjødsling og bruk av kjemiske bekjempningsmidler.

V. Bestemmelsene i pkt. IV er ikke til hinder for

2. beiting i samsvar med tidligere bruksmåte
3. bruk av vannet som drikkevannskilde og tapping av vann til jordbruksformål

VI. Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til

2. etablering av grøfteavløp for drenering av tilgrensende arealer.

VII. Skjøtsel som er nødvendig for å oppfylle formålet med fredningen skal utføres av forvaltningsmyndigheten eller av den forvaltningsmyndigheten bestemmer. Skjøtsel skal skje etter plan godkjent av Miljøverndepartementet.

Verneforskriftene til Lislevatn naturreservat skal ikkje være til hinder for beitemogleighetene til husdyr og det er ikkje nødvendig å søke om dette. I dette området er det primært sau som går på beite. Vatnet kan også brukast til jordbruksformål der tapping av vatn er nødvendig. Dette er heller ikkje søknadspliktig. Det kan søkast om etablering av grøfteavløp for drenering av tilgrensande areal. Dette er likevel truleg lite aktuelt i området rundt Lislevatn, samt Hovden landskapsvernområde. Det er foreløpig ikkje utarbeida ein skjøtselsplan for Lislevatn naturreservat.

Svømmesnipe. Foto: Rune Roalkvam

3.2. Bygningar og installasjoner

3.2.1 Forvaltingsmål

- Nye bygningar og større utvidingar av eksisterande bygningar i verneområda, skal haldast på eit nivå som ikkje kjem i strid med verneverdiar og verneføremål. Ein føresetnad for ein dispensasjon er derfor at det kan dokumenterast eit konkret behov, og tiltaket kan gjennomførast utan nemneværdig negativ effekt på verneverdiane og tiltaket heller ikkje er i strid med verneføremålet.
- Inngrep i nye område skal unngåast ved at behov for auka bygningsmasse i all hovudsak skal skje gjennom utviding av eksisterande bygningar.

3.2.2 Retningslinjer for brukarinteresser – bygningar og installasjoner

3.2.2.1 Hovden landskapsvernområde

For Hovden landskapsvernområde gjelder følgjande reglar for bygningar og installasjoner:

IV.

1. Alle inngrep som vesentleg endrar karakteren til landskapet er forbodne, som t.d. oppføring av bygningar, anlegg og faste innretningar, opplag av båt, framføring av luftleidningar, jordkablar og kloakkledningar, bygging av vegar, drenering og annan form for tørrlegging, uttak, oppfylling, planering og lagring av masse, ny utføring av kloakk eller andre konsentrerte forureiningstilførslar, attlegging av avfall og bruk av kjemiske middel.

V. Reglane i pkt. IV er ikkje til hinder for:

2. Vedlikehald og drift av eksisterande vegar, bygningar og anlegg.

Det er ikkje søknadspliktig å vedlikehalde eksisterande veger, bygningar og anlegg innanfor Hovden landskapsvernområde. Drift og vedlikehald av Rv 9 er ikkje søknadspliktig. Rydding av vegetasjon langs vegen er heller ikkje søknadspliktig, men må gjennomførast på ein skånsam måte slik at verneverdiane ikkje blir påverka negativt. Vegen som går frå Rv 9 og opp til Galten har Otra Kraft moglegheit til å bruke utan å söke når dei driv med grunnvassmåling.

For bygningar er innvendig vedlikehald og normalt utvendig vedlikehald, som skifte av kledning, vindauge og anna som ikkje fører til endring av storleik og fasade, tillate utan søknad. Som endring av fasade reknast til dømes; skifte til anna type kledning, anna type glas og dør, og anna taktekking. Slike tiltak er derfor søknadspliktige.

Alle former for nybygg knytt til jordbruksdrift, samt alle utvidingar og ombygging av eksisterande bygningar er søknadspliktig. Andre former for nybygg er forbode. Det må gjevest grundig dokumentasjon av søker si næringsverksemد i området og kvifor tiltaket er heilt naudsynt i høve til denne drifta. Tiltaket må kunne gjennomførast utan å vere i strid med verneverdiar og verneføremål. Det kan gjevest løyve til ombygging og utviding av eksisterande fritidshytter og bygningar i samband med landbruksdrift, dersom det ikkje er i strid med verneføremålet og konkret behov kan dokumenterast.

For nærmere retningslinjer for storleik og utforming visast det til Forvaltingsplan for SVR, kapittel 2.3. Dette kapittelet finn du som Vedlegg 6.3.

3.2.2.2 Vidmyr naturreservat

For Vidmyr naturreservat gjeld følgjande føresegner for bygningar og installasjoner:

IV.

3. Det må ikkje setjast i verk tiltak som kan endre dei naturlege vekstvilkåra, som til dømes oppføring av bygningar, anlegg og faste innretningar, jordkablar og kloakkledningar, bygging av vegar, drenering og annan form for tørrleggjing, uttak, oppfylling, planering og lagring av masse, utføring av kloakk eller konsentrerte forureiningstilførsler, plassering av avfall, gjødsling og bruk av kjemiske plantevernmidlar.

V. Reglane i pkt. IV er ikkje til hinder for:

5. Vedlikehald og anna naudsynt arbeid på vestre del av damstaden ved utløpet av Lislevatn.

Breidvatn og Lislevatn blir regulera av Otra Kraft. Otra Kraft har tunnelinntak nord i Lislevatn og eit målehus i utløp Lislevatn ved Vidmyr. I tillegg er der ein anleggsveg som fører til målehuset. Drift og vedlikehald av installasjoner ved utløpet av Lislevatn er direkte heimla i verneforskrifta og er ikkje søknadspliktig. Utvidingar av eksisterande bygg er søknadspliktige.

3.2.2.3 Lislevatn naturreservat

Utover kraftverksinstallasjonane er det ingen bygningar i Lislevatn naturreservat. Mesteparten av verneområdet er vatn eller myr, og dermed er det heller ikkje i framtida aktuelt med byggetiltak i verneområdet.

3.3 Motorferdsel

3.3.1 Forvaltingsmål

- Motorferdsel i verneområda skal avgrensast til det som er strengt naudsynt og haldast på eit nivå som ikkje er til skade for naturmangfaldet eller er til ulempe for andre brukargrupper.
- Motorferdsel i viktige hekke- og ynglelokalitetar og i andre sårbare område skal avgrensast så mykje som råd og haldast på eit nivå der ein unngår systematiske forstyrningar.
- Motorferdsel i viktige funksjonsområde for villreinstamma, som trekk- og kalvingsområde og viktige område for vinterbeite, skal avgrensast så mykje som råd og haldast på eit nivå der ein unngår systematiske forstyrningar.
- Verneområdestyret ønskjer å vere restriktive med å opne for nye transportbehov og nye typar køyretøy.

Sakshandsaminga av motorferdselsaksar skal vere grundig og effektiv, og søknadar om nyttetransport skal ha klare og påreknelege rammer.

3.3.2 Retningslinjer for brukarinteresser – motorferdsel

3.3.2.1 Hovden landskapsvernområde

For Hovden landskapsvernområde gjeld følgjande føresegner innan motorferdsel:

V. Reglane i pkt. IV i verneforskrifta til Hovden landskapsvernområde er ikkje til hinder for:

- Gjennomføring av militær operativ verksemd og tiltak i samband med ambulanse-, politi-, brannvern-, sikrings-, oppsyns-, skjøtsels- og forvaltningsverksemd.

VI.

2. Forvaltningsstyresmakta kan gi nærmere føresegner om regulering av motorisert ferdsl i heile eller delar av området dersom dette blir naudsynt av omsyn til naturmiljøet. Jfr. lov om motorferdsle i utmark og vassdrag, § 7.

Motorferdsel i samband med militær operativ verksemd og tiltak i samband med ambulanse-, politi-, brannvern-, sikrings-, oppsyns-, skjøtsels- og forvaltningsverksemd er ikkje søknadspliktig. Det gjeld og dei som jobbar for verneområdestyret med tiltak. Det må likevel søkast om øvingskjøring i forbindelse med slik verksemd. Landing og start med Forsvarets luftfartøy er ikkje søknadspliktig. Verneforskrifta for Hovden landskapsvernområde opnar for at forvaltningsmyndigheita kan gje nærmere forskrift for å regulerer motorferdsla i dette landskapsvernområdet, dersom det er nødvendig av omsyn til naturmiljøet. Delar av dette verneområdet er eit viktig vinterbeite for villreinen, og det er svært viktig å ta vare på området som ein korridor for trekket mellom Setesdal Austhei og Setesdal Vesthei. Dette er bakgrunnen for at ein har lagt vekt på villreinen sine levekår, som ein heilt sentral faktor i vurderinga av fleire dispensasjonssøknader om motorferdsel og tiltak, i den perioden Fylkesmannen hadde forvaltingsansvar for Hovden landskapsvernområde.

Slik verneforskrifta er formulert, er den svært mangefull når det gjeld motorferdsel og ber tydeleg preg av å vere utarbeidd for 30 år sidan. Verneområdestyret vil derfor arbeide for ein revisjon av verneforskriftene for Hovden landskapsvernområde som inneber at det takast inn føresegner om motorferdsel i forskriftene". I og med at verneforskrifta for Hovden landskapsvernområde foreløpig ikkje inneholder reglar om motorferdsle, må motorferdsel i verneområdet regulerast etter motorferdselslova inntil vidare. Søknader om motorferdsel skal derfor handsamast av Bykle kommune, inntil ei eiga forskrift om motorferdsel i Hovden landskapsvernområde er godkjend.

Verneområdestyret rår til at desse retningslinjene for motorferdsel blir praktiserte av kommunen:

- All transport av proviant, utstyr og ved materiale til hytter følgjer retningslinjene i forvaltningsplanen for Setesdal vesthei, Ryfylkeheiane og Frafjordheiane. Det vil si eit standardløye på inntil 8 turar pr. år.
- For områda som grensar til trekkområda for villreinen, som ved Lislevatn og Breidvatn, bør snøskuterløye avgrensast til 15.4 kvart år.
- Snøskuterkjøring i samband med jord- og skogbruk og maskinpreparering av skiløyper i regi av kommunale løypelag er ikkje søknadspliktig etter motorferdselslova.
- All helikoptertransport utanom transport for landbruksdrift (jordbruk og skogbruk) er søknadspliktit og søknader skal sendast til Bykle kommune.

3.3.2.2 Vidmyr naturreservat

For Vidmyr naturreservat gjeld følgjande føresegner:

IV.

4. Motorisert ferdsl er forbode.

V. Reglane i pkt. IV er ikkje til hinder for:

- Gjennomføring av militær operativ verksemد og tiltak i samband med ambulanse-, politi-, brannvern-, oppsyns-, sikring-, skjøtsel- og forvaltningsverksemد.

5. Vedlikehald og anna naudsynt arbeid på vestre del av damstaden ved utløpet av Lislevatn.

7. Lågtflygning i samband med etablering av mogeleg flyplass i søndre del av reservatet.

Øvingskjøring i samband med politi, brannvern, skjøtsel og oppsyn er søknadspliktig innanfor Vidmyr naturreservat. Motorferdsel i samband med vedlikehald og anna naudsynt arbeid på vestre del av damstaden ved utløpet av Lislevatn er ikkje søknadspliktig. Det same gjeld for lågtflygning i samband med etablering av mogeleg flyplass i søndre del av naturreservatet. Her må det opplystast at planen om å etablere ein flyplass i området ikkje lengre er aktuell, og då er nok heller ikkje denne regelen særleg aktuell lengre. Forvaltingstyremakta kan etter søknad gje løkke til motorferdsle i utmark og i vassdrag og landing med luftfartøy. Slike søknadar vil bli handsama i tråd med i retningslinjene i forvaltingsplanen for SVR og ein til kvar tid gjeldande lovverk (sjå vedlegg 6.4).

3.3.2.3 Lislevatn naturreservat

For Lislevatn naturreservat gjelder følgende bestemmelser for motorferdsel:

IV.

4. Motorisert ferdsl er forbudt, herunder gjelder også bruk av modellbåter og modellfly.

V. Bestemmelsene i pkt. IV er ikke til hinder for

1. ferdsl og gjennomføring av tiltak i ambulanse-, politi-, brannvern-, skjøtsels- og oppsynsøyemed

5. utøvelse av eksisterende fiske- og båttrettigheter

Bruk av motorbåt i samband med utøving av eksisterande fiske- og båttrettar er ikkje søknadspliktige til verneområdestyret. Etter ein vurdering i verneområdestyret oppfattar ein at, punkt V. 5. utøving av eksisterande fiske og båttrettigheter, omfattar grunneigerane sin bruk av motorbåt i samband med fiske og utfisking av ørekyte, men ikkje ved sal av fiskekort og fiskerettigheter. Samstundes er det kommunen som må gjeve løkke til bruk av motorbåt sidan vatnet er mindre enn 2 km².

Forvaltingstyremakta kan etter søknad gje løyve til motorferdsle i utmark og i vassdrag, og landning med luftfartøy. Slike søknadar vil bli handsama i tråd med i retningslinjene i forvaltingsplanen for SVR og ein til kvar tid gjeldande lovverk (sjå vedlegg 6.4).

Etter vurdering av verneområdestyret, omfattar også punkt IV. 4. bruk av dronar. Det vil seie at det er forbode å bruke modellbåtar, modellfly og dronar innanfor Lislevatn naturreservat. Øvingskjøring innanfor Lislevatn naturreservat i samband med politi, brannvern, skjøtsel og oppsyn er søknadspliktig.

3.4 Jakt, fiske, ferdsel og turisme

3.4.1 Forvaltingsmål

- Ferdsel i verneområda skal ha eit omfang og ei fordeling i tid og rom, som ikkje medfører systematisk forstyrring av villrein og andre artar eller på annan måte skadar verneverdiane eller er i strid med verneføremålet.
- Det skal utarbeidast ein besøksstrategi for verneområda ved Hovden innanfor rammene til dokumentet «Besøksstrategi for SVR»:
- Informasjonen til brukarane av verneområda skal ha eit omfang og ein kvalitet som sikrar god kunnskap om verneverdiar, naturtilhøve og kulturminne, samt førebygger åtferd som kan skade verneverdiane. All informasjon skal utformast i tråd med merkevaren for Norges nasjonalparker.
- Tilretteleggingstiltaka på turløyper i verneområda skal ha eit tilstrekkeleg omfang, og utførast på ein slik måte at ein unngår at slitasje og forstyrningar som utgjer alvorlege trugsmål mot verneverdiar og verneføremål.
- Ressursane til informasjons- og tilretteleggingstiltak skal prioriterast på ein slik måte at ein oppnår størst mogleg effekt i høve til ivaretaking og fremming av verneverdiar og verneføremål.
- Verneområdestyret ønskjer ein god dialog med aktørar innanfor naturbasert reiseliv og lokal verdiskaping slik at slik verksemd kan utviklast innanfor rammene for vernet.

3.4.2 Retningslinjer for brukarinteresser – jakt, fiske, friluftsliv og turisme

3.4.2.1 Hovden landskapsvernområde

For Hovden landskapsvernområde gjeld følgjande reglar for jakt, fiske, ferdsel og turisme:

VII. Oppmerking av turistløyper og turistruter, bygging av klopper og oppsetjing av skilt skal godkjennast av forvaltingsstyremakta.

Turistløypar- og ruter er svært populære både sommar- og vintertid, og er viktige for Hovden som ein turistdestinasjon. Vedlikehald av eksisterande sommar og vinterløyper er ikkje søknadspliktig. Oppretting av nye løyper, samt bygging av klopper og oppsetting av skilt er søknadspliktige og må godkjennast av forvaltingsstyremakta.

3.4.2.2 Vidmyr naturreservat

For Vidmyr naturreservat gjeld følgjande reglar for jakt, fiske, ferdsel og turisme:

IV.

1. Vegetasjonen, også daude buskar og tre, er freda mot skade og øydeleggjing utover det som følger av vanleg fri ferdsel eller tiltak i medhald av punkta V og VI. Det er forbode å fjerne planter eller plantedelar frå reservatet. Nye planteartar må ikkje innførast. Treslagskifte er forbode.

2. For dyrelivet gjeld viltlovas føresegner og forskrifter.

V. Reglane i pkt. IV er ikkje til hinder for:

1. Gjennomføring av militær operativ verksemd og tiltak i samband med ambulanse-, politi-, brannvern-, oppsyns-, sikring-, skjøtsel- og forvaltningsverksemnd.
2. Sanking av bær og matsopp.
6. Organisert idrettsutøving til fots eller på ski på frosse eller snødekt mark.

Vanleg ferdslle i område er tillate. Det er mogleg å drive på med større idrettsaktivitetar utan å måtte søkje når aktivitetane skjer til fots eller på ski når bakken er frose eller dekt med snø. Organisert idrettsutøving på barmark krev dispensasjon. Stor- og småviltjakt er regulert av viltlova.

Molte. Foto: Jørn Trygve Haug.

3.4.2.3 Lislevatn naturreservat

For Lislevatn naturreservat gjelder følgende bestemmelser for jakt, fiske, ferdsel og turisme:

IV.

1. Vegetasjon i vann og på land er fredet mot skade og ødeleggelse utover det som følger av tillatt ferdsel eller tiltak i medhold av punktene V-VII.

2. Pattedyr og fugler, herunder deres hi, bo, reir og egg, er fredet mot enhver form for skade, ødeleggelse og unødige forstyrrelser utover det som følger av tillatt ferdsel eller tiltak i medhold av punktene V-VII. Jakt, fangst og bruk av skytevåpen er forbudt.

3. Camping, teltslagning og oppsetting av kamuflasjeinnretninger for fotografering er forbudt.

Hunder må ikke slippes i reservatet.

Nye dyrearter må ikke innføres.

V. Bestemmelsene i pkt. IV er ikke til hinder for:

1. Ferdsel og gjennomføring av tiltak i ambulanse-, politi-, brannvern-, skjøtsels- og oppsynsøyemed.
5. Utøvelse av eksisterende fiske- og båttrettigheter.
6. Jakt på hjortedyr, hare og rype etter 15. september i samsvar med gjeldende viltlov og forskrifter gitt i medhold av denne.
7. Bruk av hund under kontroll i forbindelse med utøvelse av tillatt jakt.

Vanleg ferdsel i område er tillate. All jakt er forbode før 15. september. Etter 15. september er det lovleg å drive jakt på hjortedyr, hare og rype i samband med gjeldande viltlov og forskrifter gitt i medhold av denne. Det eksisterte fiske- og båttrettar da Lislevatn blei verna i 1982. Grunneigarane si tøving av desse rettande er ikkje søknadspliktig.

I Lislevatn naturreservat er det eit rikt plante- og dyreliv, og fuglane trivst spesielt godt i området. Midlertidige installasjonar som campingtelt og innretningar for fotografering av vilt er forbode i verneområdet. Med dette reiknar man med kamuflasje i telt og liknande. Dette er for å minimere forstyrringa på fuglane.

3.5 Søknads- og sakshandsamingsrutinar

Alle søknadar vil få ei individuell handsaming og vurdering. Alle saker som handsamast skal være godt opplyste i samsvar med krava i naturmangfaldlova og offentleglova. Ufullstendige søknadar vil ikkje bli handsama før alle naudsynte opplysningar er på plass. Søkar vil få beskjed så fort som råd dersom det er behov for utfyllande opplysningar. For søknader om motorferdsle i Hovden landskapsvernområde er det motorferdselslova som gjeld, der Bykle kommune har mynde. Søknad om motorferdsel i Hovden landskapsvernområde skal dermed sendast til Bykle kommune. Løyve til bruk av motorbåt i Lislevatn naturreservat skal også handsamast til Bykle kommune.

3.5.1 Motorferdselsaker

3.5.1.1 Søknadsrutinar i motorferdselsaker

Alle (privatpersonar, verksemder, lag og organisasjoner, offentlege etatar) som har planar om søknadspliktig motorferdsel i verneområda, skal sende søknad om dispensasjon til Bykle kommune eller direkte til verneområdestyret. Kommunen sender søknadane vidare til verneområdestyret.

- Søknaden skal sendast på eit eige søknadsskjema. Søknadsskjema kan lastast ned frå nettsida til verneområdestyret, hos kommunen, eller søker kan få det tilsendt frå verneområdestyret eller kommunen.
- Alle søknader skal innehalde kart kor køreruter for snøskuter eller landingspunkt for helikopter er teikna inn.
- Til alle søknader bør det leggast ved ein skriftleg uttale frå aktuelle grunneigarar eller opplysningar om at grunneigar har gjeve samtykke til motorferdsela. Søkar er sjølv ansvarleg for å ha løyve frå aktuelle grunneigarar til å lande med helikopter eller køyre med snøskuter på deira eigedomar. Eit slik samtykke bør innhentas før søknaden sendas til forvaltingsstyrsmakta.

§10 i lov om motorferdsel i utmark og vassdrag slår fast at loven ikkje innskrenkar retten grunneigar eller brukar har etter gjeldande rettsreglar til å forby eller avgrense motorferdsel på sin eigedom. Det er derfor berre motorferdsel i samband med redningsaksjonar og verksemda til politiet og Statens naturoppsyn som ikkje krev eit slik samtykke.

Etter at søknaden er motteken i verneområdestyret, blir det sendt eit førebels svar til søker der som sakta ikkje kan handsamast i løpet av 3 veker.

Alle søknader bør sendast inn i god tid og helst tre veker før transportane er planlagde. Dette er særleg viktig for søknader om omfattande transportar eller transportar som har eit føremål som ikkje er omtala i verneforskrifta. Slike søknader må ofte handsamast av arbeidsutvalet og kan ha ei sakshandsamingstid på inntil tre veker.

Nokre transportbehov er direkte heimla i lov om motorferdsel i utmark og vassdrag (§4) og forskrift om bruk av motorkøretøy i utmark og på isolerte vassdrag (§2 og §3). I slike høve er det nok å sende søknad til verneområdestyret. Dei mest aktuelle transportbehova i verneområdet er:

- naudsynt person- og godstransport til og frå faste bustadar og i jordbruks-, skogbruks- og reindriftsnæring. Jakt, fangst, fiske og bærsanking reknast ikkje som næring i denne samanheng
- forsvarrets øvingar, forflyttingar og transportar
- anlegg og drift av offentlege vegar og anlegg
- opparbeiding og preparering av skiløyper for ålmenta og for konkurransar, når det blir gjort av kommunar, hjelpekorps, idrettslag, turlag eller turistbedrifter
- naudsynt transport i samband med vitenskapelege undersøkingar, herunder dyreteljingar og liknande registreringar, etter oppdrag frå forskingsinstitusjon (berre på vinterføre)
- naudsynt transport av ved frå eigen eigedom til fast bustad (berre på vinterføre)
- transport av jaktutbytte med landgåande kjøretøy ved jakt på elg og hjort

Her er det særleg verdt å merke seg at det ikkje er naudsint med kommunalt løyve for motorferdsel i samband med jord- og skogbruk.

3.5.1.2 Sakshandsamingsrutinar i motorferdselsaker

Mange søknadar om motorferdsel må handsamast av både forvaltingsstyresmakta etter verneforskrifta og av kommunen etter lov om motorferdsel i utmark. For Hovden landskapsvernombord er det førebels berre kommunen ein må søkje om motorferdsel og ikkje til verneområdestyret. Eit anna unntak er motorferdsel i samband med grunneigars landbruksdrift, løypekøyring og preparering av skiløyper for ålmenta, køyring av proviant og utstyr til turisthytter, og tilsyn og vedlikehald i regi av kraftselskap. Slike søknadar skal berre handsamast av verneområdestyret etter verneforskrifta der slik motorferdsel er søknadspliktig.

Dei aller fleste motorferdselssøknadane kan handsamast av verneområdeforvaltarane som del-egasjonssaker. Unnataket er søknadar med transportføremål som går ut over etablert forvaltingspraksis. Slike søknadar må handsamast av arbeidsutvalet eller verneområdestyret.

Verneområdestyret vil legge til rette for ei rask og grundig handsaming av søknader om løyve til nyttettransport. For å unngå unødig sakshandsaming ønsker verneområdestyret å gje fleirårige motorferdselsløyve når transportane kan skje utan nemneverdige negative konsekvensar for vernerdiar og verneføremål.

3.5.1.3 Varighet, omfang og vilkår for motorferdselsløyve

Snøskuterløyvet skal vere skriftleg. Fleirårige løyve skal laminerast og sendast til søker i posten saman med loggark. Eittårige løyve og helikopterløyve skal vere skriftlege og sendast i posten eller som e-post. Alle løyver skal tas med under transport og skal visast fram på forlangande av politi eller oppsyn.

Snøskuterløyva kan gjelde for ein periode for inntil fire år. Det skal gå fram av løyvet kva for tidsrom og kor mange turar kvart løyve gjeld for. Uavgrensa løyve i tid eller tal på turar skal normalt ikkje gjevast. Normalt vil eit løyve gjelde fram til 30. april. Unntaka er kalvingssoner og trekksoner for villrein. Det kan i særskilte høve stillast som vilkår at det ikkje skal køyrast på til dømes bestemte vekedagar, bestemte datoar eller tidsrom på dagen. Det skal òg settast som vilkår at køyringa skal følgje bestemte løyper eller trasear. Dispensasjon og vilkår må utformast slik at dei er kontrollerbare for politi og oppsyn. Det skal førast logg for kvar tur. Loggen må fyllast ut før turen og skal visast fram til politi og oppsyn under kontrollar.

Etter vedtak i verneområdestyret (styresak 20/2011) gjeld snøskuterløyva normalt for inntil åtte turar i året. Transportane skal omfatte allment vanlege nytteformål slik som transport i samband med landbruksdrift og transport av materialar, brensel og proviant til hytter i verneområda. Det er høve til å søke om meir enn åtte turar eit år dersom det kan dokumenterast eit særleg stor transportbehov. Personar og verksemder som kan dokumentere eit stort og uføreseieleg transportbehov, kan søke om opne løyver utan fast avgrensing av talet på turar. Dette kan for eksempel dreie seg om grunneigarar med store eigedommar med mange hytter, leigekøyrarar, kraftselskap og turistforeiningar. Dei som får slike opne løyve må sende inn rapport over talet på turar, kor det er køyrt og føremålet med turane, til forvaltingssekretariatet innan 1. juni kvart år.

Helikopterløyve blir normalt gitt for eit år. Slike løyve kan likevel gjevast for inntil fire år dersom ein kan dokumentere at transportbehovet er årvisst og om lag like stort kvart år, og det er særskilt heimel for transportføremålet i den aktuelle verneforskrifta. Ved fleirårige helikopterløyve

av eit visst omfang må det innan 1. desember sendast melding til forvaltingssekretariatet om kor mange turar som var gjennomført dette året. Løyve til helikoptertransport blir som regel gjeve i samband med transport av materialar til byggeprosjekt og transport av proviant og utstyr til turisthytter og liknande. Talet på turar i eit helikopterløyve varierer med transportbehovet og kva som er forsvarleg ut frå omsynet til verneverdiane. Der kor det på førehand er vanskeleg å avgjera kor mange turar som må til, er det høve til å søke om eit ope løyve utan fast avgrensing av talet på turar. Dette kan til dømes vere aktuelt ved store vedlikehaldstiltak. Dei som får slike opne løyve må sende inn rapport over talet på transportar, samt mål og føremål med transportane, til forvaltingssekretariatet så snart siste turen er unnagjort.

For alle helikopterløyve stillast det som vilkår at flygeruta skal følgje kortaste strekning mellom landingspunktene og at flyginga skal skje høgare enn 300 m over bakken. For nærmere retningslinjer for visast det til Forvaltningsplan for SVR, kapittel 2.4 Motorferdsel som er å finne i Vedlegg 6.4.

3.5.2 Ferdsel og større arrangement

3.5.2.1 Søknadsrutinar for organisert ferdsel og større arrangement

Alle (privatpersonar, verksemder, lag og organisasjoner, offentlege etatar) som har planar om søknadspliktig organisert ferdsel eller større arrangement i verneområda, skal sende søknad om dispensasjon til verneområdestyre for Setesdal vesthei, Ryfylkeheiane og Frafjordheiane. Døme på slik søknadspliktig verksemd er mellom anna idrettsarrangement, jaktprøver, store teltleirar, kjentmannsturar, skredøvingar og militærøvingar. Dersom det er naudsynt vil verneområdestyret vidaresende søknaden til kommunen. Dersom ein er i tvil om tiltaket er søknadspliktig så ta kontakt med forvaltingssekretariatet for ei nærmare avklaring.

Søknaden skal innehalde desse punkta:

- Kven er søker?
- Beskriving av ferdelsen/arrangementet
- Kva er formålet med ferdelsen/arrangementet?
- Kor skal ferdelsen/arrangementet gå føre seg?
- Kor mange skal delta?

Alle søknader skal innehalde eit kart kor rute og arrangementsstad er teikna inn.

Til alle søknader bør det leggast ved ei skriftleg uttale frå aktuelle grunneigarar eller opplysningar om at grunneigar har gjeve samtykke til arrangementet. Søkar er sjølv ansvarleg for å innhente naudsynt løyve frå grunneigar. Eit slik samtykke bør innhentast før søknaden sendast til forvaltingsstypesmakta.

Alle søknader bør sendast inn i god tid og helst tre veker før ferdelsen/arrangementet er planlagd.

3.5.2.2 Sakshandsamingsrutinar for organisert ferdsel og større arrangement.

Alle søknadar om organisert ferdsel eller større arrangement i verneområda må handsamast av forvaltingsstypesmakta etter verneføreskrifta. Dei aller fleste søknadane om organisert ferdsel eller større arrangement kan handsamast av verneområdeforvaltarane som delegasjonssaker. Unntaket er søknadar som blir oppfatta som kontroversielle eller har stort konfliktpotensial, som til dømes søknader om verksemd i trekk- og kalvingssoner eller søknader om turar og arrangement i

villreinjakta. Slike søknadar må handsamast av arbeidsutvalet eller verneområdestyret. Heller ikkje søknadar som må handsamast etter §48 i naturmangfaldlova kan delegerast til verneområdeforvaltar.

3.5.3 Bygesaker

3.5.3.1 Søknadsrutinar i bygesaker

Alle (privatpersonar, verksemder, lag og organisasjoner, offentlege etatar) som har planar om søknadspliktige byggetiltak i verneområda, skal sende søknad om dispensasjon til verneområdestyret og kommunen.

Normalt utvendig vedlikehald, som skifte av kledning, vindauge og anna som ikkje fører til endring av storleik og fasade, er tillate utan søknad. Som endring av fasade reknast til dømes, skifte til anna type kledning, anna type glas og dør, og anna taktekking. Slike tiltak reknast ikkje som vedlikehald, og er derfor søknadspliktig.

Søknaden skal innehalde desse punkta:

- namn på søker, gards og bruksnummer.
- at det søkjast om dispensasjon frå verneføreskrifta.
- kort omtale av tiltaket.
- grunngjeving for tiltaket, omtale av behov for tiltaket.
- naudsynt dokumentasjon av tiltaket si verknad på verneverdiane.
- kva for transportmiddel som skal nyttast til transport av byggematerialar, og om lag kor mange transportar som er naudsynt.
- korleis transport og gjennomføring kan gjerast mest mogleg skånsamt.
- oversiktskart som viser plassering i landskapet.
- situasjonskart (ca. 1:1000) som viser plassering i terrenget.
- byggetekningar over plan, snitt og fasade.
- bilde som viser bygningen sin plassering i terrenget, og bilde av eventuelle eksisterande bygningar på staden.

Dersom søknaden gjeld nybygg og store tilbygg i samband med landbruksdrift må det leggast ved følgande dokumentasjon:

- At søker er grunneigar eller rettighetshavar.
- At bygget er ein del av ei viktig driftsform ved bruket. Denne driftsforma må inngå som ein viktig del av driftsgrunnlaget for bruket.
- Storleik på eigedomen. Retningsgjevande er ein størrelse på 3000 dekar. Mindre eigedommar kan vurderast om talet på beitedyr er stort eller andre sider ved drifta gjer det naudsynt.
- At avstanden frå veg eller anna egna husvære på eigedommen er så stor at bygningen vil medføre ei monaleg letting av drifta. Retningsgjevande er ein avstand på om lag 3 km eller 1 times gange.

Ein tilrår alle søkerar å ha eit avklaringsmøte med forvaltingssekretariatet, så tidleg som råd i prosessen, før full søknad og byggetekningar blir laga.

I saker kor søker ikkje eig grunnen kor bygget skal stå, er søker sjølv ansvarleg for å innhente

naudsynt løyve frå grunneigar. Eit slik samtykke bør innhentast før søknaden sendast til forvaltingsstyresmakta og leggast ved søknaden.

Alle søknadar bør sendast inn i god tid og seinast fire veker før neste møte i verneområdestyret eller arbeidsutvalet. Etter at søknaden er motteken av verneområdestyret, blir det sendt eit førebels svar til søker dersom saka ikkje kan handsamast innan av fire veker.

3.5.3.2 Sakshandsamingsrutinar i byggesaker

Alle byggjesøknader skal både handsamast av verneområdestyret etter verneforskrifta og kommunen etter plan- og bygningslova. Søknaden skal normalt handsamast etter det strengaste regelverket først. Dette inneber som regel at saka først skal handsamast av verneområdestyret etter verneforskrifta, så av kommunen etter plan- og bygningslova. I byggesaker i landskapsvernombåde vil plan- og bygningslova kunne ha strengare krav til både dispensasjon og sjølve utforminga av bygga. I slike tilfelle vil det vere naturleg at kommunen handsamar saka først, etter samtykke frå verneområdestyret. Verneområdestyret og kommunen skal i alle høve samordne si sakshandsaming, slik at den samla sakshandsamingstida ikkje blir lengre enn naudsynt.

Kommunen sender søknadar om byggetiltak til villreinnemnda og fylkeskommunen for uttale. Ved bygging av hytter og anna verksemder utanfor verneområda som kan ha negativ innverknad på verneverdiane i verneområda, skal omsynet til desse verneverdiane tilleggast vekt ved avgjerala om dispensasjon bør gjevast og ved fastsetting av vilkår (jfr. Naturmangfaldslova §49).

3.5.4 Informasjon om vedtak fatta av verneområdestyret

Forvaltingssekretariatet skal sende brev eller e-post til søker så snart godkjent møteprotokoll frå verneområdestyret eller arbeidsutvalet ligg føre. Desse breva skal innehalde vedtak, saksutgreiing og eventuelle løyver, samt utdrag frå møteprotokollen. I delegasjonssaker skal forvaltingssekretariatet sende brev eller e-post til søker så snart vedtaket er fatta. Desse breva skal innehalde vedtak og saksutgreiing, samt eventuelle løyver.

Kopi skal sendast til aktuell fylkesmann, postmottaket og sakshandsamar i kommunen.

Kopi av vedtak skal også langt som råd sendast til aktuelle grunneigarar og andre relevante partar i saka.

Forvaltingssekretariatet skal registrere alle aktuelle vedtak i Miljøvedtaksregisteret, ([www.miljøvedtak.no](http://www.miljovedtak.no)) innan tre virkedagar etter at søker er underretta om vedtaket.

Alle innkallingar til møter i verneområdestyret og arbeidsutvalet med tilhørande saksutgreiingar skal leggast ut på verneområdestyret si nettside www.svr.no så snart dei er sendt ut til styremedlemmane.

Protokoll med vedtak frå møter i verneområdestyret og arbeidsutvalet skal leggast ut på verneområdestyret si nettside www.svr.no så snart dei er sendt ut til styremedlemmane.

Alle vedtak og saksutgreiingar i delegasjonssaker bør også fortlopande leggast ut på nettsida.

3.5.5 Klagesaker

Alle enkeltvedtak som er fatta av verneområdestyret, arbeidsutvalet eller verneområdeforvaltarane kan påklagast til Miljødirektoratet. Alle enkeltvedtak kan påklagast av ein part eller annan med rettsleg klageinteresse i saken. Klagefristen er tre veker frå det tidspunkt vedtaket er komme fram til vedkommande part, jfr forvaltningslovas §29 første ledd. Det er nok at klaga er postlagd

innan denne fristen. Dersom det blir klagå så seint at det kan vere tvil om det er klagå i rett tid, må det opplystast når brevet kom fram. Alle partar med klagerett har rett til innsyn i dokumenta i saka. Klagå må vere skriftleg og skal sendast til SVR, postboks 24, 4748 Rysstad eller som e-post til post@svr.no. I klagå må det opplystast kva for eit vedtak det blir klagå på. Den bør òg innehalde ei grunngjeving for klagå.

Alle klagesaker blir handsama på nytt av arbeidsutvalet eller verneområdestyret. Etter ei ny vurdering kan forvaltingsstyresmakta gje klagar heilt eller delvis medhald i klagå og fatte eit nytt vedtak i saka. Dette nye vedtaket kan òg påklagast. Forvaltingsstyresmakta kan også oppretthalde sitt opphavlege vedtak. I slike høve vil klagå bli vidaresendt til Miljødirektoratet for endeleg avgjerd. Miljødirektoratet sitt vedtak i klagesaker er endeleg og kan ikkje påklagast.

4 Tilrettelegging og informasjon, skjøtsel og oppsyn

4.1 Tilrettelegging og informasjon

Alle tiltak i samband med tilrettelegging og informasjon i verneområda ved Hovden vil inngå i ein samla besøksforvalting for område, innanfor rammene som er utforma i dokumentet Besøksstrategi for SVR.

Verneområdestyret har som overordna strategi, at ein skal legge til rette for at dei mindre sårbare delane av verneområda kan utnyttast som ein ressurs for turisme og reiseliv innanfor rammene av verneformålet.

Det har vore foreslått å sette opp eit fugletårn ved Lislevatn naturreservat. Dette kan vere aktuelt viss det er av interesse for publikum generelt og ornitologiske foreiningar lokalt. Eit anna forslag har vore å sette opp ein bålplatt ved Lislevatn, der det kan være ein del besøk frå fiskarar. Slik kan ein kanalisere besökande og hindre at større deler av verneområda blir påverka. Begge desse installasjonane må bli plassert etter ønske og avtale med grunneiger om det skulle bli aktuelt.

Det er ønskeleg å utvide parkeringsplassen på veg opp til Galten i Hovden landskapsvernombordet. Det har vore ein aukande trafikk av turistar i denne delen av landskapsområdet, og ein større parkeringsplass vil kunne ha ein kanaliserande effekt på denne ferdsla. I tillegg er ønskeleg at det ikkje er parkeringsplassar ved Breivatn av omsyn til villreinen. Forvaltningsstyresmakta vil derfor ta eit initiativ Bykle kommune for å legge ned parkeringsplassen Breivatn og utvide plassen ved Galten.

I 2017 kjem nye informasjonsskilt for Hovden landskapsvernombordet, Vidmyr naturreservat og Lislevatn naturreservat som fortel om verneverdiar, kulturminner, kva som er mogleg å gjere innanfor verneområdet og informasjon om jaktutøvinga i området. Med eit ønske om å følgje den digitale utviklinga har det vorte diskutert om å sette opp solcelleskilt langs dei mest aktuelle turstiane. For Hovden landskapsvernombordet er desse plassert ved Juvet og parkeringsplassen til Galten. For Lislevatn naturreservat er det eit informasjonsskilt på lukehuset ved utløpet til Lislevatn og for Vidmyr naturreservat er det plassera ved turstien ved Lundebuteigen.

Verneområdestyret for SVR vil, så raskt som mogleg, utarbeide ein besøksstrategi og informasjonsplan for verneområda ved Hovden. Bakgrunnen er at Hovden er ein av dei sentrale innfallsporane til verneområda. I tillegg er besøksstrategiar no eit nasjonalt satsingsområde.

4.2 Skjøtsel

For Vidmyr naturreservat er det utarbeida ein skjøtselsplan for slåttemarkene innanfor verneområdet. Denne skjøtselsplanen skildrar korleis ein kan restaurere gamle slåtteteigar og eit skjøtselsprogram som kan brukast for å restaurere slåtteareal på Vidmyr, med overvaking og bevaringsmål. Utveljinga av desse områda er basert på vegetasjonskartlegging. I 2014 blei praksisen av skjøtselsarbeidet satt i gong, der fem mål blei slege med to-hjuls traktor og fem nye mål blei slege i 2015. I 2016 skal desse ti måla bli slege igjen.

Det er førebels ikkje utarbeida skjøtselsplan for Lislevatn naturreservat eller Hovden landskapsvernområde.

4.2.1 Oversyn over planlagde tiltak i Vidmyr naturreservat 2017-2026

Tabellen under viser tiltak som forvalningsstyremakta planlegg og gjennomfører i perioden forvalningsplanen skal gjelde for. Det er presentert eit oversyn over når tiltaka skal gjennomførast, kor tiltaket vil bli gjennomført, berekna tidsbruk, andre involverte aktørar og status for gjennomføring. Når tiltaka blir gjennomført vil avhenge av årleg budsjett og løyyingar frå Miljødirektoratet.

Tiltak	Når	Område	Tidsbruk	Aktør	Status
Informasjonsskilt	2017	Lundebuteigen	1 dagsverk	SNO/ SVR	Skilt ferdig produsert
Rydding	2017-2022	Vidmyr. Rydding av 10 teigar på 5 da. Ein ny teig kvart år til det samla arealet er 50 da.	2 dagsverk	Ekstern/ SVR	Rydda sidan 2014. Ca 15 da er rydda
Slått	2017-2022	Vidmyr. 10 da slått kvart år. Kvar teig på 5 da blir slått kvart 3. år	8 dagsverk	Ekstern/ SVR	Slått sidan 2014. Ca 15 da er slått.
Vegetasjonskartlegging	2020	Vidmyr	5 dagsverk	Ekstern	Kartlegge effektar av skjøtsel

4.3 Oppsyn

Statens naturoppsyn (SNO) er miljøforvaltinga sitt operative feltorgan og utøvande mynde etter lov om statleg naturoppsyn av 21. juni 1996. Lova gir SNO-personell mynde og ansvar for oppsyn etter naturmangfaldlova, friluftslova, motorferdslelova, kulturminnelova, viltlova, laks- og innlandsfisklova, småbåtlova og deler av forureiningslova i hele landet, både på offentlig og privat grunn. Oppsynsoppgåva rettar seg både mot tilsyn og overvaking av naturtilstanden og tilsyn med folk si åtferd i naturen i forhold til gjeldande regelverk. I tillegg til reine kontrolloppgåver er også rettleiing og informasjon om regelverket og bruken av verneområda en del av naturoppsynets verksem. På bestilling frå verneområdestyre kan naturoppsynet drive skjøtsel, tilrettelegging, registrering og dokumentasjon og overvaking. Det er ei SNO stilling som er tilknytt verneområda. Denne er lokalisert på Hovden i Aust-Agder.

Agder politidistrikt har sitt geografiske ansvarsområde innanfor verneområda, og inngår i det totale naturoppsynet. Agder politidistrikt har og ansvaret for etterforsking og påtale av meldte lovbro/brot på verneføresegnerne.

Prioritering av oppgåver i samband med skjøtsel, tilrettelegging, registrering og dokumentasjon, blir gjort på årlege møte mellom SNO og forvaltingsstyresmakta i samband med bestillingsdialogen. Forvaltingsstyresmakta har også eit nært samarbeid med SNO når det gjeld gjennomføringa av årlege arrangement.

5 Litteratur

Aune, S. & Svalheim, E. (2012) Kartlegging av vegetasjon og prioritering av områder for skjøtsel Vidmyr naturreservat, Bykle kommune, Aust-Agder fylke. Bioforsk Rapport vol. 7 nr. 138.

Bjåen, R. (2009) Bli kjent med heiane. Friluftsforlaget.

Fylkesmannen i Aust-Agder (2006) Hovden landskapsvernområde, Vidmyr- og Lislevatn naturresrvater - Bykle kommune i Aust-Agder. Arendal: Fylkesmannen i Aust-Agder.

Fylkesmannen i Aust-Agder (2012) Skjøtselsplan for Vidmyr naturreservat , Bykle kommune, Aust-Agder fylke.

Miljødirektoratet (2016) Våtmarker. Tilgjengeleg frå: <http://www.miljostatus.no/tema/naturmangfold/vatmarker/> (Henta: 12.02.2016).

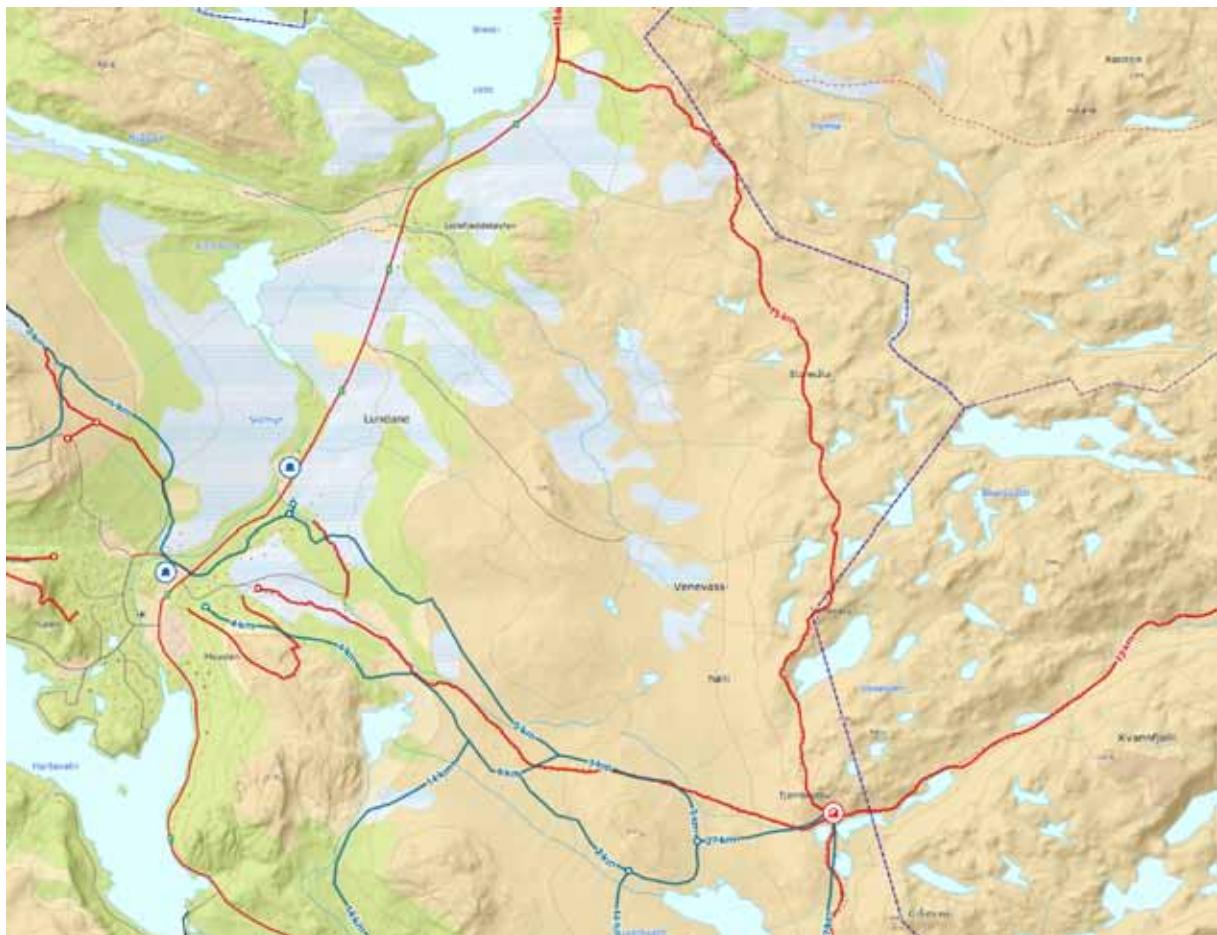
Miljødirektoratet og Riksantikvaren (2015) Kulturminner i områder vernet etter naturmangfold-loven. Veileder M-420.

Verneområdestyret for SVR (2015). Forvaltingsplan for SVR.

6 Vedlegg

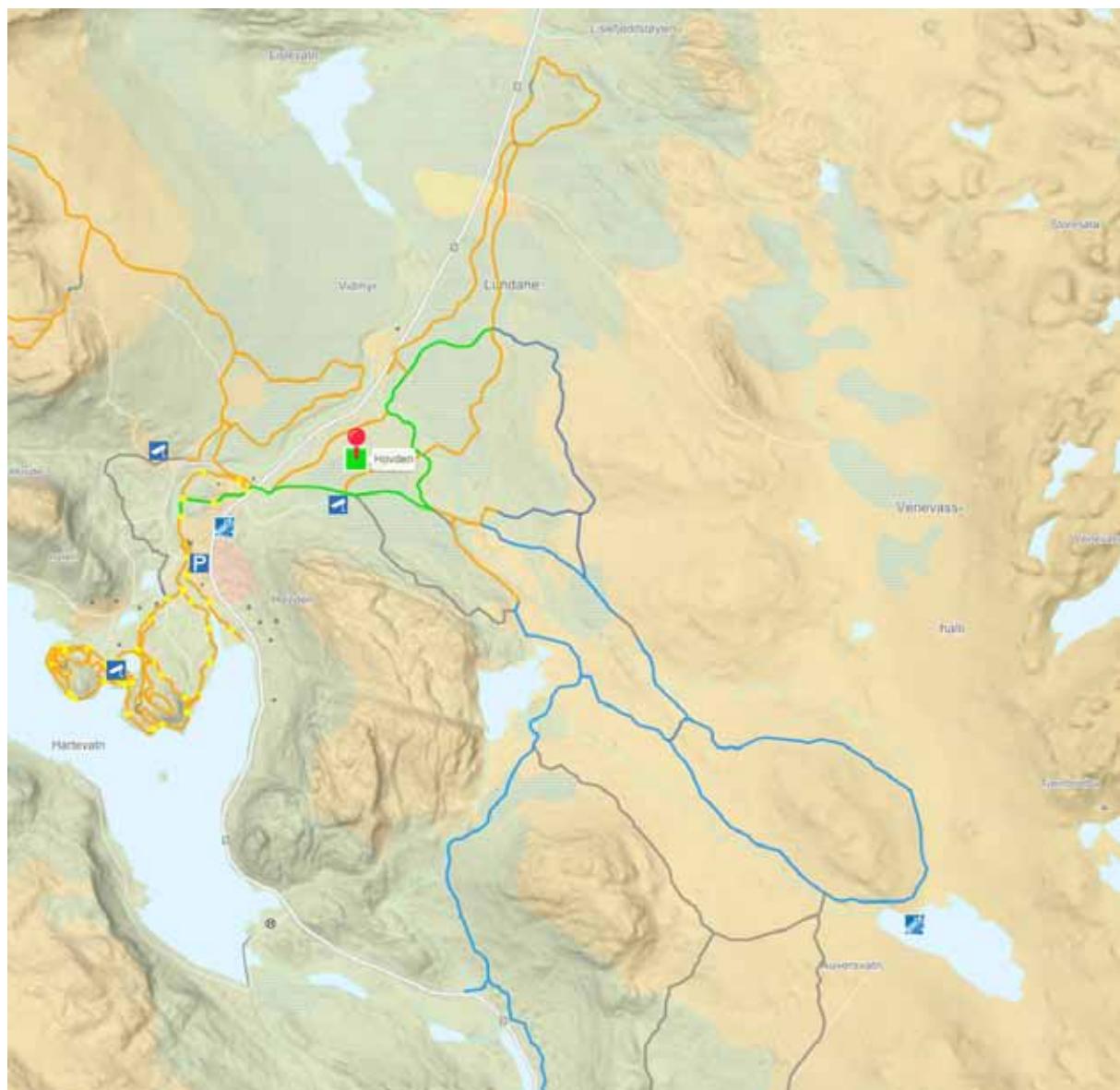
6.1 Temakart

6.1.1 Temakart for merka sommarløyper og kvista vinterløyper innanfor verneområda

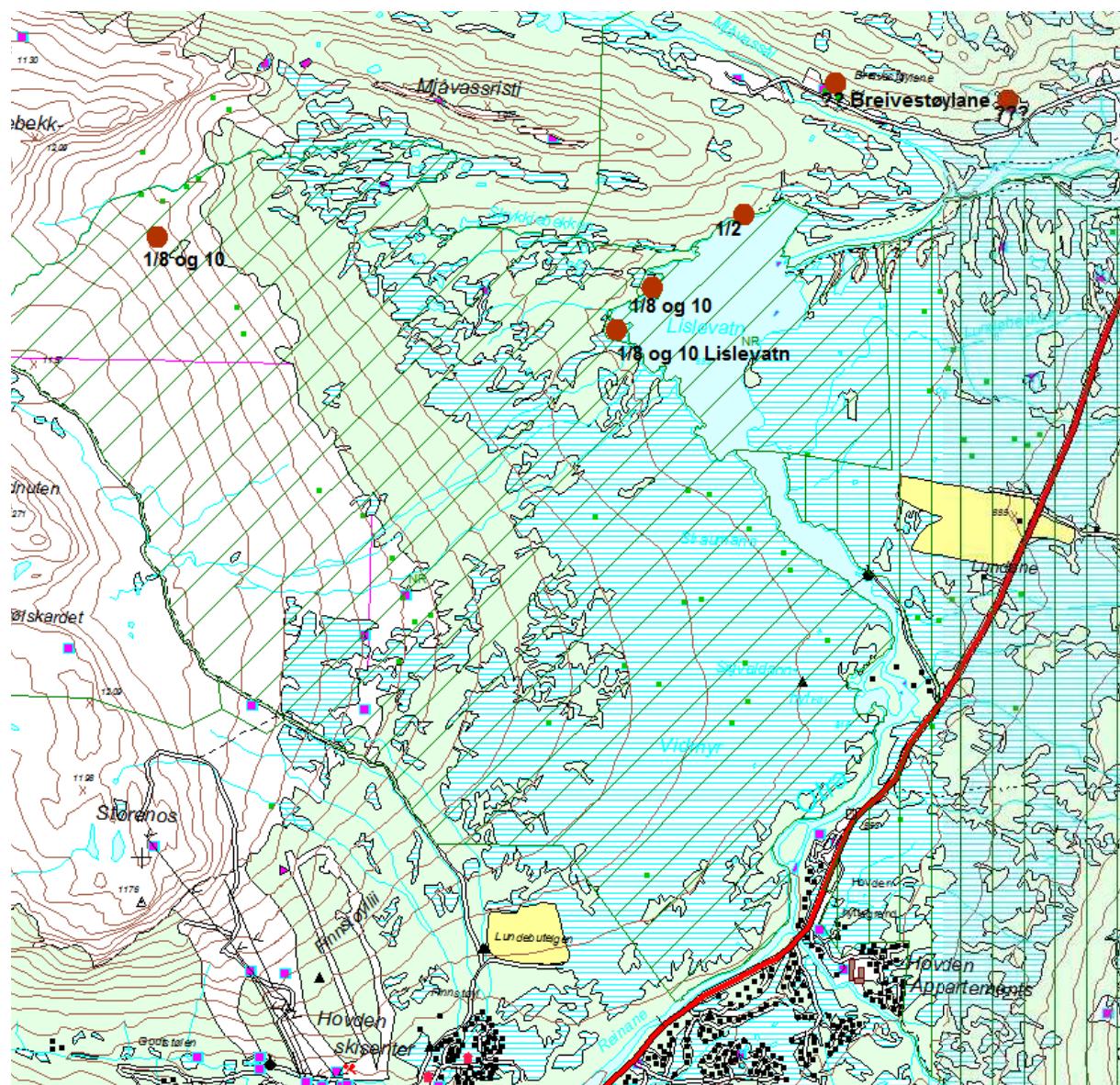
Figur 4: Merka sommarstiar (raud linje) og kvista vinterløyper (blå linje) som er innanfor Vidmyr naturreservat og nord i Hovden landskapsvernområde. Kart: www.ut.no.

6.1.2 Temakart for skiløypenettet på Hovden

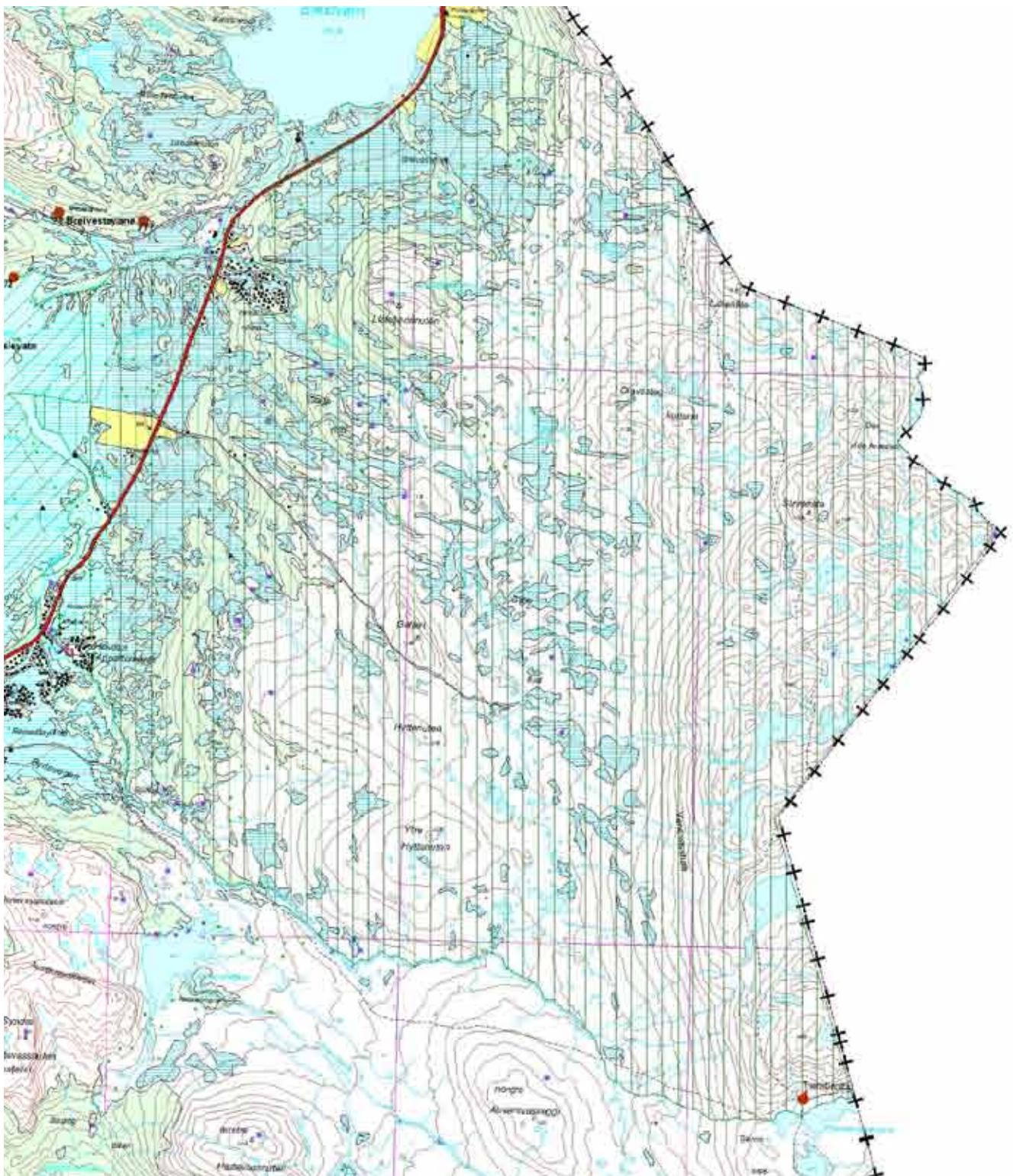

Figur 5: Preparerte skiløyper innanfor Hovden landskapsvernområde. Kart: www.hovden.com.

6.1.3 Temakart for bygningar og andre installasjoner innanfor verneområda

Figur 6: Bygg som er innanfor Vidmyr naturreservat og Lislevatn naturreservat. Kart: Bykle kommune.

Figur 7: Bygg som er å finne i Hovden landskapsvernområde. Kart: Bykle kommune.

6.2 Oversyn over bygningar og skiløyper i verneområda

Oversyn over talet på ulike bygningar i verneområda.

Type	Hovden landskapsvernomb råde	Vidmyr natur- reservat	Lislevatn natur- reservat
Landbruks			
bygg	0	0	0
Fritidshytter	17	3	0
Turisthytter/			
Statskog	1	0	0
Anna	2	0	1
Sum	20	3	0

Oversyn over skiløyper i verneområda som blir oppkøyrd anten med tråkkemaskin eller snøskuter pr. 2017

Løype	Verneområde	Km i verneområdet
Auversvatn	Hovden landskapsvernomb råde	ca. 2,8
Galten	Hovden landskapsvernomb råde	ca. 4,4
Lundane	Hovden landskapsvernomb råde	ca. 6,5
Lislefjødd	Hovden landskapsvernomb råde	ca. 2,8
Vidmyr	Vidmyr naturreservat	ca. 1,6
Nos	Vidmyr naturreservat	ca. 2,3
Storenos 1/Stemkjønnuten	Vidmyr naturreservat	ca. 0,6

6.3 Verneforskrifter

6.3.1 Forskrift om vern av Hovden landskapsvernområde, Bykle kommune, Aust-Agder

Fastsett ved kgl.res. 5. september 1986. Fremja av Miljøverndepartementet. Endra med forskrifter 5 jan 2004 nr. 34, 5 aug 2014 nr. 1070.

I.

I medhald av lov om naturvern av 19. juni 1970 nr. 63 § 5, jfr. § 6 og §§ 21, 22 og 23, er eit område nord for Hovden i Bykle kommune, Aust-Agder fylke, verna som landskapsvernområde ved kgl.res. av 5. september 1986 under namnet Hovden landskapsvernområde.

II.

Det verna området omfattar heile eller delar av gnr./bnr. 1/1, 1/2, 1/6, 9, 1/7, 1/19, 1/20, 1/22, 1/23, 2/2, 2/3 og 2/9. Landskapsvernområdet dekker et areal på ca. 58 940 dekar.

Grensene for landskapsvernområdet går fram av kart i målestokk 1:70 000 datert Miljødirektora-tet juni 2014. Kartet og verneføreseggnene vert oppbevarte i Bykle kommune, hos Fylkesmannen i Aust-Agder, i Miljødirektoratet og i Klima- og miljødepartementet.

Dei nøyaktige grensene for landskapsvernområdet skal merkast opp i marka. Knekkpunkta bør koordinatfestast .

III.

Føremålet med landskapsvernområdet er å ta vare på eit vakkert naturlandskap som er eineståande i sitt slag i fylket. I verneområdet finn ein store, samanhengjande myrområde, som til saman innehold eit vidt spekter av myrtypar, og ein finn særmerkte spor frå siste istid som t.d. terrassar, daudisgropar og morenar. Både myrene og lausavsetningane er av stort verd for under-visning og forsking .

IV.

For landskapsvernområdet gjeld følgjande reglar:

1. Alle inngrep som vesentleg endrar karakteren til landskapet er forbodne, som t.d. oppføring av bygningar, anlegg og faste innretningar, opplag av båt, framføring av luftleidningar, jordkabler og kloakkleidningar, bygging av vegar, drenering og annan form for tørrlegging, uttak, oppfylling, planering og lagring av masse, ny utføring av kloakk eller andre konsentrerte forureiningstilførslar, attlegging av avfall og bruk av kjemiske middel.

Opplistinga er ikkje fullstendig.

2. Endring av samansettningen av treslag ved skogkultur er forbode.

V.

Reglane i pkt. IV er ikkje til hinder for:

1. Gjennomføring av militær operativ verksemd og tiltak i samband med ambulanse-, politi-, bran-nvern-, sikrings-, oppsyns-, skjøtsels- og forvaltningsverksemd.
2. Vedlikehald og drift av eksisterande vegar, bygningar og anlegg.
3. Skogs- og jordbruksdrift herunder nydyrkning etter dei lovane og føreseggnene som gjeld. Jfr. likevel punkt VI, 1.

VI.

1. Nydyrking av kote 900 kan berre skje etter plan godkjent av forvalningsstyresmakta. Bygning-
ar knytte til jordbruksdrift kan oppførast når utforming og plassering er godkjent av forvaltingss-
tyresmakta. Forvalningsstyresmakta kan gje løyve til framføring av landbruksvegar når dette er
naudsynt for drifta av landbruksareala, og når vegane ikkje bryt med landskapsbiletet.

2. Forvalningsstyresmakta kan gi nærmere føresegner om regulering av motorisert ferdsel i heile el-
ler delar av området dersom dette blir naudsynt av omsyn til naturmiljøet. Jfr. lov om motorferdsle
i utmark og vassdrag, § 7.

VII.

Forvalningsstyresmakta kan utføre skjøtselstiltak som er naudsynte for å fremja føremålet med
landskapsvernombordet.

Oppmerking av turistløyper og turistruter, bygging av klopper og oppsetjing av skilt skal godkjen-
nast av forvalningsstyresmakta.

Forvalningsstyresmakta kan i skjøtselsplan fastsetje nærmere reglar for tiltak i medhald av dette
punktet.

VIII.

Forvalningsstyresmakta kan gjera unntak frå fredningsføresegnehene for vitskaplege undersøkin-
gar, arbeid av vesentleg samfunnsmessig verdi og i særskilte høve dersom dette ikkje er i strid
med føremålet med fredinga.

IX.

Forvaltinga av føresegnehene for Hovden landskapsvernombordet vert lagt til fylkesmannen i Aust-
Agder.

X.

Den makt Kongen har etter §§ 6 og 10 til å fastsetja nærmere reglar om områder og skjøtselen av
dei, etter § 21 om merking av fredningar m.v., etter § 22 om regulering av ferdsel og etter § 23 til å
gjere unntak frå vernereglane vert overført til Miljøverndepartementet.

XI.

Desse føresegnehene trer i kraft straks.

6.3.2 Forskrift om fredning av Vidmyr naturreservat, Bykle kommune, Aust-Agder fylke

Fastsett ved kgl.res. 5. september 1986. Fremja av Miljøverndepartementet.

I.

I medhald av lov om naturvern av 19. juni 1970 nr. 63 § 8, jfr. § 10 og §§ 21, 22 og 23, er eit område sør og vest for Lislevatn i Bykle kommune, Aust-Agder fylke, freda som naturreservat ved kgl.res. av 5. september 1986 under namnet Vidmyr naturreservat.

II.

Det freda området berører følgjande gnr/bnr: 1/8, 2/1, 2/2 og 2/8.

Reservatet dekker eit areal på omlag 9.700 da.

Grensene for naturreservatet går fram av kart/flybilete i målestokk 1:5.000/ca. 1:5.000, datert Miljøverndepartementet mars 1985. Kart og fredningsføresegne vert oppbevart i Bykle kommune, hos fylkesmannen i Aust-Agder, hos Direktoratet for naturforvaltning og i Miljøverndepartementet. Dei nøyaktige grensene for reservatet skal merkast opp i marka. Knekkpunkta bør koordinatfestast.

III.

Føremålet med fredninga er å ta vare på eit stort, representativt myrområde med godt utvikla bakke- og strengmyrer som har ein rik flora med eit stort innslag av arter som er plantegeografisk interessante.

IV.

For reservatet gjeld følgjande føresegner:

1. Vegetasjonen, også daude buskar og tre, er freda mot skade og øydeleggjring utover det som følgjer av vanleg fri ferdsel eller tiltak i medhald av punkta V og VI. Det er forbode å fjerne planter eller plantedelar frå reservatet. Nye planteartar må ikkje innførast. Treslagskifte er forbode.

2. For dyrelivet gjeld viltlovas føresegner og forskrifter.

3. Det må ikkje setjast i verk tiltak som kan endre dei naturlege vekstvilkåra, som til dømes oppføring av bygningar, anlegg og faste innretningar, jordkablar og kloakkleidningar, bygging av vegar, drenering og annan form for tørrleggjring, uttak, oppfylling, planering og lagring av masse, utføring av kloakk eller koncentrerte forureiningstilførsler, plassering av avfall, gjødsling og bruk av kjemiske plantevernmidlar.

Opplistinga er ikkje uttømmande.

4. Motorisert ferdsle er forbode.

V.

Reglane i pkt. IV er ikkje til hinder for:

1. Gjennomføring av militær operativ verksemd og tiltak i samband med ambulanse-, politi-, brannvern-, oppsyns-, sikring-, skjøtsel- og forvaltningsverksemd.

2. Sanking av bær og matsopp.
3. Tradisjonell beiting.
4. Vedhogst til eige bruk for dei 2 hyttene ved vestbreidda av Lislevatn.
5. Vedlikehald og anna naudsynt arbeid på vestre del av damstaden ved utløpet av Lislevatn.
6. Organisert idrettsutøving til fots eller på ski på frosse eller snødekt mark.
7. Lågtflygning i samband med etablering av mogeleg flyplass i søndre del av reservatet.

VI.

Forvalningsstyresmakta, eller det organ forvalningsstyresmakta avgjer, kan gjennomføre skjøtselstiltak for å fremja føremålet med fredninga. Det kan utarbeidast skjøtselsplan som skal innehalde nærmere retningsliner for gjennomføring av skjøtselstiltaka.

VII.

Forvalningsstyresmakta kan gjera unntak frå fredningsføresegnene for vitskaplege undersøknings, arbeid av vesentleg samfunnsmessig verdi og i særskilde høve dersom dette ikkje er i strid med føremålet med fredninga.

VIII.

Forvaltninga av fredningsføresegnene vert lagt til fylkesmannen i Aust-Agder.

IX.

Den makt Kongen har etter §§ 6 og 10 til å fastsetja nærmere reglar om områder og skjøtselen av dei, etter § 21 om merking av fredningar m.v., etter § 22 om regulering av ferdsel og etter § 23 til å gjere unntak frå vernereglane vert overført til Miljøverndepartementet.

X.

Desse føresegnene trer i kraft straks.

6.3.3 Forskrift om fredning for Lislevatn naturreservat i Bykle kommune, Aust-Agder

Fastsatt ved Kronprinsreg.res. av 7. mai 1982. Fremmet av Miljøverndepartementet.

I.

I medhold av lov om naturvern av 19. juni 1970 nr. 63 § 8, jfr. § 10 og §§ 21, 22 og 23, er et våtmarksområde Lislevatn i Bykle kommune, Aust-Agder fylke, fredet som naturreservat ved Kronprinsregentens res. av 7. mai 1982 under betegnelsen «Lislevatn naturreservat».

II.

Fredningen berører følgende gnr./bnr.: 1/2, 1/6, 9, 1/7 og 1/10.

Det fredete areal er ca 1,1 km², derav ca 0,57 km² vannareal.

Reservatet har følgende grenser:

Grensen tar utgangspunkt i pkt. 1 på kart i målestokk 1:5.000, datert Miljøverndepartementet mars 1981, og går i rett linje mot nord til pkt. 2, følger deretter elvebredden fram til utløpet i Lislevatn

pkt. 3, går derfra i rett linje mot nord over elva til pkt. 4, følger deretter vannkanten ved normal vannstand fram til pkt. 5, går derfra i rett linje over vannet til pkt. 6, følger deretter eiendomsgrensen 1/1 - 1/6, 9 tilbake til pkt. 1.

Pkt. 1: Punkt i eiendomsgrensen 1/1 - 1/6, 9 som er markert med trepåle og steinrøys.

Pkt. 2: Punkt i innhugg i elvebredden i retning 50° og avstand ca 40 meter fra eneste furutre i området.

Pkt. 3: Punkt i elvebredden ved utløpet av elva.

Pkt. 4: Punkt i elvebredden i rett linje nord for pkt. 3.

Pkt. 5: Punkt i stor stein ved vannkanten i eiendomsgrensen 2/1 - 1/10.

Pkt. 6: Punkt der eiendomsgrensen 1/1 - 1/6, 9 krysser vannkanten.

Kart i målestokk 1:20.000 og fredningsbestemmelser oppbevares i Bykle kommune, hos fylkesmannen i Aust-Agder og i Miljøverndepartementet.

De nøyaktige grenser skal avmerkes i marka og punktene skal koordinatfestes.

III.

Formålet med fredningen er å bevare et viktig våtmarksområde med tilhørende plantesamfunn, fugleliv og annet dyreliv som naturlig er knyttet til området.

IV.

For reservatet gjelder følgende bestemmelser:

1. Vegetasjon i vann og på land er fredet mot skade og ødeleggelse utover det som følger av tillatt ferdsel eller tiltak i medhold av punktene V-VII.

Nye plantearter må ikke innføres.

2. Pattedyr og fugler, herunder deres hi, bo, reir og egg, er fredet mot enhver form for skade, ødeleggelse og unødige forstyrrelser utover det som følger av tillatt ferdsel eller tiltak i medhold av punktene V-VII. Jakt, fangst og bruk av skytevåpen er forbudt.

Hunder må ikke slippes i reservatet.

Nye dyrearter må ikke innføres.

3. Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre de naturgitte forhold, herunder oppføring av bygninger, anlegg og faste innretninger, framføring av luftledninger, jordkabler og kloakkledninger, bygging av veier, drenering og annen form for tørrlegging, uttak, oppfylling, planering og lagring av masse, ny utføring av kloakk eller andre koncentrerte forurensningstilførsler, henleggelse av avfall, gjødsling og bruk av kjemiske bekjempningsmidler.

Camping, teltslagning og oppsetting av kamuflasjeinnretninger for fotografering er forbudt.

4. Motorisert ferdsel er forbudt, herunder gjelder også bruk av modellbåter og modellfly.

V.

Bestemmelsene i pkt. IV er ikke til hinder for

1. ferdsel og gjennomføring av tiltak i ambulanse-, politi-, brannvern-, skjøtsels- og oppsynsøyemed
2. beiting i samsvar med tidligere bruksmåte
3. bruk av vannet som drikkevannskilde og tapping av vann til jordbruksformål
4. manøvrering av vannstanden innenfor gjeldende reglement
5. utøvelse av eksisterende fiske- og båttrettigheter
6. jakt på hjortedyr, hare og rype etter 15. september i samsvar med gjeldende viltlov og forskrifter gitt i medhold av denne
7. bruk av hund under kontroll i forbindelse med utøvelse av tillatt jakt.

VI.

Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til

1. kontrollert reduksjon av vilt når dette anses nødvendig for å hindre bestandsmessige misforhold mellom forskjellige arter eller i forholdet art-miljø på grunn av menneskeskapte faktorer
2. etablering av grøfteavløp for drenering av tilgrensende arealer.

VII.

Skjøtsel som er nødvendig for å oppfylle formålet med fredningen skal utføres av forvaltningsmyndigheten eller av den forvaltningsmyndigheten bestemmer. Skjøtsel skal skje etter plan godkjent av Miljøverndepartementet.

VIII.

Departementet kan gjøre unntak fra fredningsbestemmelsene for vitenskapelige undersøkelser og arbeider av vesentlig samfunnsmessig betydning eller i spesielle tilfelle, dersom det ikke strir mot formålet med fredningen.

IX.

Forvaltningen av fredningsbestemmelsene tillegges fylkesmannen i Aust-Agder.

X.

Den myndighet Kongen har etter § 10 til å fastsette nærmere bestemmelser om områdene og deres skjøtsel, etter § 21 om merking av fredninger m.v., etter § 22 om regulering av ferdsel og etter § 23 om å gjøre unntak fra fredningsbestemmelsene, overføres til Miljøverndepartementet.

XI.

Disse bestemmelsene trer i kraft straks.

6.4 Utdrag av Forvaltningsplan for SVR, kapittel 2.3. Bygningar og installasjoner og kapittel 2.4 Motorferdsel

Forvaltningsplan for verneområda i Setesdal vesthei, Ryfylkeheiane og Frafjordheiane

- Det vil normalt ikkje bli gjeve løyve til helikoptertransport under villreinjakta, for ikkje å stresse dyra unødvendig, jf. retningslinjer for motorferdsel i Kap. 2.4.3.
- For å få eit best muleg overyn over omfanget av motorferdsel, vil ein oppmøde om at også motorferdsel som ikkje er søknadspliktig, blir rapport inn til verneområdestyret i samband med dei årlege dialogmøta, eller innan 1. desember kvart år.

2.2.4 Tiltak

- Verneområdestyret kallar inn til dialogmøte med dei største kraftprodusentane kvart år.

2.2.5 Vurdering av samla belastning og andre miljørettslege prinsipp

Kunnskapsgrunnlaget om inngrep og verksem i samband med kraftproduksjon og overføring, må vurderast som godt (nml § 8). Oversikta over inngrep og verksem er henta frå verneplanrapportane og dei ulike kraftselskapa, og forvaltingsstyresmakta fører oversikt over omfanget av motorferdsel. Den samla belastinga (nml § 10) vil ikkje bli påverka av retningslinene for kraftutbygging og overføring av straum, ettersom retningslinene ikkje opnar for auka byggeverksem eller auka motorferdsel. Ei eventuell realisering av planlagde kraftlinjer og kraftutbyggingar, vil medføre ei auke av den samla belastinga i dei verneområda dette gjeld. Bruk av snøskuter blir vurdert til å vere den beste løysinga for å dekke det ordinære transportbehovet til kraftselskapa i samband med tilsyn, måling av snømengde m.v. (nml § 12). Til særleg omfattande transportbehov, i samband med vedlikehald og tilsyn med kraftlinjer, kan det nyttast helikopter.

2.3 Bygningar og installasjoner

2.3.1 Noverande bruk og forvaltingspraksis

Pr. 01.01.2014 er det til saman registrert om lag 340 bygningar i verneområda (sjå tabell 6). I tillegg kjem ein del mindre uthus. Dei fleste bygningane er landbruksbygg av ulike slag. Det er til saman om lag 180 stolar, driftehytter og mindre sankehytter i verneområda. Dei fleste av

Jonstølen turisthytte.

desse landbruksbygningane er relativt små. Det er registrert ein del slike bygningar med eit areal på over 50 m², men dei flest ligg mellom 25 og 45 m². Det er registrert til saman 64 reine fritidshytter. Totalt 30 av desse ligg i Grydalen hytteområda i Sirdal kommune. Fritidshytter omfattar både stølshus til bruk som ikkje er i drift, og hytter som er bygd til formålet. Det finst også om lag 60 hytter og buer som i hovudsak blir nytta i samband med friluftsliv, jakt og fiske. Til saman 32 av desse tilhører Statskog eller Fjellstyra i Hjelmeland, Suldal og Bykle, mens dei siste 29 er turisthytter, som tilhører DNT Sør eller Stavanger turistforening. Desse er ofte litt større enn landbruksbygga, og kan ha eit areal frå 35 m² til 100 m². Dei aller fleste av desse har også ei sikringsbu/uthus.

Ulike installasjonar i samband med kraftproduksjon, set også sitt preg på landskapet mange stadar. Det er registrert om lag 20 større og mindre demninger, og til saman 40 km med kraftlinjer i verneområda. I tillegg kjem om lag 30 andre installasjonar, som til dømes tilsynshytter, lukehus, naust og kommunikasjonsmaster.

Bygningar er eit sentralt punkt i alle verneforskriftene, og høve til å reise nye bygningar er sterkt avgrensa. Dette gjeld særleg fritidshytter, der det bortsett frå nokre få unna-

Tabell 6. Oversikt over talet på ulike bygningar i verneområda.

Type	Kvann-dalen	Dyraheio	Holma-vassåno	Lusaheia	Vormedals-heia	Frafjord-heiane	SVR	Steinsbu-skardet	Sum
Landbruksbygg	4	27	2	4	24	30	90	2	183
Fritidshytter		3			18	10	32	1	64
Turisthytter/Statskog	1	7		1	1	4	44	3	61
Anna	3	4	3			6	16	1	33
Sum	8	41	5	5	43	50	180	7	341

tak, nærmest er eit totalforbod mot nye bygningar. For bygg i samband med landbruksdrift, er det eit visst høve til nybygg i dei fleste verneområda. Unnataket er Setesdal Vesthei-Ryfylkeheiane landskapsvernombordet, der ein i Kronprinsregentens resolusjon, gjekk ut frå at talet på bygningar var høgt nok ut frå dei behova som vart melde inn i verneprosessen. Når det gjeld tilbygg og ombygging av eksisterande bygningar, er det opna for at dette kan tillatast etter søknad i alle verneforskriftene, med unntak for Lusahei.

Verneområdestyret fekk i 2013 utarbeidd ein byggerettleiar. Denne trekte opp felles retningsliner for handsaming av byggesøknader i alle verneområda, og fastsette arealgrenser for ulike typar bygg. Ein har no to års erfaring med denne byggerettleia, og erfaringane er såpass gode at verneområdestyret ønsker å vidareføre store delar av denne i forvaltingsplanen. Einaste større endringa, er at dei øvre arealgrensene for ulike typar bygg er samordna. Denne blir utvida til 50 m² for fleire bygningstypar som driftshytter, fjellstyrehytter, kraftverkshytter og fritidshytter. Arealgrensene er no i samsvar med arealgrensene i Regional plan for Setesdal Vesthei, Ryfylkeheiane og Setesdal Austhei (Heiplanen), som vart stadfest av Miljøverndepartementet i 2013.

Sidan verneområdestyret blei konstituert i 2011, har det blitt gjeve løyve til 8 nye bygningar og 15 utvidingar. Til saman 5 av nybygga er landbruksbygg, men det er også gjeve løyve til ei turisthytte og to naust. Dei fleste utvidingane gjeld landbruksbygg, men det er også gjeve løyve til utvidingar av fritidshytter og turisthytter.

Verneområdestyret har lagt seg på ein restriktiv praksis når det gjeld å tillate nybygg. Dispensasjon kan berre gjevest når det kan dokumenterast eit konkret behov, og bygget må dessutan i liten grad vere i strid med verneverdiar og verneformål.

2.3.2 Definisjon av viktige omgrep

Bygningar for landbruksdrift

Ettersom bygg i tilknyting til landbruksdrift kjem i ei særstilling, både i høve til arealgrenser og høve til nybygg, er det viktig med ei klar forståing av kva for bygningar som fell inn under dette omgrepet.

I forvaltingsplanen tek ein utgangspunkt i definisjonane som er gjevne i Miljøverndepartementets, og Landbruks- og matdepartementets rettleiar, T-1443, Plan og bygningsloven og Landbruk Pluss, frå 2005. I vegleiar T-1443 dreg ein desse grensene for kva for bygningar og verksemder som er ein del av landbruksomgrepet:

Bygningar for seterdrift og skogdrift (stolar og driftshytter) Slike bygningar fell inn under landbruksomgrepet, der som bruken er knytt til tradisjonell seterdrift, sauesanking, gjeting/ettersyn av dyr på utmarksbeite, hogst m.v. Bruk til andre formål, slik som utleige, er tillate i avgrensa delar

av året. Slike bygningar fall ikkje inn under landbruksomgrepet, dersom bygningen i hovudsak blir brukt til fritidsbustad eller anna verksemd, utan næringsmessig tilknyting til garden.

Naust, robuer, jakt- og fiskebuer, jakttårn m.v. (naust og jakt- og fiskebuer)

Slike bygningar fall inn under landbruksomgrepet, dersom bygningen er naudsynt i samband med utøving av landbruksnæring. Utleige i delar av året er tillate.

Slike bygningar fall ikkje inn under landbruksomgrepet, dersom bygningen i hovudsak er knytt til turisme, frilufts- eller fritidsaktivitet og bærplukking, jakt eller fritidsfiske, som berre utgjer eit naturaltilskott til eige hushald.

Nedfalne stølshus og høybuer

Når det ikkje er i strid med verneformålet, og det kan dokumenterast konkret behov for tiltaket, ønsker verneområdestyret å opne for oppattbygging av nedfalne stølshus og høybuer²¹. Dette er eit tiltak som kan hjelpe til med å oppretthalde kulturlandskapet.

Nedfalne stølshus og høybuer blir i denne samanhengen definert som:

"Tidlegare bygningar, der storlek og plassering er klart definerte av eksisterande murar, og funksjonen til bygningane og utsjånaden er godt dokumenterte gjennom foto eller kulturhistoriske registreringar. Høybuer er uisolerte, mindre bygg for lagring av tørrhøy".

2.3.3 Forvaltingsmål

- Talet på bygningar i verneområda skal haldast på eit nivå som ikkje kjem i strid med verneverdiar og verneformål.
- Inngrep i nye område skal unngåast, ved at behov for auka bygningsmasse i all hovudsak skal skje gjennom utviding av eksisterande bygningar.
- Landbruket, og andre viktige brukarinteresser som kraftselskap og turistforeiningar, skal kunne ha funksjonelle driftshusvære i verneområda. Ein føresetnad er at det kan dokumenterast eit konkret behov, og at tiltaket kan gjennomførast utan nemneverdig negativ effekt på verneverdiane, og at tiltaket heller ikkje er i strid med verneformålet.

2.3.4 Retningslinjer

Verneområdestyret vil understreke at nye bygningar, og større utvidingar av eksisterande bygningar, i mange høve vil kunne vere eit trugsmål mot verneverdiane, og i strid

²¹ Oppattbygging av nedfalne bygningar som høyrer med i det tradisjonell bygningsmiljøet i området er heimla på desse stadene i dei ulike verneforskriftene; Dyraheio og Kvannsdalen kapittel IV, punkt 1.3, bokstav a, Holmevassåno: Kap. VI, punkt 1, Frafjordheiane §3, punkt 1.3, bokstav b, SVR og Steinsbuskardet-Hisdal: Kap. IV, punkt 1.3, bokstav b. I Lusahei og Vormedalshei må eventuelle søknadar handsamast etter §48 i naturmangfaldlova.

Forvaltingsplan for verneområda i Setesdal vesthei, Ryfylkeheiane og Frafjordheiane

med verneformålet. Ein føresetnad for dispensasjon er difor at det kan dokumenterast eit konkret behov, og at tiltaket kan gjennomførast utan nemneverdig negativ effekt på verneverdiene, og at tiltaket heller ikkje er i strid med verneformålet.

Når det gjeld omgrepet "konkrete behov", vil det i høve til nybygg, bety ein grundig dokumentasjon av at søkeren har næringsverksemd i området, og at det er konkrete årsaker til at tiltaket er heilt nadsynt i høve til denne verksemda.

I høve til utviding av eksisterande bygningar vil "konkrete behov" til dømes omfatte:

- ♦ auka overnattingskapasitet (fleire soverom)
- ♦ betre tørkeplass (utviding av gangareal og tørkerom)
- ♦ betre lagringsplass (innvendige lagerrom eller utvendige tilbygg)
- ♦ bygging av toalett/vaskerom inne

Sjølv om forvaltingsplanen har fastsett ei øvre arealgrense for dei fleste typar bygg, er det på ingen måte automatikk i at det blir gjeve dispensasjon til å bygge opp mot denne arealgrensa. I kvar søknad vil det bli gjort ei vurdering av dei dokumenterte behova, og innverknaden tiltaket vil ha på verneverdiar og verneformål. Behov knytte til næring, vil bli tillagt større vekt enn behov knytte til fritidsbruk.

I nokre høve vil ei større utviding av eksisterande bygningar kunne medføre ei endring av landskapet (art og karakter), og såleis vere i strid med verneformålet. Dette kan i særleg grad gjelde for mindre bygningar, der auke heilt opp til 50 m², kan medføre meir enn ei dobling av arealet.

Generelle retningslinjer for byggesaker

- ♦ **Innwendig vedlikehald, og normalt utvendig vedlikehald, som skifte av kledning, vindauge og anna som ikkje fører til endring av storleik og fasade, er tillate utan søknad²².** Som endring av fasade blir til dømes rekna: skifte til annan type kledning, annan type glas og dør, og anna taktekking. Slike tiltak er difor søknadspliktige.
- ♦ Alle former for nybygg, i tillegg til utvidinger og ombygging av eksisterande bygningar, er søknadspliktige.
- ♦ For alle søknadspliktige byggetiltak, må søker gjere greie for behovet for tiltaket.
- ♦ Det blir ikkje gjeve løyve til bygging av nye fritidshus. Unntaka er 2 hytter i Grydalen hytteområde i Sirdal, og eventuelt eksisterande hytteområde i Vormedalsheia²³.

22 At alminneleg vedlikehald ikkje er søknadspliktig, er heimla på desse stadene i dei ulike verneforskriftene; Dyræhio og Kvanndalen kapittel IV, punkt 1.2, bokstav a. Holmevassåno kapittel V, punkt 4. Vormedalsheia og Lusaheia kapittel V, punkt 2. Frafjordheiane §3, punkt 1.2, bokstav c. SVR og Steinsbuskardet-Hisdal kapittel IV, punkt 1.2, bokstav c.

23 Grydalen hytteområde i Sirdal kommune inngår i Setesdal Vesthei-Ryfylkeheiane landskapsvernombåde og består per 2014

Det kan gjevest løyve til mindre utvidingar av eksisterande fritidshus, dersom det ikkje er i strid med verneformålet, og at konkrete behov kan dokumenterast.

- ♦ Det kan unntaksvis gjevest løyve til nybygg, dersom det kan dokumenterast konkret behov for bygget, og tiltaket kan gjennomførast utan å vere i strid med verneverdiar og verneformål. Eventuelle nybygg bør, så langt det er råd, realiserast ved oppattbygging av nedfalne bygnings/ bygging på gamle tufter.
- ♦ Det kan gjevest løyve til utviding av eksisterande bygningar i samband med landbruksdrift²⁴, dersom det ikkje er i strid med verneformålet, og at konkrete behov kan dokumenterast.
- ♦ Før søker i samband med bygg til landbruksdrift, må følgjande dokumenterast:
- ♦ at søkeren er grunneigar eller rettigheitshavar.
- ♦ At bygget er ein del av ei viktig driftsform ved bruket. Denne driftsforma må også inngå som ein viktig del av driftsgrunnlaget for bruket.

av 40 hyttepunkt. I forvaltingsplanen frå 2000 (jf. Punkt 5.3.3), vart det opna for at det kan søkast om dispensasjon for ni ubygd hyttepunkt som var frådelte, og som gjekk inn i Kommuneplan for Sirdal ved vernetidspunktet. Føresetnaden når Grydalen hytteområde vart innlemma i Setesdal Vesthei-Ryfylkeheiane landskapsvernombåde var at realisering av desse hyttepunktene kunne realitetshandsamast etter verneforskrifta. Sirdal kommune har utarbeidd detaljerte retningslinjer for byggetiltak i Grydalen hytteområde. Dessa retningslinene vart handsama av verneområdestyret i styresak 15/2006, og er lagt ved denne forvaltingsplanen som vedlegg 7.4. Pr 01.01.2014 står det att to slike hyttepunkt. Forvaltingsplanen vidarefører tidlegare praksis for Grydalen, og opnar for at det kan søkast om inntil to nye fritidshytter i Grydalen hytteområde. Eventuelle nye fritidshytter skal utførast i tråd med "Retningslinjer for byggetiltak i Grydalen hytteområde". I Vormedalsheia opnar verneforskrifta sitt kapittel VI, punkt 3, for "Oppføring av enkelte hytter i område der det er hytter frå før". Sjå omtale av Vormedalsheia i kapittel 3.2 og temakart i vedlegg 7.1.3 for nærmere omtale.

24. I Dyræhio og Kvanndalen er nybygg i samband med landbruksdrift heimla i verneforskrifta sitt kapittel IV, punkt 1.3, bokstav b. Endring og utviding av eksisterande bygningar er heimla i verneforskrifta sitt kapittel IV, punkt 1.3, bokstav a. I Holmevassåno er endring og utviding av eksisterande bygningar heimla i verneforskrifta sitt kapittel VI, punkt 1.1. Lusaheia blir det referert til Kongeleg resolusjonen frå 19.04.1991. Fylkesmannen i Rogaland, i samråd med grunneigiane, har komme fram til at det kan byggjast inntil 8 nye hytter i Lusaheia. Pr. 01.01.2014 er to av desse hyttene bygde. I Vormedalsheia er nybygg i samband med landbruksdrift heimla i verneforskrifta sitt kapittel VI, punkt 2. I Frafjordheiane er nybygg i samband med landbruksdrift heimla i verneforskrifta sin §3, punkt 1.3, bokstav e. Endring og utviding av eksisterande bygningar er heimla i verneforskrifta sin §3, punkt 1.3, bokstav a. Oppattbygging av bygningar som er gått tapt ved brann eller naturskade er heimla i verneforskrifta sin §3, punkt 1.3, bokstav b. I SVR og Steinsbuskardet-Hisdal er endring og utviding av eksisterande bygningar heimla i verneforskrifta sitt kapittel IV, punkt 1.3, bokstav c. Oppattbygging av bygningar som er gått tapt ved brann eller naturskade er heimla i verneforskrifta sitt kapittel IV, punkt 1.3, bokstav c.

- ◆ Storleiken på eigedomen. Retningsgjevande er ein storleik på 3000 dekar. Mindre eigedomar kan vurderast, viss talet på beitedyr er stort, eller andre sider ved drifta gjer det nadsynt.
- ◆ At avstanden frå veg, eller anna eigna husvære på eigedommen, er så stor at bygningen vil medføre ei monaleg lettare drift. Retningsgjevande er ein avstand på om lag 3 km, eller 1 times gange.
- ◆ Det er ikkje høve til bruksendring av uthus, utløer, naust og liknande (jfr. plan- og bygningslova).
- ◆ Det er ikkje høve til bruksendring av landbruksbygg til fritidshytter (jfr. plan- og bygningslova).
- ◆ Uthus skal ikkje vere isolerte, eller ha permanente soveplassar.
- ◆ Etter søknad skal ein normalt få løyve til å setje opp att bygningar som har gått tapt ved brann eller naturskade. Som hovudregel skal den nye bygningen settast opp på same plassen, og ha om lag same utsjånad og storleik som bygget det skal erstatta. Ein kan likevel gje løyve til endringar i tråd med ny og forbetrar kunnskap, eller endringar som forbetrar utsjåaden til bygget, i tråd med lokal byggjeskikk. Bygg som blir bygde opp etter dette punktet, skal ha same funksjon som det bygget som gjekk tapt. Dersom bygget hadde ei uheldig plassering i høve til verneverdiane, kan forvaltingsstyresmakta kreve bygget sett opp ein annan stad enn der det stod tidlegare.
- ◆ Løyve til attreising av bygg, etter heimelen om attreising av bygg med kulturhistorisk verdi, kan berre gjevest når formålet med bygget er kulturhistorisk²⁵. Slike løyve kan berre gjevest når det ligg føre ein plan som er utarbeidd i samråd med kulturminnestyresmakta. Planen skal mellom anna dokumentere: plassering og bruk av tidlegare bygningar på staden, i tillegg til utforming, materialbruk og byggeteknikk for det nye bygget.
- ◆ Kulturminnestyresmakta skal ha søknadar på høyring når dei omfattar bygningar som er med i SEFRÅK registeret (Eit landsdekande register over eldre bygningar og andre kulturminne).

Retningsliner for ulike bygningstypar

For at byggereglane skal bli mest muleg presise, blir dei i det følgjande avsnitta relaterte til dei byggesakene som er mest aktuelle i verneområda. Dei omtala bygningstypane er anten nemnt i verneforskriftene, eller dei er ein vanleg bygningstype i verneområda. Arealgrensene er oppgjevne i bygd areal (BYA). Bygd areal er det arealet som bygningen tar opp i terrenget (fotavtrykket til bygget). For meir detaljerte opplysningar, sjå Norsk Standart NS 3940:2012 Areal og volumberekingar av bygningar.

²⁵ Oppattbygging av bygg med kulturhistorisk verdi er heimla desse stadene i dei ulike verneforskriftene: Dyraheio og Kvandalen: Kap. IV, punkt 1.3, bokstav c, Holmevassåno: Kap. VI, punkt 1, Frafjordheiane: §3, punkt 1.3, bokstav b, SVR og Steinsbuskardet-Hisdal: Kap. IV, punkt 1.3, bokstav b.

Stølshus og driftehytter²⁶

Dette gjeld landbruksbygg knyttet til støling og beitebruk for dei einskilde brukna, eller større driftseiningar som beitetlag og sankelag. Stølshus er lokaliserte på stølsvollar, og omfattar både enkeltståande stølar, og stølar som går inn i eit større stølsmiljø. Driftehytter kan også vere lokaliserte i lågareliggende beiteområde lenger inne i verneområda.

Storleiken på eksisterande bygg ligg mellom 20 m² og 70 m², med eit gjennomsnitt på om lag 35 m².

Når det ikkje strir mot verneformålet, og heller ikkje er eit trugsmål mot verneverdiane, kan vernestyresmakta etter søknad gi løyve til følgjande byggetiltak, dersom konkret behov kan dokumenterast:

- ◆ Restaurering/ombygging innanfor eksisterande areal, i tillegg til oppattsetting av hus og uthus som er skadde av brann eller naturskade.
- ◆ Utviding av eksisterande bygningar opptil ein storleik på 50 m² (BYA).
- ◆ Nybygg inntil 50 m² (BYA). Nybygg vil berre unntakvis bli tilleitne.
- ◆ Oppattbygging av nedfalne stølshus på eksisterande murar. Opphavleg plassering og storleik må dokumenterast gjennom foto, skriftlege kjelder, registreringar eller grunnmurar.
- ◆ Restaurering av tilhøyrande uthus og fjøs innanfor eksisterande areal.
- ◆ Landbruksbygg²⁷ kan få auka areal, dersom særlege behov blir dokumentert.

Sankehytter²⁸

Sankehytter er enkeltståande, mindre landbruksbygg, brukte i samband med tilsyn og sauesanking. Dette dreiar seg ofte om mindre driftshytter, knyttet til dei enkelte gardsbruka.

Normalt er bygga lokaliserte i sentrale og høgareliggende delar av verneområda. Storleiken på eksisterande bygg ligg mellom 15 m² og 35 m².

Når det ikkje strir mot verneformålet, og heller ikkje er eit trugsmål mot verneverdiane, kan vernestyresmakta, etter søknad, gi løyve til følgjande byggetiltak, dersom konkrete behov kan dokumenterast:

²⁶ Sjå fotnote 24 for omtale av heimlane for ulike byggetiltak i dei ulike verneområda.

²⁷

Sjå Kap. 2.3.2, s.36 for definisjonen av landbruksbygg

²⁸ Heimlane er dei same som for stølshus (sjå fotnote 24) bortsett frå Dyraheio, Kvandalen og Holmevassåno, som har eigne heimlar for jakt, fiske og gjeterbuer. I Dyraheio og Kvandalen er bygging av jakt, fiske og gjeterbuer heimla i verneforskrifta sitt kapittel IV, punkt 1.3, bokstav e. I Holmevassåno er bygging av jakt-, fiske- og gjeterbuer heimla i verneforskrifta sitt kapittel VI, punkt 2.

Forvaltingsplan for verneområda i Setesdal vesthei, Ryfylkeheiane og Frafjordheiane

- ♦ Restaurering/ombygging innanfor eksisterande areal, i tillegg til oppattsetting av hus som er skadde av brann eller naturskade.
- ♦ Utviding av, og tilbygg til, eksisterande bygninger opp til ein samla storleik på 30 m² (BYA), inkludert eventuelle eksisterande uthus.
- ♦ Nybygg opp til ein samla storleik på 30 m² (BYA), inkludert eventuelle uthus. Nybygg vil berre unntakvis bli tillatte.

Lør, naust/båthus o.l.²⁹

Dette gjeld enkelståande, mindre bygningar i samband med landbruksdrift, som ikkje skal nyttast til husvære. Desse er lokaliserte i utmarka, og som regel utanom eksisterande stølsvollar. Dette kan mellom anna dreie seg om utlør, naust og andre hus, nyttta i samband med lagring av tørrhøy, båtar og materialar.

Normalt er bygga lokaliseret i stølsområde i utkanten av verneområda, eller ved vatn i lågareliggende delar av verneområda.

Når det ikkje strir mot verneformålet, og heller ikkje er eit trugsmål mot verneverdiane, kan vernestyresmaka, etter søknad, gje løyve til følgjande byggetiltak, dersom konkrete behov kan dokumenterast:

- ♦ Restaurering innanfor eksisterande areal, og oppattsetting av bygningar som er skadde av brann eller naturskade.
- ♦ Nye naust/båthus inntil 12 m² (BYA)
- ♦ Oppattbygging av nedfalne høyloer på eksisterande murar. Opphavleg plassering, storleik, funksjon og utsjånad, må dokumenterast gjennom foto, skriftlege kjelder eller kulturhistoriske registreringar.

Private fritidshytter³⁰

Dette gjeld eksisterande fritidshytter på utskilde eller langtidsleigde tomter, anten som enkelthyttar eller i hytte-

29 Heimlane for restaurering av lør og naust innanfor eksisterande areal, samt oppattsetting av bygningar som er skadde av brann eller naturskade, er dei same som for stølshus. Nye naust er ikkje heimla i nokon av verneforskriftene så sant dei ikkje kan definierast som bygg til landbruksdrift. For Dyraheio og Kvanndalen er oppattbygging av nedfalne høyloer på eksisterande murar heimla i verneforskrifta sitt kapittel IV, punkt 1.3, bokstav a. I Holmevassåno er dette heimla i kapittel VI, punkt 1. For Frafjordheiane er oppattbygging av nedfalne høyloer på eksisterande murar heimla i verneforskrifta sin §3, punkt 1.3, bokstav b. I SVR og Steinsbuskardet-Hisdal er oppattbygging av nedfalne høyloer på eksisterande murar heimla i verneforskrifta sitt kapittel IV, punkt 1.3, bokstav a.

30 Heimlane for restaurering/ombygging av fritidshus innanfor eksisterande areal, og oppattsetting av bygningar som er skadde av brann eller naturskade, er dei same som for stølshus.

felt. Dette kan dreie seg om hytter som er bygde for fritidsformål, og tidlegare stølshus til bruk der det ikkje lengre er landbruksdrift.

Normalt er bygga lokaliseret i stølsområde, eller andre lågareliggende område i utkanten av verneområda. Storleik på eksisterande bygg ligg mellom 25 m² og 110 m², med eit gjennomsnitt på om lag 60 m².

Når det ikkje strir mot verneformålet, og heller ikkje er eit trugsmål mot verneverdiane, kan vernestyresmaka, etter søknad, gje løyve til følgjande byggetiltak dersom konkrete behov kan dokumenterast:

- ♦ Restaurering/ombygging innanfor eksisterande areal, samt oppattsetting av hus som er skadd av brann eller naturskade.
- ♦ Utviding av eksisterande hytter opp til ein samla storleik på 50 m² (BYA), inkludert eventuelle eksisterande uthus.
- ♦ Restaurering av tilhøyrande uthus innanfor eksisterande areal, og oppattsetting av uthus som er skadde av brann eller naturskade.
- ♦ For Grydalen hytteområde i Setesdal Vesthei-Ryfylkeheiane landskapsvernemråde, gjeld eigne reglar, fastsette av Sirdal kommune, og godkjende av verneområdestyret (sjå fotnote 23 og vedlegg 7.4).

Turisthytter, fjellstyrehytter, statskoghytter, ol.³¹

Dette gjeld hyttene til turistforeiningane, fjellstyra, Statsskog og friluftsråd, som er opne for åmenta. Retningslinene gjeld også eit føtal driftshyttar som kraftselskapa eig. Hyttene kan vere lokaliserte i tilknyting til stølsvollar i dei lågareliggende delane av verneområda, men også i høgareliggende område, langt frå andre bygningar.

Storleiken på eksisterande bygg ligg mellom 20 m² og 150 m², med eit gjennomsnitt på om lag 50 m².

I Dyraheio og Kvanndalen er endring og utviding av eksisterande bygningar heimla i verneforskrifta sitt kapittel IV, punkt 1.3, bokstav a. I Holmevassåno er dette heimla i verneforskrifta sitt kapittel VI, punkt 1. I Frafjordheiane er endring og utviding av eksisterande bygningar heimla i verneforskrifta sin §3, punkt 1.3, bokstav a. I SVR og Steinsbuskardet-Hisdal er endring og utviding av eksisterande bygningane heimla i verneforskrifta sitt kapittel IV, punkt 1.3, bokstav c.

31 Nybygg av turisthytter er for Dyraheio og Kvanndalen heimla i verneforskrifta sitt kapittel VI, punkt 1.3, bokstav e. For Frafjordheiane er tilbygg og mindre bygg til allmenne friluftsfremål heimla i verneforskrifta sin §3, punkt 1.3, bokstav f. Desse heimlane kan og brukast i samband med Statsskog, fjellstyra og kraftselskapa sine bygningar. Heimlane for endring og utviding av eksisterande bygningar, er dei same som for fritidshus. Heimlane for restaurering/ombygging av fritidshus innanfor eksisterande areal, og oppattsetting av bygningar som er skadde av brann eller naturskade, er dei same som for stølshus. Nybygg og utvidingar av bygningar og anlegg i samband med kraftproduksjon, er ikkje heimla direkte i verneforskriftene, så eventuelle søknader må håndsamast etter §48 i naturmangfaldlova.

Permanent stålbru over Anlaugbekken i Sirdal.

Ettersom desse hyttene er svært ulike i høve til lokalisering, alder, storleik, standard og bruksintensitet, må dei følgjande retningslinene nyttast med stor grad av fleksibilitet.

Når det ikke strir mot verneformålet, og heller ikke er eit trugsål mot verneverdiane, kan vernestyresmakta, etter søknad, gje løyve til følgjande byggetiltak, dersom konkrete behov kan dokumenterast:

- ♦ Restaurering/ombygging innanfor eksisterande areal, og oppattsetting av hus og uthus som er skadde av brann eller naturskade.
- ♦ Ombyggingar og mindre tilbygg eller uthus.
- ♦ Utviding av eksisterande bygningar opptil ein storleik på 50 m² (BYA).
- ♦ I sjeldne høve kan det gjevast løyve til nye hytter, sikringshytter og naust.
- ♦ Slike hytter kan få auka areal, dersom særlege behov blir dokumentert.

Mindre byggetiltak

Klopper og bruer

- ♦ Forvaltingsstyresmakta kan, etter søknad, gje løyve til bygging av bruer og klopper³². Slike tiltak vil også trenge godkjenning frå grunneigar. Ved etablering av nye bruer, bør behova for friluftslivet og landbruksnæringa samordnast.

Stavanger turistforening har dei siste åra fått løyve til å erstatte dei noverande hengebruene med permanente stålbruene. Verneområdestyret har vurdert desse tiltaka, og kome fram til at dei totale belastingane på verneverdiane blir mindre med dei nye bruene. Rett nok er dei faste instal-

32 Bygging av klopper og bruer i samband med landbruksdrift eller opparbeidning av turstiar og løyver er heimla desse stadene i dei ulike verneforskriftene: Dyraheio og Kvanndalen: Kap. IV, punkt 1.3, bokstav b og f, Holmevassåno: Kap. VI, punkt 3, Frafjordheiane: §3, punkt 5.3, bokstav a, SVR og Steinsbuskardet-Hisdal: Kap. IV, punkt 5.4, bokstav a.

lasjonar, men behovet for motorferdsel, og anna ferdsel i samband med inntaking og utlegging av gangplankane, fell bort. Tryggleiken for dei som ferda etter stiane blir også betre, når bruene alltid er på plass.

Skilt og uteinformasjon

- ♦ Forvaltingsstyresmakta kan, etter søknad, gje løyve til skilting og informasjonstavler som ikkje direkte gjeld verneområda. Som ein hovudregel skal større informasjonsskilt plasserast utanfor verneområda. Slike tiltak treng også godkjenning frå grunneigar.
- ♦ Nødvendig skilting i samband med kraftinstallasjonar og regulerte magasin, treng ikkje løyve.

Kommunikasjonsanlegg

- ♦ Forvaltingsstyresmakta kan, etter søknad, gje løyve til bygging av ulike kommunikasjonsanlegg. Antenneanlegg og linkstasjonar skal, så langt det er råd, samlokalisera, og primært bygga der det er slike anlegg frå før. Om muleg skal slike anlegg lokaliserast utanfor verneområda. Ein vil også vise til Miljøverndepartementet sitt rundskriv "Retningslinjer ved behandling av søknader om utbygging av nødnett i verneområdene", datert 14.11.2012.

Landbruksvegar

- ♦ Forvaltingsstyresmakta kan vurdere å gje dispensasjon til traktorsleper for uttak av tømmer, i område med drivverdig skog, slik at transporten kan skje på vinterstid med minimale markskadar.
- ♦ Forvaltingsstyresmakta kan gje dispensasjon til melombels, eller mindre, tiltak og terrenginngrep langs fastlagte trasear, for å førebu transport. Til eventuelle dispensasjoner skal det knytast naudsynne vilkår, for å bøte på skadeverknader, og klare krav til utføring av tiltaket.
- ♦ Vanleg vedlikehald av vegar er tillate utan søknad. Uttag av masse er forbode i verneområda, og eventuelle søknadar må håndsamast etter §48 i naturmangfaldlova.

Gjerde, kve o.l.³³

- ♦ Oppsetting av gjerde, kve og liknande, som trengst for fedrifta, er ikke søknadspliktig i Kvanndalen, Dyraheio,

33 At oppsetting av gjerde, kve og liknande ikkje er søknadspliktig er heimla desse stadene i dei ulike verneforskriftene: Dyraheio og Kvanndalen: Kap. IV, punkt 1.2, bokstav a, Holmevassåno: Kap. V, punkt 4, Lusaheia og Vormedalsheia: Kap. V, punkt 3 og Frafjordheiane: §3, punkt 1.2, bokstav a.

At oppsetting av kve og liknande ikkje er søknadspliktig SVR og Steinsbuskardet-Hisdal er heimla i: Kap. IV, punkt 1.2, bokstav a. At oppsetting av gjerde er søknadspliktig i SVR er heimla i: Kap. IV, punkt 1.3, bokstav a. Oppsetting av gjerde er ikke heimla i føreskrifta for Steinsbuskardet-Hisdal og må derfor håndsamast etter §48 i naturmangfaldlova.

Holmavassåno, Lusaheia, Vormedalsheia og Frafjordheiane.

- ♦ Oppsetting av gjerde er søknadspliktig i Setesdal Vesthei-Ryfylkeheiane, og i Steinsbuskardet-Hisdal.

2.3.5 Retningslinjer for plassering og utforming av bygg

Retningslinene gjeld for restaurering og utviding av eksisterende bygninger, og eventuelle nybygg.

Overordna retningsliner

- ♦ Alle bygg skal vere tilpassa terrenget og eksisterande bygningsmiljø på staden.
- ♦ Bygg skal ikkje vera til hinder for tradisjonelt friluftsliv eller driftvegar/stigar.
- ♦ Eventuelle bygg bør, så langt som råd, setjast opp i tilknyting til eksisterande bygningsmiljø.

Konkrete retningsliner

Desse retningslinene er i hovudsak utforma for å gjelde tradisjonelle bygninger, som stølshus og drifthytter. Etter ei konkret vurdering i kvart einskilt høve, kan det bli aktuelt å vike frå nokre av desse reglane, for bygg som turisthytter og fritidshytter, i tillegg til tekniske bygg i samband med kraftinstallasjoner.

- ♦ Bygningar skal ikkje plasserast, eller utformast slik at dei verkar ruvande og dominante i landskapet, eller blir ståande i silhuett mot himmelranda.
- ♦ All byggeverksemrd skal utførast slik at det blir minst muleg skade på terrenget. Planering av byggetomta er ikkje tillate.
- ♦ Hytter skal normalt ikkje gjerdast inn.
- ♦ Stølshus skal ikkje ha veranda, svalgang eller plattng.
- ♦ Bygg skal ikkje ha meir enn 1 etasje (gjeld ikkje større turisthytter). Normalt skal ikkje: mønehøgda overstige 4,5 m, geshimshøgda overstige 3 m, og høgda på grunnmuren overstige 0,5 m.
- ♦ Bygg skal ikkje ha full kjellar med nyttbare rom. Kryptkjellar er tillate.
- ♦ Fundamenteringa skal bestå av murar av naturstein eller støypte pålar. Der det er naudsynt skal ho forblendast med tørrmur av naturstein opp til kledning.
- ♦ Alle hus skal ha saltak (gjeld ikkje for mindre naust/båthus).
- ♦ Møneretninga skal følgje lengderetninga på bygget.
- ♦ Fasadane skal ha lafta tømmer eller stående trekledning. I Kvanndalen, Dyræhei, Holmavassåno, Lusaheia, Vormedalsheia og Frafjordheiane, er det også tillate med liggande trekledning.
- ♦ Takvinkel og takutstikk skal vere i samsvar med tradisjonell byggeskikk i fjellet.
- ♦ Taket skal tekkast med torv, stein eller tre. På vérharde stader i høgheia, eller andre stader der tilhøva eller utforminga av bygget tilseier det, kan andre tekkingsmateriale godtakast.

2.3.6 Tiltak

- ♦ Verneområdestyret vil utarbeide god informasjon til publikum om søknadsrutinar, byggeregler og sakshandsaming.
- ♦ Verneområdestyret vil ta initiativ ovafor kommunane, for å få til ei registrering av bygningar og andre faste installasjoner i alle verneområda, som ikkje er registrert i matrikkelen.

2.3.7 Vurdering av samla belasting og andre miljørettslege prinsipp

Kunnskapsgrunnlaget om inngrep og verksemrd i samband med bygningar og andre installasjoner, må vurderast som godt (nml §8). Det er henta inn opplysningar om talet og storleiken på ulike bygningar gjennom kommunane og eigne kartleggingar. Eit heilt oppdatert oversyn for dei ulike verneområda, vil ligge føre i løpet av 2015. Den samla belastinga (nml §10) blir, til ein viss grad, påverka av retningslinene for bygningar og andre installasjoner. Retningslinene vil ikkje føre til fleire nybygg, eller til at fleire eksisterande bygg kan restaurerast eller byggast om. Retningslinene vil derimot føre til at fleire bygningar kan utvidast. I forvaltingsplanen har ein heva den øvre arealgrensa for bygningar i Setesdal Vesthei-Ryfylkeheiane landskapsvernombordet frå 30 m² til 50 m², og den øvre arealgrensa for bygningar i Frafjordheiane landskapsvernombordet frå 40 m² til 50 m². Dette kan medføre at ein del bygningar, som tidlegare var for store til å kunne utvidast, no kan utvidast. Desse endringane vil føre til at nokre av utvidingane, kan bli meir omfattande enn dei kunne tidlegare. Det auka talet på utvidingar, og den auka storleiken på utvidingane, kan også føre med seg fleire søknadar om motorisert ferdsel i samband med byggeprosjekta.

Samstundes vil ikkje talet på slike byggeprosjekt bli særleg stort. Om lag ein tredjedel av dei eksisterande bygningane er allereie over, eller tett oppunder den øvre arealgrensa, og dei nye arealgrensene har ikkje ført til ein auke i talet på byggesøknadar, dei to åra dei har vore gjeldande. Søkar må dokumentere eit konkret behov i forkant av utvidinga, før det kan bli aktuelt å gi dispensasjon, og det er ingen automatikk at det blir gjeve dispensasjon til utvidingar, heilt opp til den øvre arealgrensa. Motorferdsel i samband med slike byggeprosjekt, vil også bli avgrensa. Det store fleirtallet av bygningane i verneområda er lokaliserte like på innsida av vernegrensa, og vil difor ikkje gi auka motorferdsel i sentralområda. Auken i den samla belastinga blir difor vurdert til å vere relativt liten, og ikkje ha eit slikt omfang, at han kjem i strid med verneverdiar og verneformål.

Sjølv om harmoniseringa av retningslinene, for forvaltingspraksisen i dei ulike verneområda, medfører auka arealgrenser nokre stader, vurderer likevel verneområdestyret ei slik løsing som det beste alternativet (nml §12). Med innføringa av den nye forvaltingsordninga, har verneområdestyret vurdert det som viktig å kome fram til felles byggeregler og arealgrenser for alle verneom-

råda. Byggereglane og arealgrensene, som var fastsette i dei ulike forvaltingsplanane, var sprikande, og kunne medføre svært ulik handsaming av elles like byggesaker. Verneområdestyret oppfatta også arealgrensene i Setesdal Vesthei-Ryfylkeheiane landskapsvernombåda, som litt for låge, både samanlikna med dei andre verneområda, og i høve til dei behova som vart melde inn frå landbruksnæringa. Retningslinene for bygningar er difor ein viktig reiskap for å finne den rette balansen mellom ønsket om så like reglar som muleg, i dei ulike verneområda, behova til brukarinteressene, og føringane som er gjevne i dei ulike verneforskriftene. Samstundes er det viktig at denne øvre arealgrensa ikkje blir uthola, ved at det blir gjeve mange dispensasjonar til endå større bygg. Lokalisering, omfang og utføring av kvart einskilt byggetiltak, vil bli avklára gjennom handsaminga av dispensasjonssøknaden, på bakgrunn av retningslinene i forvaltingsplanen.

2.4 Motorferdsel

2.4.1 Noverande bruk og forvaltingspraksis

Motorferdsla i Setesdal Vesthei-Ryfylkeheiane og Frafjordheiane, er relativt omfattande. Motorferdsel her omfattar mange ulike transportbehov, og aktørar som kraftselskap og turistforeiningar, har omfattande aktivitetar i områda. I tillegg er det meldingar om ein del ulovleg motorferdsel i dei sørlegaste delane av SVR. I dei andre verneområda er motorferdsel meir avgrensa. Motorferdsla i verneområda gjev forvaltingsstyresmakta ein del utfordringar. Ein skal sikre at verneverdiane ikkje blir truga, samstundes som nødvendig nyttettransport skal kunne gjennomførast.

Pr. 01.01.2014 var det til saman 250 aktive snøskuterløye i verneområda. Dei fleste av desse galdt for fire år, og omfatta åtte turar i året. Det er gjeve til saman 10 opne løye. I tillegg kjem ein del snøskuterløye i verneområda i Suldal og Hjelmeland, som ikkje er søknadspliktige. Dette gjeld løyringa til kraftprodusentane og grunneigarane i samband med landbruksdrift. Dei siste tre åra er det i gjennomsnitt gjeve 70 helikopterløye. Dei fleste løya omfattar 1-3 turar, mens eit fåtal løye er opne, eller omfattar meir enn 15 turar. Dei siste åra er det gjeve to løye med åtte turar kvart år, for bruk av ATV på barmark.

På bakgrunn av rapportar og loggark som har kome inn, for gjennomførde transportar i tidsrommet 2011-2014, tyder alt på at motorferdsla ikkje er like omfattande som talet på tildelte løye og turar skulle tilseie. Det er relativt sjeldan at ein innehavar av eit snøskuterløye, nyttar alle åtte turane kvart år, og førebels registreringar syner at berre om lag halparten av dei tildelte løya for helikoptertransport blir nytta. Verneområdestyret ønsker likevel ikkje å endre på etablert praksis, med å gje snøskuterløye til åtte turar kvart år på noverande tidspunkt, men vil presisere ovafor søkerane at talet på søknadar om løye for helikoptertransportar, må tilpassast behovet.

Kvisting av skiløyper ved Holmavatn, Sirdal.

Det er mange forklaringar på den relativt omfattande motorferdsla, men stor kraftproduksjon, og dei mange turisthyttene i området, genererer mykje motorferdsel. Det same gjer nytttekøyring til dei mange bygningane i dei austre og sørlege delane av verneområda.

Dagens forvaltingspraksis er at løye til helikoptertransport blir vurdert i samanheng med eit eventuelt snøskuterløye. Dersom ein søker alt har snøskuterløye, gjev ein berre helikopterløye til særskilde transportbehov, som til dømes større tiltak på hytter og henting av felt storvilt. Ved å avgrense kvar søker til enten snøskuter eller helikopter, håpar verneområdestyret å redusere den samla belastinga frå motorferdsel. Det er samstundes eit ope spørsmål om helikoptertransport er til større skade for naturmangfaldet enn transport med snøskuter, og om litt av transporten med snøskuter bør erstattast av helikoptertransport. Klimaendringar som fører til vanskelege tilhøve for bruk av snøskuter, vil kunne føre til behov for at noko meir av nyttetransporten må utførast med helikopter. Dette er særleg aktuelt i dei vestre delane av verneområda.

Eventuelle søknadar om motorferdsel i samband skadefellingsløye på rovilt, må handsamast etter §48 i naturmangfaldlova. Slike løye er ein del av nasjonal rovdyrpolitikk, og vil normalt få løye, men må vurderast nøyne i forhold til faren for forstyrring av villreinen. Eit slik løye vart gjeve i Dyraheio landskapsvernombåda til eit organisert skadefellingslag, for eit avgrensa tidsrom vinteren 2013. Eventuelle søknadar om motorferdsel i samband med lisensjakt, må handsamast etter §48 i naturmangfaldlova, der løya særleg må vurderast opp mot omsynet til villreinstamma.

2.4.2 Forvaltingsmål

- ♦ Motorferdsel i verneområda skal avgrensast til det som er strengt nødvendig, og haldast på eit nivå som ikkje er til skade for naturmangfaldet, eller er til ulykke for andre brukargrupper.
- ♦ Motorferdsel i viktige område for villreinstamma, som trekk- og kalvingsområde og viktige område for vinter-

- beite, skal avgrensast så mykje som råd, og haldast på eit nivå der ein unngår systematiske forstyrningar.
- Motorferdsel i viktige hekke- og ynglelokalitetar, og i andre sårbare område, skal avgrensast så mykje som råd, og haldast på eit nivå der ein unngår systematiske forstyrningar.
- Verneområdestyret ønsker å vere restriktive når det gjeld å opne for nye transportbehov og nye typar køyretøy.
- Sakshandsaminga av motorferdselsaker skal vere gründig og effektiv, og søknader om nyttetransport skal ha klåre, påreknelege rammer.

2.4.3 Retningslinjer for motorferdsel

Snøskuterløye

- Eit snøskuterløye gjeld normalt for fire år, og omfattar åtte turar i året.
- Transportane skal omfatte allment anerkjende nytteformål, slik som transport i samband med landbruksdrift, og transport av materialar, brensel og proviant til hytter i verneområda.
- Det er høye til å søke om meir enn åtte turar eitt år, dersom det kan dokumenterast eit særleg stort transportbehov.
- Personar og verksemder, som kan dokumentere eit stort og uføreseieleg transportbehov, kan søke om opne løye, utan fast avgrensing av talet på turar. Dette kan til dømes gjelde grunneigarar med store eigedomar og mange hytter, leigekøyrarar³⁴, kraftselskap og turistforeiningar.
- Dei som får slike opne løye, må sende inn rapport over talet på turar, kvar det er køyrt, og formålet med turane, til forvaltingssekretariatet innan 1. juni kvart år.
- Løye og loggark/køyrebok skal alltid vere med under transportane.

Etter vedtak i verneområdestyret (Styresak 20/2011), gjeld snøskuterløya normalt for fire år, med inntil åtte turar i året. Bakgrunnen for vedtaket var behovet for like reglar i alle verneområda, og at styret vurderte åtte turar som tilstrekkeleg til å få gjennomført dei fleste vanlege transportbehov. Retningslinene om at eit standardløye omfattar åtte turar kvart år, tek utgangspunkt i gjeldande forvaltingspraksis i verneområda, og fører såleis ikkje til auka motorferdsel, eller auke i samla belasting (jf nml. § 10). Verneområdestyret meiner at den etablerte praksisen for snøskuterløye fungerer godt. Det har ikkje kome inn rapportar som tyder på at motorferdsla i verneområda utgjer noko større trugsål mot verneformål og verneverdiar. Førebels registreringar, på grunnlag av innsendte loggark og köyreboker, tyder på at mange ikkje brukar heile kvota på åtte turar alle år. Det er heller ikkje registrert

nokon auke i talet på snøskuterløye, samanlikna med forsordninga, der kommunane hadde forvaltingsmynde. Verneområdestyret ønsker difor å vidareføre den etablerte praksisen for snøskuterløye.

Helikopterløye

- Helikopterløye blir normalt gjevne for eit kort og avgrensa tidsrom.
- Transportane skal omfatte allment anerkjende nytteformål, slik som transport i samband med landbruksdrift, og transport av materialar, brensel og proviant til hytter i verneområda.
- Det kan gjevest helikopterløye for inntil fire år, dersom det kan dokumenterast at transportbehovet er årvisst, om lag like stort kvart år, og at det er særskild heimel for transportformålet i den aktuelle verneforskrifta.
- Ved flerårige helikopterløye på meir enn fem turar kvart år, må det, innan 1. desember, sendast melding til forvaltingssekretariatet om kor mange turar som vart gjennomførde dette året.
- Det er høye til å søke om eit ope løye utan avgrensing av talet på turar, dersom det på førehand er vanskeleg å avgjera kor mange turar som må til. Dette kan til dømes vere aktuelt ved store vedlikehaldstiltak på bygningar og installasjonar.
- Dei som får opne løye, må sende inn rapport over talet på transportar, i tillegg til mål og formål med transportane, til forvaltingssekretariatet så snart siste turen er unnagjort.
- For alle helikopterløye blir det stilt som vilkår at flygeruta skal følgje kortaste ruta mellom landingspunktene, og at flyginga skal skje høgare enn 300 m over bakken. I Setesdal Vesthei-Ryfylkeheiane landskapsvernombra, er flyging liggare enn 300 m forbode berre i trekk- og kalvingssonene. Utanfor desse sonene blir formuleringa i vilkåra at flyging liggare enn 300 m over bakken, skal unngåast så sant det er råd.
- Løye og loggark skal alltid vere med under transportane.

Tidsavgrensing av, og reglar for motorferdselsløye

- Snøskuterløya er normalt avgrensa til 30. april³⁵.
- I trekksone i Setesdal Vesthei-Ryfylkeheiane landskapsvernombra, vil motorferdselsløya bli avgrensa til 15. april. I kalvingssonene i Setesdal Vesthei-Ryfylkeheiane landskapsvernombra, er motorferdselsløya avgrensa til 25. april. Dersom påska kjem seinare enn desse datoane, vil motorferdselsløya gjelde fram til tredje påskedag. Ved eventuelle løye til motorisert ferdsl i desse restriksjonsperiodane, vil det bli sett som vilkår at det blir gjeve melding til Statens naturoppsyne før transporten blir gjennomført.

³⁴ Dette gjeld berre leigekøyrarar i Suldal, Hjelmeland og Sirdal kommunar, jf. retningslinene for leigekøring.

³⁵ Forskrift for bruk av motorkøyretøy i utmark og på islakte vassdrag §7.

Helikoptertransport av byggemateriale.

- Ein vil vere restriktiv med å gje løyve til helikoptertransport mellom 1. april og 1. juni, for å unngå unødig forstyrring av fugl i hekketida. Nær stadar der det hekkar fugleartar som står på nasjonal raudliste, vil det ikkje bli gjeve løyve til helikoptertransport mellom 15. mars og 15. juni, eller i det tidsrommet den konkrete arten er særleg sårbar for forstyrringar. I område der det er reinsdyrjakt, vil det berre unntakvis, bli gjeve løyve til helikoptertransport mellom 20. august og 1. oktober. I område utan jakt, kan det gjevast løyve også i denne perioden.

Snøskuter- og helikopterløyve

- Søkarar vil normalt ikkje få både snøskuter- og helikopterløyve same år. Unnataka er ved større vedlikehaldstil tak, henting av felt storvilt, og frakt av brensel og proviant til utleigehytter. Om snøtillhøva gjer det vanskeleg å bruke snøskuter, vil dei som har snøskuterløyve, kunne få helikopterløyve til ordinær nyttetransport.
- Søkar er sjølv ansvarleg for å få løyve frå aktuelle grunneigarar til å lande med helikopter, eller køyre med snøskuter på deira eigedom. Eit slik løyve bør innhentast før det blir sendt inn søknad. Det bør gå fram av

søknaden, at grunneigar(ane) har gjeve samtykke, eller også må samtykke sendast som vedlegg til søknaden.

Motorferdsel til utleigehytter

- Motorferdselsløyve i samband med transport av ved, brensel og proviant til utleigehytter, skal som ein hovudregel gjevest til grunneigar, og ikkje til legetakar. Unnatakan gjerast der hytta blir leigd ut for fleire år, eller blir leigd ut til faste tidsrom kvart år. Ein skal då legge fram skrifteleg avtale om leigetilhøvet, og skrifteleg samtykke frå eigar om at "retten" til løyvet blir overført til legetakar, for ein fastsett periode, eventuelt i kombinasjon med at det blir fastsett ein tidsperiode, og tal på turar for utleigeformålet. Løyvet til eigar blir tilsvarende avgrensra.

Barmarksøyring

- Verneområdestyret vil oppretthalde ein svært restriktiv praksis når det gjeld køyring på barmark³⁶. Av omsyn til terrengskade og køyrespor, skal forvaltingsstyresmakta normalt ikkje gje dispensasjon til motorisert ferdsel i utmark på barmark.
- Verneområdestyret kan vurdere å gje dispensasjon til bruk av ATV, og andre terregngåande køyretøy, når snøforholda gjer det uråd å bruke snøskuter, og køyringa på barmark kan skje utan at det blir skjemmande køyrespor i terrenget. Slik køyring vil difor i praksis berre kunne skje på vegar, og på allereie etablerte køyretrasear. Verneområdestyret kan unntakvis gje løyve til bruk av ATV og andre terregngående køyretøy, i samband med henting av sjuke og skadde husdyr.
- I område med produktiv skog eller vedskog, kan det opnast for transport langs sleper og barmarkstrasear i periodar av året. Ved eventuelle dispensasjonsar for vintertransport med traktor, ATV eller liknande, skal forvaltingsstyresmakta i vedtaket fastsette trasé for transporten, sette naudsynte vilkår for å avgrense markskade, og eventuelle vilkår for istandsetting av terrenget dersom skade oppstår.

Felleskøyring

- Det er ofte vanskelege vèr- og føretilhøve i Ryfylke- og Setedsheiane. I slike høve kan det nokre gonger vere ein fordel at to skuterar kører saman i samband med transportoppdrag. Dette kan både gje auka tryggleik, og kunne gjøre transportane meir effektive. Det er ingenting i vegen for at to snøskuterar kører saman, dersom ein vurderer det som den beste løysinga. Føresetnadane for at slik felleskøyring er lovleg, er at ein av skuterførarane har løyve til den aktuelle transporten, og at begge skuterane deltek aktivt i transporten. I tillegg

³⁶ I medhald av Miljøverndepartementet sitt rundskriv T-1/96, punkt 7.2.1 skal forskriftas § 2 brukast svært restriktivt.

Forvaltingsplan for verneområda i Setesdal vesthei, Ryfylkeheiiane og Frafjordheiane

må begge turane førast opp i loggarket som følger skuterløyvet. Det blir ikkje gjeve løyve til følgjeskuter.

Leigekøyring

Ordninga med leigekøyring, er heimla i Nasjonal forskrift for bruk av motorkøyretøy i utmark og på ialdag vassdrag, § 5 bokstav a (jf. vedlegg 2 til Lov om motorferdsel i utmark og vassdrag av 10. juni 1977). I medhald av denne paragrafen kan kommunestyret, etter skriftleg søknad, gje løyve til bruk av snøskuter (leigekøyringsløyve) for fastbuande, som i ivervsmessig samanheng vil ta på seg ulike transportoppdrag. I verneområda vil kva for transportoppdrag leigekøyrarane kan utføre, bli regulert av reglane i verneforskriftene, og retningslinene i forvaltingsplanen.

Når det gjeld leigekøyring, har det utvikla seg to ulike praksisar i verneområda. I Setesdal Vesthei–Ryfylkeheiane og Frafjordheiane er det, med unnatak av Sirdal, ikkje etablert ei omfattande ordning med leigekøyring, sjølv om dei fleste kommunane deler ut nokre leigekøyringsløyve. I desse områda søker dei som har eit transportbehov, forvaltingsstyresmakta om løyve. Deretter tek dei dette løyvet med til leigekøyraren, som gjennomfører transporten. I Suldal, Hjelmeland og Sirdal er leigekøyringsordninga godt etablert. Her søker leigekøyrarane forvaltingsstyresmakta om løyve til å drive leigekøyring i verneområda, og dei som har eit transportbehov, vender seg direkte til desse for å få gjennomført ein transport.

Bakgrunnen for at det har utvikla seg to ulike praksisar, er å finne i synet kommunane har på leigekøyring. I nokre kommunar har ein lagt vekt på at leigekøyring skal fungere som ei tilleggsnæringer for fastbuande grunneigarar. I andre kommunar har ein lagt vekt på at transportbehovet, kan løysast på ein betre måte, ved at fleire får eigne skuterløyve.

Ettersom begge praksisane er vel etablerte og fungerer godt, ønsker verneområdestyre å oppretthalde begge leigekøyringsordningane. Verneområdestyret vil difor utarbeide to sett med retningsliner for leigekøyring i verneområda, eitt for verneområda i Suldal og Hjelmeland, og eitt for Frafjordheiane og Setesdal Vesthei–Ryfylkeheiane, med unnatak av Sirdal.

Retningsliner for leigekøyring i Holmavassåno biotopverneområde og Kvanndalen, Dyraheio, Lusaheia og Vormedalsheia landskapsvernombord, og Sirdal kommune i Setesdal Vesthei–Ryfylkeheiane, og Frafjordheiane landskapsvernombord.

- Personar med kommunalt leigekøyringsløyve kan søke verneområdestyret om løyve til å utføre leigekøyring i verneområda.
- Leigekøyringsløyva vil bli avgrensa til ulike område/køyreruter, og lokale grunneigarar vil bli prioriterte i sine nærområde. For leigekøyringsoppdrag, som strekker seg over fleire kommunar, kan leigekøyrar frå ein av desse kommunane nyttast.

- Leigekøyrarane får eit løyve for fire år, med ei årleg kvote på 20 turar i verneområda. Det er muleg å søke om å få auka denne kvota, dersom det er mange transportoppdrag.
- Leigekøyrarane må levere inn kopi av køyrebook innan 1. juni kvart år. Leigekøyrarane skal ikkje ta på seg transportoppdrag, som ikkje er i tråd med verneforskrift og forvaltingsplan. Løyve og køyrebook skal alltid vere med når transportoppdrag blir utført.
- Aktuelle transportoppdrag for leigekøyrarar, vil vere transport av materialar, ved, brensel og proviant til private hytter og buer, i tillegg til hyttene til turistforeiningane. Leigekøyrarar kan også få løyve til å køyre i samband med kvisting av skiløyper i Kvanndalen, Dyraheio og Holmavassåno. Det vil gå fram av leigekøyringsløyvet kva for transportoppdrag som er lovlege i det aktuelle verneområdet.

Retningsliner for leigekøyring i Steinsbuskardet-Hisdal biotopverneområde, Frafjordheiane og Setesdal Vesthei–Ryfylkeheiane landskapsvernombord (Forsand, Gjesdal, Bykle, Valle, Bygland, Åseral, Kvinesdal og Hægebostad kommunar).

- Fastbuande med kommunalt leigekøyringsløyve, kan utføre transportoppdrag for privatpersonar, organisasjonar og offentlege etatar, som har fått løyve til motorferdsel i verneområda av forvaltingsstyresmakta. For leigekøyringsoppdrag som strekker seg over fleire kommunar, kan leigekøyrarar frå ein av desse kommunane nyttast.
- Transportane skal skje i tråd med dei retningslinene som er gjevne i løyvet frå forvaltingsstyresmakta. Løyve og køyrebook skal alltid vere med under transportane.

Ettersanking av beitedyr

Nokre år, med tidleg snøfall og vanskelege tilhøve under sauesamlinga, kan det bli behov for ei omfattande ettersanking. Snø og korte dagar kan gjere denne ettersankinga svært krevjande, og det er vanskeleg å få heim alle dyra som går i høgheia. Helikoptertransportane må ofte avtalast på kort varsel, fordi ein er avhengig av god sikt for å gjennomføre leitinga. I høve til dyrevelferd er det viktig at denne ettersankinga skjer så raskt og effektivt som råd.

- I slike høve vil verneområdestyret, etter søknad, kunne vurdere å gje løyve til bruk av helikopter i ettersankinga. Dette kan omfatte transport av personar, som kan rekognosere frå lufta lågare enn 300 m over bakken, og utflyging av mannskap, som kan drive dyra heim. Utflyging av sau kan vere aktuelt. Søknad om slike løyve må sendast inn seinast til dagar før løyvet skal brukast. Unntakvis kan det opnast for at ein tek mot søknader, og gjev løyve over telefon. I slike tilfelle må skrifteleg søknad og rapport om køyring, leverast inn i etterkant av transporten.

Utransportering av sjuke og skadde dyr

Etter ein revisjon av verneforskrifta for Dyraheio landskapsvernombane i 2010, har det kome inn ei føresegen om at motorferdsel, i samband med transport av sjuke og skadde dyr i medhald av lov om dyrevelferd, ikkje er søknadspliktig³⁷. Det heiter vidare at køyretøy som blir nytta, skal vere skånsam mot markoverflata. Det skal også gjevest melding til ansvarleg oppsyn for verneområda i forkant av køyringa. Ingen av dei eldre verneforskriftene har slike formuleringar. Det nærmaste er verneforskrifta for Frafjordheiane landskapsvernombane, som også er av relativt ny dato (2004), der det kan søkast om bruk av motorkøyretøy på barmark, i samband med frakt av sjuke, skadde eller daude husdyr³⁸. Verneområdestyret oppfattar dette som utvikling av større fokus på dyrevelferd i nyare verneforskrifter, og ønsker å opne for at det også i dei andre verneområda, kan søkast om slike transportar. Det er ofte knapt med tid i slike saker, og det må leggast opp til raske søknads- og sakshandsamingsprosedyrar.

- Søknader om transport av sjuke og skadde dyr, må håndsamast etter § 48 i naturmangfaldlova, dersom slik heimel ikkje finst i den aktuelle verneforskrifta. Unntaksvis kan det difor opnast for at ein tek mot søknader, og gjev løyve over telefon. I slike høve må skrifteleg søknad og rapport om køyringa, leverast inn i etterkant av transporten.

Transport av felt storvilt

- I alle verneområda kan det gjevest dispensasjon til frakt av felt storvilt³⁹.
- Det kan gjevest løyve til frakt av felt elg og hjort med helikopter. Talet på turar i kvart løyve, må vurderast i høve til talet på fellingsløyve.
- I alle verneområda kan ein også gje løyve til frakt av felt storvilt med snøskuter, viss snøtilhøva gjer dette muleg⁴⁰. I Frafjordheiane, Lusaheia, Vormedalsheia, Dyraheio og Kvanndalen, kan det også gjevest løyve til bruk av andre motorkøyretøy, som til dømes traktor, på frozen eller snødekt mark.
- I Setesdal Vesthei – Ryfylkeheiane landskapsvernombane kan ein også, utan å soke, lande med helikopter/sjøfly for å hente felt storvilt på, eller ved, desse vatna: Krokevatn, Ratevatn, Bånevatin, Storsteinvatnet, Ormsavatn, Bossvatn og Kalsvatn i Bykle, Storevatn i Sirdal

37 Verneforskrift for Dyraheio, kapittel IV, punkt 3.2, bokstav d.

38 Verneforskrift for Frafjordheiane, §3, punkt 5.3, bokstav b.

39 Motorisert transport av felt storvilt er heimla desse stadene i dei ulike verneforskriftene: Frafjordheiane: § 3, punkt 5.3, bokstav a, SVR: Kap. IV, punkt 5.3, bokstav a og Steinsbuskardet-Hisdal: Kap. IV, punkt 3.4, bokstav a. I Dyraheio og Kvanndalen: Kap. IV, punkt 3.1, samt Kgl. Res s.7, i Holmevassåna: Kap. 6, punkt 4, i Lusaheio og Vormedalsheia: Kap. VI, punkt 1. Desse heimlane omfattar i dei fleste høva både transport med helikopter og snøskuter.

40 Sjå fotnota over.

og Kolsheivatn, Monsvatn, Storolavsvatn og Lykkjevatn i Bygland kommune⁴¹. Denne heimelen har tradisjonelt blitt nytta til utflyging av felt villrein. All lufttransport må meldast inn til forvaltingsstyresmakta, før transporten tek til. Ein treng også dispensasjon frå kommunane etter motorferdsellova for å gjennomføre desse transportane, om ikkje anna er fastsett i kommunal forskrift.

- I kommunar med villreinjakt, der det i løpet av høyringssprosessen har blitt meldt inn behov for landingsplassar, i område som ikkje er omfatta av ordninga i punkt 5.3, bokstav c i verneforskrifta for Setesdal Vesthei-Ryfylkeheiane landskapsvernombane, er det innført ei prøveordning, der det kan gjevest løyve til lufttransport for henting av felt villrein frå landingsplassar, nærmere fastsette i forvaltingsplanen. Prøveordninga vil gjelde for tre år (2015-2017), og verneområdestyret vil etter ei evaluering, vurdere om prøveordninga skal førast vidare. Verneområdestyret kan i løpet av prøveperioden ta bort, eller flytte landingsplassar, dersom omsynet til villreinstamma, eller andre tilhøve gjer det naudsynt.
- Søknadane må sendast innan 10. august, slik at dei er ferdig håndsama innan villreinjaka tek til. I løyva vil det bli fastsett faste landingsplassar utanfor verneområda, for å sikre kontroll frå politiet og SNO. Det kan også bli fastsett bestemte tider på døgnet, for når transportane kan gjennomførast. Alle som har fått løyve i forsøksperioden, må rapportere talet på transportar til forvaltingssekretariatet så snart villreinjaka er over. Det er ikkje nokon automatikk i at løyve vil bli gjeve; kvar sak vil bli håndsama individuelt, og omsynet til m.a. kunnskapsgrunnlaget, føre-var-prinsippet og samla belastning, vil bli lagt vekt på.
- Prøveordninga omfattar følgjande landingsplassar (sjå temakarta i vedlegg 7.1.4):
 - Åseral kommune: Lislolasvatn, Øvre Skjerkevatn og Kissvatnet
 - Suldal kommune: Steinkilehytta, Grjotdalsneset og Austre Kaldavatn
 - Bykle kommune: Storheddervatnet (aust for Storheder)Der landingsplassane er oppgjevne som vatn, kan landingane skje i ei sone på 50 m frå vasskanten.

Kvisting av turistløyper, og oppkøyring av skiløyper

Kvisting av løpenetta til turistforeiningane har lang tradisjon i dei fleste verneområda. Løpenettet og tidspunkt for kvisting, er nærmere omtala i omtalen av kvart einskilt verneområde.

Oppkøyring av løyper i verneområda kan ha positive effektar, både når det gjeld kanalising, og ålmentas høve til å oppleve verneområda. Oppkøyring av skiløyper går føre

41 Verneforskrift for SVR, kapittel IV, punkt 5.3, bokstav c. Rett namn på Karlsvatn er Kaldsvatn.

Forvaltingsplan for verneområda i Setesdal vesthei, Ryfylkeheiane og Frafjordheiane

seg fem ulike stader i verneområda. Desse løypene er også skildra i omtalen av kvart einskilt verneområde.

Ei avgjerd frå Miljøverndepartementet i klagesaka om oppkjøring av løypa Hovden-Sloaros, legg samstundes sterke føringar for kva som kan tillatast av oppkjørde løyper i verneområda. Miljøverndepartementet oppheva 25.06.2013, vedtaket til verneområdestyret, om å gje dispensasjon til preparering av løypa. Løypa vart av Miljøverndepartementet vurdert til å ikkje ha nokon større kanaliserande effekt. Den hadde i staden ført til at fleire folk kom inn i sårbare villreinområde. Dispensasjonen til dei to løypene ved Storenos vart oppretthalden, fordi dei hadde ein openbar kanaliserande effekt, samstundes som skadeverknadene for villreinen var mindre. Eksisterande løye må vurderast etter signala frå Miljøverndepartementet, når det blir søkt om ei eventuell forlenging av løyet.

- ♦ Motorisert ferdsel i samband med kvisting av turløyper, og oppkjøring av skiløyper, er søknadspliktig⁴².
- ♦ Verneområdestyret ønsker at kvisting av turistløyper skal halde fram om lag på same nivå som i dag. Eksisterande, kvista løyper er vist i temakart, vedlegg 7.1.2. Ved konfliktar med villrein, eller andre sider ved naturmangfaldet, kan verneområdestyret legge ned, eller flytte etablerte, kvista løyper. Det kan også vere aktuelt å avgrense tidsrommet løypene kan kvistast.
- ♦ Preparering av skiløyper i verneområda vil berre bli aktuelt, når konfliktna med villreinen er svært avgrensa, og/eller der den kanaliserande effekten er sterkt. Oppkjøring av skiløyper bør berre skje i utkanten av verneområda. Eventuelle søknadar om opprettning av nye, preparerte skiløyper, tillegg til utviding og omlegging av eksisterande løyper, vil bli vurderte i kvart einskilt høve. Eksisterande preparerte skiløyper er vist i temakart, vedlegg 7.1.2.
- ♦ Gjeldande praksis for oppkjøring av traséen for Selsåmi blir vidareført (sjå omtale i Kap. 3.7.1).

Persontransport

- ♦ Rein persontransport med helikopter eller snøskuter er ikkje tillate. I samband med nyttetransport, er det tillate for passasjerar å sitte på, dersom det ikkje fører til ekstra turar.
- ♦ I heilt spesielle høve kan det gjevast løye til transport for varig rørslehemma til eiga hytte, eller liknande stader dei har ei sterkt tilknyting til, dersom transporten ikkje kjem i konflikt med verneformål og verneverdiar.

⁴² Kvisting av skiløyper er heimla i verneforskrifta for Frafjordheiane: §3, punkt 5.3, bokstav a. i Dyraheio og Kvanndalen: Kap. IV, punkt 3.1, i Holmevassåna: Kap. 6, punkt 4, i Lusaheia og Vormedalsheia: Kap. VI, punkt 1. I SVR og Steinsbuskardet-Hisdal må slike søknader handsamast etter §48 i naturmangfaldlova.

Definisjonen av rørslehemma følger Miljøverndepartementet sitt rundskriv T-1/96, slik at personar som på grunn av alder, eller mellombels sjukdom, er rørslehemma, ikkje blir rekna som varig rørslehemma i denne samanhengen.

- ♦ Slike transportar skal, om muleg, gjennomførast av leigegeyrar.
- ♦ Persontransport av varig rørslehemma, krev også dispensasjon frå kommunane etter lov om motorferdsel i utmark.

Motorferdsel på vegar

Til saman 10 vegar med ei samla lengde på om lag 100 km går gjennom, eller inn i verneområda. Opning og stenging av Brokke-Suleskardvegen er regulert av verneforskrifta for Setesdal Vesthei-Ryfylkeheiane landskapsvern område, mens opning og stenging av Lysebotnvegen blir regulert av ein avtale mellom Statens Vegvesen og vernestyresmakta. Bruken av anleggsvegar inne i verneområda, er regulert av konsesjonsvilkåra, fastsett av Olje- og energidepartementet.

- ♦ I trekksoner i Setesdal Vesthei-Ryfylkeheiane landskapsvern område, og andre stadar med viktige trekk, kalvings- og beiteområde, skal omsynet til villreinen vere overordna andre interesser. Heil, eller delvis stenging av anleggsvegar, kan vere aktuelle tiltak, dersom omsynet til villreinen krev det. Forvaltingsstyresmakta vil fortløpende vurdere behovet for stenging av slike vegar for ålmenn motorisert ferdsel, i samråd med kraftprodusentar, grunneigarar, kommunar og villreininteressene.
- ♦ Det skal ikkje leggast til rette for stopp, eller parkering langs anleggsvegar inne i verneområda.
- ♦ Vanleg vegvedlikehald er tillate. Ein må likevel vere merksam på at ein ved reinsking av grøfter, ikkje har høve til deponering/mellomlagring av massar i verneområda, utan særskilt dispensasjon. Vidare er det viktig at ein ved, tilslåing av vegskråningar og trafikkantlegg, ikkje etablerer nye planter i verneområda.
- ♦ Anleggsvegar i verneområda kan haldast opne så lenge det er muleg å brøyte med vanleg plog utover haust/vinter. Det skal sendast melding til forvaltingsstyresmakta, seinast ei veke før planlagt brøyting/opning etter vinterstenging. Forvaltingsstyresmakta skal årleg vurdere brøyting i høve til snøtilhøve og trektilhøve for villreinen.
- ♦ Vegen Brokke-Suleskard skal vere stengd i tidsrommet 1. november – 20. mai. Vegen skal ikkje brøyast før 12. mai, der han kryssar trekksona Vardsvatn-Kvislevassknuten⁴³. Forvaltingsstyresmakta kan, etter søknad, gje løye til opning eller stenging av Brokke-Suleskardvegen ut over dei faste tidspunktene. Dette kan berre skje ved heilt spesielle forhold, og då etter retningslinjer gjevne i

⁴³ Verneforskrift for SVR, kapittel IV, punkt 5.2.

Forvaltingsplan for verneområda i Setesdal vesthei, Ryfylkeheiane og Frafjordheiane

avtale av 12. april 1999, mellom fylkesmannen i Aust-Agder og Statens Vegvesen⁴⁴. Strekninga frå Suleskard til Øyarvatn (Heistøl), kan likevel haldast open så lenge det er muleg å brøyte med vanleg plog utover haust og vinter. Vegen skal vere stengt for ålmenn ferdsel frå 1. november.

- ♦ Vegen Sirekrok-Lysebotn bør vere stengt i tidsrommet f.o.m. 1. november t.o.m. 20. mai innanfor verneområdet, sjølv om dette ikkje er nedfelt i verneforskrifta. Verneområdestyret bør kome fram til ein avtale om dette med vegstypesmakten. Verneområdestyret bør, i samarbeid med vegstypesmakten, også komme fram til ordninga med varsling av planlagt brøyting, slik at denne kan utsettast, om spesielle tilhøve skulle tilseie det. Området ved Andersvatnet-Børsteinvatnet, er ei trekksona i verneforskrifta for Setesdal Vesthei-Ryfylkeheiane landskapsvernombåde, og var tradisjonelt ein viktig trekkveg. Om villreinen på nyttek dette trekket i bruk, er det viktig at fylkesvegen ikkje blir brøytt for tidleg.
- ♦ Anleggsvegen mellom Oddatjønndammen og Stor-evassdammen, er stengt med bom ved Beinlei, om lag 4 km før vegen kjem inn i verneområdet ved Beinleidokki. Det er berre Statkraft, Statnett og SNO som har høve til å bruke vegen inne i verneområdet. Fram til 15. august er vegen også stengt med ein bom ved Oddatjønndammen. Vegen blir normalt brøytt i juli, men om kraftprodusentane har viktig oppgåver, blir han brøytt tidlegare. Vedtaket om å stenge denne anleggsvegen for ålmenta, vart gjort av Olje- og energidepartementet i 2004. Denne anleggsvegen leier folk rett inn til Steinsbuskar-det, som er ein av dei mest sårbarane delane av verneområda. Verneområdestyret ønsker difor at det strengere regimet, som i dag gjeld for bruk av anleggsvegen, ikkje blir endra. Samstundes ønsker verneområdestyret at dei som har beitedyr i området, får løyve til å bruke vegen i samband med tilsyn og sinking. Dette vil gjøre sauesankinga i området meir effektiv, og føre til at forstyrringa av villreinen blir avgrensa til eit kortare tidsrom.
- ♦ Anleggsvegen inn til Urevatn er open for ferdsel i den perioden han er framkomeleg, altså utan snø (august-oktober). Verneområdestyret er positive til at det blir prøvd ut ulike tiltak på denne vegen, i samband GPS merkeprosjektet.

Filming og medieføremål

- ♦ Løyve til bruk av motorisert ferdsel, for filming eller fotografering av området i samband med medieføremål, må vurderast konkret og strengt i kvart tilfelle. Dispensasjoner bør avgrensast til oppdrag som fremjar marknadsføring av verneområda og verneverdiane. Om det blir stor pågang av slike søknadar, må det vurderast om slike løyve berre kan gjevest i faste, avgrensa

tidsvindauga. Ein del føringar for dispensasjoner til slik verksem, er gjevne i Miljøverndepartementet si avgjerd frå 06.05.2013, i ei klagesak frå Trollheimen landskapsvernombåde.

- ♦ For Kjerag gjeld eigne reglar (sjå kapittel 3.6.4 Frafjordheiane).

Vitskapelege undersøkingar

- ♦ Verneområdestyret kan gje løyve til bruk av motorisert ferdsel i samband med vitskapelege undersøkingar. Innverkaden forskingsaktiviteten har på verneverdiane, vil bli grundig vurdert før eit eventuelt løyve. Det vil også bli lagt vekt på om undersøkingane er særskilt viktige, eller kan underbygge og styrke formålet med vernet. Verneområdestyret kan i nokre høve gje løyve til bruk av motorisert ferdsel i samband med konsekvensutgrreiingar. Slike søknadar må håndsamast etter §48 i naturmangfaldlova.
- ♦ Ein bør normalt kunne gje dispensasjoner til naudsynt motorferdsel i samband med strukturtilting, bestandsregistering og merking av villrein, sidan reinen er eit av verneformåla i mange av verneområda.

Militær verksem

- ♦ Forbodet mot motorisert ferdsel i verneforskriftene gjeld ikkje militær operativ verksem, som i fredstid omfattar all militær verksem, naudsynt for å planlegge, førebu og gjennomføre følgjande:
 - Overvaking av land, sjø- og luftterritoriet.
 - Forsvarsplanar, medrekna feltfestningar, anlegg for installasjoner og stridsmiddel.
 - Beredskapstiltak, herunder utrykkingsøvingar med militære styrkar.
 - Støtte til det sivile samfunnet og politiet, som krev innsæting av styrkar.
 - Reine militære operasjonar i spesielle situasjoner, medrekna sok og redningstjeneste.

Forsvarsdepartementet har uttala at vanlege øvingar ikkje blir omfatta av ovannemnde unntak, men det blir presisert at der sivil verksem eller trafikk er tillate, kan tilsvarende militær verksem utan vidare finne stad.

- ♦ Øvingskøyring i samband med desse formåla krev særskild løyve⁴⁵. Forsvaret må difor søke dispensasjon i samband med vanlege øvingar. Slike løyve kan bli gjevne for fire år.

44 Verneforskrift for SVR, kapittel IV, punkt 5.4, bokstav d.

45 Øvingskøyring i samband med militær verksem er heimla desse stadene i dei ulike verneforskriftene: Frafjordheiane: §3, punkt 5.3, bokstav a, SVR: Kap. IV, punkt 5.3, bokstav a, Steinsbuskardet-Hisdal: Kap. IV, punkt 4. I Dyraheio og Kvanndalen: Kap. IV, punkt 3.1, i Holmevassåna: Kap. 6, punkt 4, i Lusaheio og Vormedalsheia: Kap. VI, punkt 1.

Motorferdsel i samband med øvingar og kjentmannsturar for fjellredningsgruppene og den frivillige redningstenesta (FORF).

- ♦ Utarbeiding av øvingsplanar i samband med øvingar og kjentmannsturar for fjellredningsgruppene, og for den frivillige redningstenesta (FORF), skal skje i samsvar med retningslinene som er gjevne i Miljøverndepartementet sitt rundskriv, "Retningslinjer om redningstjenestens bruk av snøskuter i utmark og verneområder", frå 31.01.2013.
- ♦ Handsaming av slike saker i verneområdestyret, vil ta utgangspunkt i nemnde rundskriv,uttalar frå politiet og eventuelle lokale retningsliner, utarbeidde i samråd med politiet, Statens naturopsyn og FORF-gruppene.
- ♦ Slike søknadar skal handsamast etter verneforskrifta i dei verneområda som har føresegner om øvingsverksemد⁴⁶. I dei andre verneområda skal slike søknader handsamast etter §48 i naturmangfaldlova.
- ♦ Motorferdsel til slik øvingsverksemد må ha løyve frå grunneigarane.

Motorferdsel i samband med rovvilt, oppsyn og politioppgåver

- ♦ Politiet og SNO vil kunne nytte motorisert ferdsel i samband med aksjonar og kontrolloppgåver i verneområdet⁴⁷, herunder rekvisere andre til å hjelpe til. Det skal sendast rapport eller melding til forvaltingsstyresmakta i etterkant.
- ♦ Personell i Statens naturopsyn (SNO), medrekna lokale rovvilktakta og anna engasjert feltpersonell, kan bruke snøskuter i dei tilfella der det er naudsynt, for å løysa prioriterte oppgåver, knyttet til bestandsregistering og skadedokumentasjon. Bruk av snøskuter under fellingsoppdrag er regulert i instruks, fastsett av Miljøverndepartementet for det statlege fellingslaget for uttak av vilt, og skal alltid vera avklåra med Statens Naturopsyn sentralt. For all køyring i samband med dette, skal Statens Naturopsyn eigne retningsliner følgjast.

Skjøtsel

- ♦ Motorferdsel i samband med skjøtselsoppgåver i regi av forvaltingsstyresmakta, er ikkje søknadspliktig⁴⁸. Det

46 Øvingsverksem for redningstenesta er heimla desse stadene i dei ulike verneforskriftene: Frafjordheiane: §3 , punkt 5.3, bokstav a, SVR: Kap. IV, punkt 5.3, bokstav a, Steinsbuskardet-Hisdal: Kap. IV, punkt 4. I Dyraheio, Kvanndalen, Holmevassåna, Lusaheio og Vormedalsheia skal slike saker handsamast etter §48 i naturmangfaldlova.

47 Oppsyn, uthyrking m.v er heimla desse stadene i dei ulike verneforskriftene: Dyraheio og Kvanndalen: Kap. IV, punkt 4.2, Holmevassåna: Kap. V, punkt 1, Lusaheia og Vormedalsheia: Kap. V, punkt 1, Frafjordheiane: §3, punkt 5.2, bokstav a, SVR: Kap. IV, punkt 5.3, bokstav a, Steinsbuskardet-Hisdal: Kap. IV, punkt 4.

48 Skjøtsel er heimla desse stadene i dei ulike verneforskriftene: Dyraheio og Kvanndalen: Kap. IV, punkt 5, Holmevassåna: Kap. V, punkt 1,

gjeld også når til dømes grunneigarar utfører skjøtsel på eigen eigedom i regi av forvaltingsstyresmakta.

- ♦ Motorferdsel i samband med kalking, prøvefiske, fiskeutsetting, tynningsfiske osv., er søknadspliktig.

Motorferdsel på vatn og vassdrag

- ♦ I Kvanndalen, Dyraheio, Lusaheia, Vormedalsheia landskapsvernområder, og i Holmevassåna biotopverneområde, er motorferdsel på vatn og vassdrag forbode. Det kan søkast om løyve til slik motorferdsel på vatn som er større enn 2 km².
- ♦ I Setesdal Vesthei-Ryfylkeheiane landskapsvernområde og Steinsbuskardet-Hisdal biotopverneområde, er ikke motorferdsel på vatn og vassdrag regulerte av verneforskrifta. Her gjeld bestemmingane i §4, i lov om motorferdsel i utmark og vassdrag, der motorferdsel på vatn mindre enn 2 km², er forbode. Ein eventuell dispensasjon må difor bli gjeven av dei aktuelle kommunane. På grunn av ferdsselsforboden, er motorisert ferdsel på dei delane av Bossvatn som inngår i Steinsbuskardet-Hisdal biotopverneområde, forbode.

2.4.4 Tiltak

- ♦ Verneområdestyret vil utarbeide god informasjon til publikum om gjeldande retningsliner og søknadsrutinar.
- ♦ Det skal kvart år utarbeidast eit oversyn over talet på aktive motorferdselsløyve, talet på nye løyve, og kor mange av dei innvilga løyva/turane som faktisk har blitt brukt.
- ♦ Om villreinstamma på nytt tek i bruk delar av verneområda, der reinen har vore borte dei siste 20 åra, kan verneområdestyret vurdere å avgrense, eller trekke attende, motorferdselsløyve i desse områda.
- ♦ Verneområdestyret vil i samarbeid med Politiet og SNO, auke innsatsen for å hindre ulovleg motorferdsel.

2.4.5 Vurdering av samla belastning og andre miljørettslege prinsipp

Kunnskapsgrunnlaget når det gjeld omfanget av motorferdsel i verneområda, blir vurdert som godt (nml §8). Forvaltingsstyresmakta held nøye kontroll med talet på motorferdselsløyve, kvar dei er gjevne, og kva for transportbehov det blir gjeve løyve til. Kunnskapen om reinstamma i området er relativt omfattande, og det finst ein del kunnskap om villreinen, og korleis han reagerer på forstyrring frå motorferdsel (Strand m.fl. 2010). I store delar av verneområda er den samla belastninga frå motorferdsel og annan ferdsel relativt avgrensa, og ikkje så omfattande at det er snakk om alvorlege og systematiske forstyrningar av villrein og rovfugl. Samstundes finns det sårbare område, der den samla belastninga blir vurdert å vere nær ei kritisk grense. Dette gjeld særleg i viktige trekkom-

Lusaheia og Vormedalsheia: Kap. VII, Frafjordheiante: §3, punkt 5.2, bokstav a, SVR: Kap. IV, punkt 5.3, bokstav a, Steinsbuskardet-Hisdal: Kap. IV, punkt 4.

